

TARTU ÜLIKOOL
SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND

NARVA KOLLEDŽ
ÕPPEKAVA „HUMANITAARAINETE ÕPETAJA MITMEKEELSES KOOLIS“

Tatjana Miroshkina

**ÜLEKANTAVATE PÄDEVUSTE ARENDAMINE ÜLDHARIDUSKOOLI
III ASTMES JA GÜMNAASIMIS IDA-VIRUMAA KOOLIDE NÄITEL**

Magistritöö

Juhendaja Anne Reinsoo

NARVA 2020

Kinnitus

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

Töö autori allkiri ja kuupäev

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Tatjana Miroshkina (sünnikuupäev: 20.02.1996),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Ülekantavate pädevuste arendamine üldhariduskooli III astmes ja gümnaasiumis Ida-Virumaa koolide näitel“,

mille juhendaja on Anne Reinsoo,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Narvas, **21.05.2020.a.**

SISUKORD

SISSEJUHATUS	7
1.1. Töö aktuaalsuse põhjendus	7
1.2. Töö eesmärgid ja ülesanded	8
1.3. Uurimisküsimused.....	8
1.4. Uurimismeetodid	8
1.5. Töö struktuur	9
1. ÜLEKANTAVATE PÄDEVUSTE MÕISTE.....	10
1.1.Pädevuste ja oskuste defineerimine	10
1.2.Ülekantavate pädevuste mõiste	12
1.3.Ülekantavate pädevuste ja kõva oskuste jaotamine.....	14
1.4.Ülekantavate oskuste käsitlemise ajalugu.....	15
1.5.Uuringud maailmas.....	17
1.5.1. Maailma majandusfoorumi „Töökohtade tuleviku“ aruanne 2018.....	17
1.5.2. Haridusprojekt „Understanding My Journey. Soft Skills Development for Young People“	19
1.6. Uuringud Eestis	21
1.6.1. „Ülekantavate pädevuste arendamine kõrgkoolides“ Siret Rutiku	21
1.6.2. OSKA programm	21
1.6.3. Varasemad uurimistööd	23
1.7. Ülekantavad pädevused riiklikus õppekavas (PRÕK ja GRÕK).....	23
1.8. Järeldused	23
2. ÜLEKANTAVATE PÄDEVUSTE MUDELID	25
2.1. Ühise ülekantavate pädevuste mudeli moodustamise raskused.....	25
2.2. Mudeli koostamise printsiibid.....	25
2.3. Uuring „Committee on Defining Deeper Learning and 21st Century Skills“	25
2.3.1. Uuringu eesmärgid	25
2.3.2. Mudelite võrdlus	26

2.3.3. Ülekantavate pädevuste loend.....	27
2.4. Maailma majandusfoorumi aruanne 2018.....	27
2.4.1. Uuringu eesmärgid.....	27
2.4.2. Ülekantavate pädevuste loend.....	28
2.5. Siret Rutiku „Ülekantavate pädevuste arendamine kõrgkoolides“	29
2.5.1. Uuringu eesmärgid.....	29
2.5.2. Ülekantavate pädevuste loend.....	29
2.6. Mudelite ühendamine	30
2.6.1. Loendi koostamine.....	30
2.6.2. Ühine loend ülekantavatest pädevustest.....	30
2.7. Järeldused	31
3. UURINGU LÄBIVIIMINE IDA–VIRUMAA KOOLIDES.....	33
3.1. Andmekogumise meetod.....	33
3.1.1. Küsitluse eesmärgid	33
3.1.2. Valim.....	33
3.1.3. Mõõtevahend.....	33
3.1.4. Küsitluse läbiviimise protseduur.....	33
3.1.5. Küsitluste struktuur	34
3.1.6. Andmetötluse meetodid	34
3.2. Tulemuste analüüs	34
3.2.1. Õpilaste vastused.....	34
3.2.2. Õpetajate vastused.....	51
3.3. Järeldused	63
4. METOODILISED SOOVITUSED ÜLEKANTAVATE PÄDEVUSTE ARENDAmiseks ÜLDHARIDUSKOOLIDE III ASTMES JA GÜMNAASIUMIS	68
4.1. Aktuaalsus.....	68
4.2. Arendamise meetodika	68
4.2.1. Metoodilised võtted.....	68
4.2.2. Sissejuhatavad märkused	68
4.2.3. Ülesehitus.....	69
4.3. Järeldused	72

KOKKUVÕTE	73
SUMMARY	75
KIRJANDUS	77
LISAD.....	80
Lisa 1. 21. sajandi pädevuste klaster.....	80
Lisa 2. 21. sajandi pädevuste klaster. Pädevuste võrdlemine.	83
Lisa 3. Küsimustik õpilastele eesti keeles.....	86
Lisa 4. Küsimustik õpilastele vene keeles.....	93
Lisa 5. Küsimustik õpetajatele eesti keeles	100
Lisa 6. Küsimustik õpetajatele vene keeles	106
Lisa 7. Metoodilised võtted.....	113

SISSEJUHATUS

1.1. Töö aktuaalsuse põhjendus

Vastavalt GRÕK ja PRÕK on üldhariduskooli ülesanne ka õpilaste isiksuse arendamine. Arendatavete valdkondade hulgas on määratud ka pädevused (nt suhtlemisoskus, ettevõtlikkus, õpioskus), mis laiemas mõttes kuuluvad ülekantavate pädevuste hulka.

Mõistel ülekantavad pädevused on eri allikates erinevad definitsioonid. Vastavalt Oxfordi sõnaraamatule on ülekantavad pädevused isiksuse omadused, mis aitavad inimesel suhelda teiste inimestega. *Cambridge Dictionary* pakub teist lähenemist — ülekantavad pädevused on inimese võimed teistega suhtlemiseks ja koostööks. Eesti teadlane Siret Rutiku, kes on juhendmaterjali „Ülekantavate pädevuste arendamine kõrghariduses“ autor (Rutiku 2014), kasutab järgmist definitsiooni — «Ülekantavad pädevused on selliste teadmiste, oskuste ja hoiakute kombinatsioonid, mida vajavad kõik inimesed, et elu- või tegevusvaldkonnast sõltumata tagada edukas hakkamasaamine, eneseteostus ja areng, kodanikuaktiivsus, sotsiaalne kaasatus ning tööhõive» (Euroopa Parlament 2006).

OSKA projekti raames tehti uuring, mille tulemusel koostati nimikiri kümnest kõige vajalikumast tulevikuoskusest, mida töandjad ootavad juba 2020. aastal: mõtestamine, sotsiaalne intelligentsus, loovus ja kohanemine, kultuuridevaheline kompetents, programmeeriv mõtlemine, uue meedia kirjaoskus, transdistsiplinaarsus, disainmõtlemine, enesejuhtimine ja kognitiivse koormuse ohjamine ning virtuaalse koostöö oskus (Töö ja oskused 2025 2016: 42).

Seega mõistetakse ülekantavate pädevuste all isikuomadusi, mitte spetsiifilisi nn kõvasid oskuseid. Ülekantavaid pädevusi on raske lahti mõtestada, kuid see ei ole võimatu. Teadlased on välja pakkunud erinevad analüütilised küsimused, millele vastates saab koostada ülevaate ülekantavate pädevuste arendamisest.

Õpilaste hulk, kes pärast 9. klassi jätkavad oma haridusteed kutseõppekeskustes või otsivad tööd, on üsna suur. Eesti Statistikaameti andmed näitavad, et aastatel 2014.-2018. lõpetas gümnaasiumi keskmiselt 7400 ja kutsehariduse sai 8000 inimest (ES 2019). Seega on ülekantavate pädevuste arendamine oluline juba III kooliastmes, et tagada tulevaste töötajate konkurentsivõimekus.

Eestis on uurinud seda teemat varasemalt Siret Rutiku oma juhendmaterjalis „Ülekantavate pädevuste arendamine kõrgkoolides“, SA Kutsekoda poolt korraldatud

OSKA programm ja Andrus Mulini oma magistritöös „Ülekantavate oskuste arendamine infotehnoloogia eriala õppes programmeerimise kursuse näitel“. Mitte üheski varem korraldatud uurimistöödest ei käsitletud ülekantavate pädevuste arendamist üldhariduskoolide III kooliastmes ja gümnaasiumis.

1.2. Töö eesmärgid ja ülesanded

Magistritöö eesmärk on selgitada välja õpilaste ning õpetajate teadmised ülekantavate pädevuste kohta ning koostada metoodilised soovitusel ülekantavate pädevuste arendamiseks üldhariduskoolide III kooliastmes ja gümnaasiumis.

Eesmärkide saavutamiseks on vaja lahendada järgmised ülesanded:

- 1) defineerida mõisted „pädevus“ ja „oskus“;
- 2) uurida, missuguseid definitsioone kasutavad ülekantavate pädevuste puhul kaasaegsed teadlased maailmas ja Eestis;
- 3) kirjeldada ülekantavate pädevuste käsitlemise ajalugu (alates XX sajandi keskelt tänapäevani);
- 4) uurida olemasolevate ülekantavate pädevuste mudelid ja, võrreldes neid, koostada ühine mudel;
- 5) koostada ja läbi viia küsitlus Ida-Virumaa koolides III kooliastmes ja gümnaasiumis õpilaste ning õpetajate seas;
- 6) analüüsida saadud tulemused ja koostada metoodilised soovitusel ülekantavate pädevuste arendamiseks üldhariduskoolide III kooliastmes ja gümnaasiumis.

1.3. Uurimisküsimused

Töös on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

- Kas ja mil määral teatakse / tuntakse pädevusi, mida minetatakse ülekantavateks?
- Kas ülekantavaid pädevusi arendatakse üldhariduskoolide III astmes ja gümnaasiumis?
- Missuguseid pädevusi peetakse olulisemaks?
- Missuguseid meetodeid kasutavad õpetajad ülekantavate pädevuste arendamiseks?

1.4. Uurimismeetodid

Peamised uurimismeetodid käesoleva magistritöös on järgmised:

- 1) olemasolevate ülekantavate pädevuste mudelite võrdlev analüüs;
- 2) ühise mudeli koostamine vastavalt pädevuse mainimise sagedusele erinevates allikates;
- 3) elektroonilise küsitluse läbiviimine Ida-Virumaa koolide III kooliastmes ja gümnaasiumis õpilaste ja õpetajate seas;
- 4) uuringu käigus saadud tulemuste kvalitatiivne ja kvantitatiivne analüüs.

1.5. Töö struktuur

Käesolev magistritöö koosneb sissejuhatausest, neljast peatükist ja kokkuvõttest.

Esimeses peatükis antakse ülevaade ülekantavate pädevuste käsitlemistest, võrreldakse mõistete „oskus“ ja „pädevus“ tähendust. Peatükis kirjeldatakse ülekantavate pädevuste käsitlemise ajalugu 20. sajandi keskelt tänapäevani. Samuti antakse lühiülevaade maailmas tehtud uuringutest.

Teine peatükk on pühendatud ülekantavate pädevuste loendite ja mudelite võrdlemisele ning ühise mudeli koostamisele. Koostatud mudel on alus töö autori läbiviidud uuringule, mida käsitletakse kolmandas peatükis.

Kolmandas peatükis kirjeldatakse läbiviidud uuringut ja selle tulemusi. Tehakse järeldused, missugustele pädevustele pööratakse rohkem tähelepanu Ida-Virumaa koolides ning milliseid pädevusi on vaja arendada.

Neljandas peatükis on esitatud töö autori koostatud soovitused õpetajatele ülekantavate pädevuste arendamiseks töös üldhariduse kolmandas astmes ning gümnaasiumis õppivate noortega.

1. ÜLEKANTAVATE PÄDEVUSTE MÕISTE

1.1. Päädevuste ja oskuste defineerimine

Tänapäeval räägitakse sellest, et tööturul konkureerimiseks peab inimene omandama lisaks professionaalsetele teadmistele erinevaid oskusi ja päädevusi. Nende hulgas on suhtlemisoskus, võõrkeelteoskus, kriitiline mõtlemine, ajaplaneerimine jne. Neid nimetatakse teaduskirjanduses „*soft skills*“ eesti keeles „ülekanavate päädevused“.

Ingliskeelne termin „*soft skills*“ vastab otsetõlkes eestikeelsele „pehmed oskused“. Teaduskirjanduses kasutatakse mõistet „ülekanavate päädevused“ sama tähendusega nagu ingliskeelset ekvivalenti. Selleks, et aru saada, millest sõltus mõistete valik, esitab selle töö autor mõistete „oskus“ (ingl k *skill*) ja „päädevus“ (ingl k *competence*) definitsioonid eesti ja inglise seletavates sõnaraamatutes. Eestikeelsete mõistete analüüsiks olid valitud Eesti keele seletav sõnaraamat (EKSS) ja haridussõnastik (HAR).

Tabel 1. Mõistete „oskus“ ja „päädevus“ võrdlemine

	Oskus	Päädevus e kompetentsus
EKSS	õppimise ja harjutamise teel omandatud asjatundlikkus, meisterlikkus, kogemus mingil tegevusalal.	asjatundlikkus, kompetentsus/päädevus.
HAR	võime rakendada teadmisi ja kasutada neid ülesannete täitmisel ja probleemide lahendamisel	asjakohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogum, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või -valdkonnas tulemuslikult toimida.

Andmed: EKSS, HAR. Autori koostatud.

Ingliskeelsed definitsioonid on Euroopa Kutseõppe Arenduskeskuse põhiterminite sõnastikust (CEDEFOP 2014) ning Oxfordi ja Cambridge sõnaraamatutest.

Tabel 2. Mõistete „oskus“ ja „pädevus“ võrdlemine

	Skills	Competence
CEDEFOP	Oskus rakendada teadmisi ja kasutada oskusteavet ülesannete täitmisel ja probleemide lahendamiseks.	Võimalus rakendada õpitulemusi määratletud kontekstis (haridus, töö, isiklik või tööalane areng) adekvaatselt. või Oskus kasutada teadmisi, oskusi ja isiklikke, sotsiaalseid ja / või meetoodilisi võimeid töö- või õppesituatsioonides ning tööalases ja isiklikus arengus.
Oxford Dictionary	võime midagi hästi teha.	1. võime midagi hästi teha; 2. (seadus) võim, mille kohus, organisatsioon või inimene peab millegagi tegelema; 3. oskus, mida inimene vajab konkreetsel töökohal või konkreetse ülesande jaoks.
Cambridge Dictionary	võime teha mõnda tegevust või tööd hästi, eriti seetõttu, et olete seda praktiseerinud.	võime midagi hästi teha.

Andmed: CEDEFOP; CD; OD. Autori koostatud.

Võrreldes saadud definitsioone saab öelda, et mõisted „oskus“ ning „pädevus“ on tihedalt seotud, mõned definitsioonid kattuvad, mille tõttu nende kasutamisel ilmneb segadust. Esitatud võrdluse põhjal näeme, et mõiste „oskus“ tähendab õppimise ja harjutamise teel omandatud asjatundlikkus, meisterlikkus, kogemus mingil tegevusalal, mis aitab teha mõnda tegevust või tööd hästi. Pädevus ehk kompetentsus on asjatundlikkus ja võime

midagi hästi teha, mida inimene vajab konkreetsel töökohal või konkreetse ülesande jaoks. Oma tähenduses hõlmab pädevus e kompetentsus ka oskusi, teadmisi ja hoiakuid, ning nende kombinatsiooni tulemuste saavutamiseks.

1.2. Ülekantavate pädevuste mõiste

Defineerides mõistet ülekantavad pädevused (*soft skills*), tekib mõistet käsitlevatel teadlastel erinevaid lähenemisi ning vaidlusi. Ühist lähenemist ja definitsiooni, mis vastaks erinevate valdkondade teadlaste vajadustele ning tõlgendustele, ei ole. Esimesed uuringud ülekantavate pädevuste kohta oli tehtud USAs armee jaoks 1960.aastel ja 1972.aastal oli esitatud esimene mõiste (Fry 1972). Täpsemad andmed ÜP käsitlemise ajaloost on esitatud käesoleva magistritöö esimeses peatükis punktis 1.4.

Ülekantavate pädevuste mõiste kõrval kasutatakse ka järgnevat variante: tööalase konkurentsivõime oskused (*employability skills*), inimeste oskused (*people skills*), mitteprofessionaalsed oskused (*non-professional skills*), võtmeoskused (*key skills*), sotsiaalse progressi oskused (*skills for social progress*), eluoskused (*life skills*) sügav õppimine (*deeper learning*), 21 sajandi oskused (*21st century skills*), ülikooli- ja karjäärivalmidus (*college and career readiness*), õpilaskeskne õpe (*student centered learning*), järgmise põlvkonna õppimine (*next generation learning*), uued põhioskused (*new basic skills*), kõrgema järgu mõtlemine (*higher order thinking*) (Kamin 2013; Pellegrino 2012; Raitskaja 2018; Žadko 2011).

Variantide rohkus ja nende rõhuasetus näitab, et esikohal on need oskused, mida me vajame sootsiumis elamiseks ja mis aitavad elus hakkama saada. Seega need oskused, mida inimene arendab elukestvalt.

Maxine Kamin oma raamatus „*Soft skills revolution*“ nimetab ülekantavaid pädevusi interpersonaalseteks pädevusteks, mis demonstreerivad inimeste võimekust efektiivselt suhelda teiste inimestega ja luua suhteid teiste inimestega neljasilmavestluses sama hästi nagu rühmas või meeskonnas (Kamin 2013: 12).

Vastavalt Oxfordi sõnaraamatule on ülekantavad pädevused isiksuse omadused, mis aitavad inimesel suhelda teiste inimestega. *Cambridge Dictionary* pakub teist lähenemist: ülekantavad pädevused on inimese võimed teistega suhtlemiseks ja koostööks. Eesti teadlane Siret Rutiku, kes on juhendmaterjali „Ülekantavate pädevuste arendamine kõrghariduses“ autor (Rutiku 2014), kasutab järgmist definitsiooni – „ülekantavad pädevused on selliste teadmiste, oskuste ja hoiakute kombinatsioonid, mida vajavad kõik

inimesed, et elu- või tegevusvaldkonnast sõltumata tagada edukas hakkamasaamine, eneseteostus ja areng, kodanikuaktiivsus, sotsiaalne kaasatus ning tööhõive“ (Euroopa Parlament 2006).

Ameerikas tegutsev Talentide arendamise ühendus (endine Ameerika koolitus- ja arendusühing) (ATD) pakub oma lähenemist ÜP defineerimiseks, mis väljendub selles, et ülekantavate pädevustena arvestada selliseid individuaalsed omadusi nagu väärtused ja mõtlemisstiilid (ATD).

UNICEF kasutavad „ülekantavad pädevused“ asemel „eluoskused“ mõistet. Nende definitsiooni järgi see on adaptiivsed ja positiivse käitumise psühhosotsiaalsed võimed, mis võimaldavad inimestel tõhusalt toime tulla igapäevaelu nõudmistega ja väljakutsetega. Need jagunevad kolmeks laiaks oskuste kategooriaks: kognitiivsed oskused teabe analüüsimiseks ja kasutamiseks, isiklikud oskused isiksuse arendamiseks ja endaga toimetulemiseks ning inimestevahelised oskused teistega efektiivseks suhtlemiseks (UNICEF 2003).

Maailma Terviseorganisatsioon on eluoskusi määratlenud kui "kohanemis- ja positiivse käitumise võimeid, mis võimaldavad inimestel tõhusalt toime tulla igapäevaelu nõudmistega ja väljakutsetega" (WHO 1997).

UNESCO annab oma sõnaraamatus ka definitsioon ülekantavatele pädevustele. Nende definitsiooni järgi on see mõiste, mis tähistab mittemateriaalsete (mida ei saa mõõta konkreetsete kriteeriumite järgi) isikuomaduste, tunnuste, omaduste, harjumuste ja hoiakute kogumit, mida saab kasutada mitut tüüpi töödel. Kuna need on laialdaselt rakendatavad, peetakse neid ka ülekantavateks oskusteks, isegi kui ülekantavuse ideed seatakse sageli kahtluse alla, kuna inimesed õpivad ülesandeid teatud olukordades täitma ja ei pruugi olla võimelised neid teistes oludes rakendama. Näiteks on pehmed oskused empaatia, juhtimisoskus, vastutustunne, printsiipiaalsus, eneseväärikus, enesejuhtimine, motivatsioon, paindlikkus, seltskondlikkus, aja juhtimine ja otsuste tegemine. Seda mõistet kasutatakse ka vastanduvalt „rasketele” oskustele, mida peetakse tehnilisemateks, olemuselt väga spetsiifilisteks ja ametialasteks ning mida saab (üldiselt) õpetada kergemini kui pehmeid oskusi (UNESCO *Glossary*).

Seega mõistetakse ülekantavate pädevuste all isikuomadusi, mitte spetsiifilisi kõvasid oskuseid. Isikuomadusi arendab inimene kogu oma elu jooksul, neid on raske mõõta ning kiputakse arvama, et nende arendamisega peab inimene ise tegelema. Samal ajal uuringud

näitavad, et tööandjad ootavad tulevastelt töötajatelt lisaks nende professionaalsetele kompetentsustele ka inimestega suhtlemise oskust, kriitilise mõtlemise oskust jt. (Kamin 2013; Klaus 2010; Pellegrino 2012; Watts, Watts 2008; WEF 2018). P. Klausi ning Watts ja Watts tööde järgi (Klaus 2010, Watts, Watts 2008) edu kutsealal sõltub 75-85% ülekantavate pädevuste kujunemise tasemest ja ainult 15–25% kõvadest oskustest.

Pädevuste, mida nimetatakse ülekantavateks pädevusteks, analüüs esitatakse töö 2.peatükis.

1.3.Ülekantavate pädevuste ja kõva oskuste jaotamine

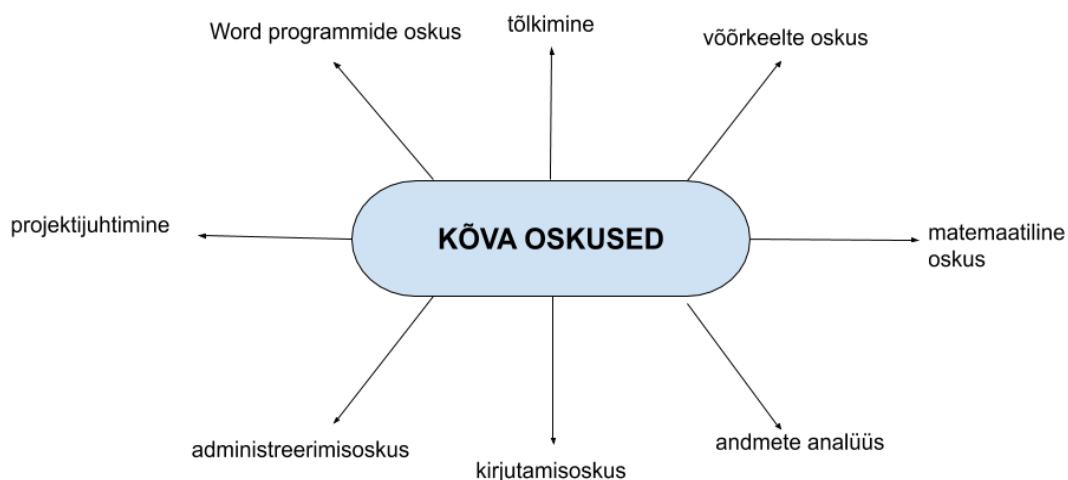
Ülekantavate pädevuste käsitlemisel räägitakse tihti ka kõvadest oskustest e professionaalsetest pädevustest.

Kõvad oskused (*hard skills*) on tehniliste oskuste ja teadmiste kogum, mida vajatakse professionaalsete kohustuste täitmiseks. Oxfordi sõnaraamatu järgi kõvad oskused on sellised oskused nagu arvutusoskus, kirjaoskus, võõrkeele oskus ja konkreetsed tööga seotud tehnilised võimed (masina käitamine, arvutustabeli koostamine, puutetundlik kirjutamine, juhtimine, haava korrastamine jne). Tavaliselt on neid oskusi suhteliselt lihtne mõõta ja sageli kinnitatakse neid mingil kvalifikatsioonil. Viimasel ajal on rõhuasetus nihkunud lisaks tehnilistele võimetele ka pehmete oskuste järele (Oxford Dictionary)

Kõvad oskused on vajalikud konkreetse töö jaoks: nt oskus kasutada C1 programmi on vajalik raamatupidajale, keelteoskus tõlkijale. Ülekantavad pädevused on olulised erialaüleselt ja nende mõõtmisel tekib palju raskusi. Iga eriala jaoks on professionaalsete pädevuste loend, mida nõutakse tulevaselt töötajalt. Tänapäeval see olukord muutub ja viimased uuringud näitavad (Klaus 2010;Watts, Watts 2008; WEF 2018), et see nimikiri hõlmab nii kõvasid oskuseid kui ka ülekantavaid pädevusi, tendents, mis näitab, et selge piir nende vahel kustutatakse. Tööandjad ootavad oma töötajatelt nii tugevaid teadmisi erialaspetsiifilises valdkonnas kui ka isikuomadusi, mis aitaksid oma tööd edukalt teha ja saavutada paremaid tulemusi.

Kõvu oskuseid saab õppida, neid on võimalik mõõta, kuid ülekantavate pädevuste mõõtmisel tekib palju raskusi. Inimeste professionaalsete pädevuste kontrollimiseks võib tööandja pakkuda erinevaid teste, mis võivad mõõta oskuse tase; töötaja esitab oma läbitud kursuste tunnustusi.

Kõva oskusteks saab nimetada palju oskusi ja mõned nendest on esitatud joonisel 1.

Andmed: Kamin 2013. Autori koostatud

Joonis 1. Kõvad oskused. Näited.

1.4.Ülekantavate oskuste käsitlemise ajalugu

Ülekantavate oskuste käsitlemine algas 20.sajandi teisel poolel. Aastatel 1959.-1972. korraldati reformid USA armee isikkoosseisu ettevalmistamisel ja muutuste uuringud (CON 1968). Selle tulemuseks esitati 1968. aastal õppedoktriin „Koolituse süsteemitehnika“ (*Systems Engineering of Training*) (CON 1968). Selles materjalis kasutati esimest korda mõistet „ülekantavad oskused“ (*soft skills*) ning 1972. aasta detsembris toimus „CONARC Soft Skills Conference“, kus Dr Whitmore esitas aruande uuringu tulemustest, uuringu eesmärk oli välja selgitada, kuidas tõlgendatakse mõistet „ülekantavad pädevused“ USA armees. Dr Whitmore pakutud esimene definitsioon oli: „Ülekantavad pädevused on olulised tööga seotud oskused, mis suhtestuvad masinatega vähe või üldse mitte ja mille rakendamine tööl on üsna üldistatud“ (Fry 1972: 13). Direktiivi lõpus öeldi, et „need oskused, millest inimesed juba palju teavad, on kõvad oskused, ja need, millest peaaegu mitte midagi ei teata, on ülekantavad pädevused“ (Fry 1972: 19). Sellega algas ülekantavate pädevuste käsitlemise ajalugu.

Maxine Kamin oma raamatus „*Soft skills revolution*“ mainib, et juba 1960.-1970. aastatel õpetati USA progressiivsetes Ülikoolides, Kolledžites ja koolitustel ülekantavaid pädevusi (Kamin 2013: 13). Näiteks, Massachusettsi Ülikooli Hariduse koolis (University of Massachusetts School of Education) olid tundlikkuse ja rühmadünaamika

koolitused ning „Enese harimine“ (*“Education of the Self (Ed Self)”*) õppekava osa. Aastatega toimusid muutused haridusprogrammis ja otsustati viia süsteemi läbi moodulsüsteemile, kus pakuti palju kommunikatsiooniseminare (Kamin 2013: 13).

Humanistlik haridusliikumine põhines inimpotentsiaalil ja väärtussüsteemil, mis sisaldas enesetunnet kui inimese kasvu ja arengu ülimalt tähtsust (Kamin 2013: 13). Selline liikumine julgustas inimesi uurima enda motiive, käitumist, väärtusi, uskumusi ja hoiakuid. Teemad, mida akadeemilistes ringkondades traditsiooniliselt eirati, nagu rassism, religioon, kultuur, seksism ja kõik, mis tudengite isiklikust eluloost ilmses, tõusid kõrgendatud staatusesse. Tundeid mitte ainult ei aktsepteeritud, vaid neid peeti ülioluliseks igat tüüpi inimestevahelise suhtluse mõistmisel ja empaatiaga reageerimisel. Humanistlik haridusliikumine seadis väljakutse tunnete vaiba alla pühkimise olukorrale ja võttis omaks isiklikest avastustest tuleneva õppimise (Kamin 2013: 13-14).

Need inimesed, kes osalesid õppetöös või koolitustel, suhtusid enese avamisesse ja inimestevaheliste oskuste õppimisse ja praktiseerimisse erinevalt. Samad arvamused olid ka õppejõududel ja kogukonnal. Inimesed, keda humanistliku kasvatusena seotud hariduspõhimõtted hirmutasid või kes neid ei teadnud, nimetasid sellist õpet „sensoorne tunne“ (*touchie-feelie*) (Kamin 2013: 14)

Aastal 2009 valmistati ette töötettekannet „21. sajandi oskused ja pädevused uue aastatuhande õppijate jaoks OECD riikides“ (*21st Century Skills and Competencies for New Millennium Learners in OECD Countries*). Autorid kirjeldavad uuringut, mis viidi läbi OECDsse kuuluvates riikides, selle programmis osales 17 OECD liikmesriiki. Aruandes diskuteeritakse küsimuste üle, mis puutuvad õpetamist ning 21. sajandi oskuste ja pädevuste hindamist. Uuringu aluseks oli anketeerimine, ametlikud dokumendid, õppekavad ja teised taustmaterjalid (Ananiadou, Claro 2009: 4). Nimetatud töö autorid pööravad tähelepanu ka sellele, et kuigi räägitakse 21.sajandi oskuste ja pädevuste vajalikkusest, täpsem definitsioon puudub ja ei ole välja töötatud struktuuri nende hindamiseks ja mõõtmiseks (Ananiadou, Claro 2009: 4).

Ananiadou ja Claro väidavad, et meie haridussüsteem peab tagama õpilastele vajalikke pädevusi, mis aitavad neile eluga hakkama saada, sest, nagu näitavad kaasaegsed tendentsid, koolid on peamine ja tihti ainuke koht, kust õpilased saavad teadmisi ja pädevusi, mida nad rakendavad oma elus ka edaspidi (Ananiadou, Claro 2009: 5-6).

Vajalikke pädevusi arendamiseks kool peab looma õhkkonna, kus õpilased ühelt pool omandavad vajalikke teadmisi ainevaldkondades ja, teiselt poolt, võivad arendada oma oskusi ja pädevusi, mis on vajalikud kõikides eluvaldkondades. Uuringu teostajad hoiatavad, et selle mõtte edukaks rakendamiseks ei pea koolid panema esikohale ainult pädevusi, vaid lõimima teadmiste omandamisega (Ananiadou, Claro 2009: 6). Edukaks programmi rakendamiseks pakutakse lahendusena keskenduda eelkõige pedagoogide ettevalmistamisele ja õpetamismetoodika välja töötamisele (Ananiadou, Claro 2009: 16). Õpetajad peavad oskama mitte ainult neid pädevusi arendada, vaid nad peavad olema ka kindlad, et need pädevused on tõesti vajalikud ning pedagoogidel peavad olema stiimulid ja ressursid, et sellele piisavalt aega pühendada (Ananiadou, Claro 2009: 17).

Selleks, et projekt oleks edukas, peab üks valmiduse näitaja olema nii õpetajate kui ka õpilaste nõusolek ja ka valmidus keskenduda pädevuste arendamisele (Ananiadou, Claro 2009: 16-17). Õpetajate kaasamine ja nende kogemuste kasutamine valdkonna tulevaste projektide või poliitiliste algatuste väljatöötamisel on esimene samm, et tagada nende pühendumine ning on oluline ka olemasolevate teadmiste ja kogemuste kasutamine (Ananiadou, Claro 2009: 17).

Maailma majandusfoorumi 2016. aasta aruandes esitati tulevase tööturu prognoos. Koostatud analüüsi põhjal oli nähtav, et tööturul on oodata suured muutused: paari aasta pärast võivad valdava osa mehhaanilisest tööst teha robotid (WEF report 2016: 9-10). Aastal 2018 täiendati aruannet ja esitati loend 10 kõike olulisemast pädevusest, mis on tööturul vajalikud 2022. aastal (WEF report 2018: 12).

2017. aastal võeti Euroopas vastu ametlik klassifikatsioon koos seletustega, mis hõlmab tööturul nõutud 1384 oskust (ESCO Handbook 2017). Samal ajal töötati välja Oskuste Europass (*Europass of skills*). See on e-portfoolio (kättesaadav 26 EL keeles), mis annab tervikliku pildi inimese oskustest ja kvalifikatsiooni süsteemist, mis on loodud töö või koolituse leidmise protsessi lihtsustamiseks ning oskuste valideerimiseks (Europass 2019).

1.5.Uuringud maailmas

1.5.1. Maailma majandusfoorumi „Töökohtade tuleviku“ aruanne 2018

Maailma majandusfoorumi (*World Economic Forum, WEF*) 2018. aasta „Töökohtade tuleviku“ aruandes (*WEF report 2018*) on esitatud loend kümnest kõige olulisemast pädevusest, mis tulevad esiplaanile juba 2022. aastal.

Tabel 3. Vajadus oskuste järele, võrdlemine, 2018 vs 2022, kümme enamnimetatut.

Praegu, 2018	Trendikad, 2022	Väheneb, 2022
Analüütiline mõtlemine ja innovatsioon	Analüütiline mõtlemine ja innovatsioon	Käeline osavus, vastupidavus ja täpsus
Kompleksne probleemilahendus	Aktiivõpe ja õpistrateegiad	Mälu, verbaalsed, kuulmis- ja ruumilised võimed
Kriitiline mõtlemine ja analüüs	Loovus, originaalsus ja algatusvõime	Finants- ja materiaalsed ressurside haldamine
Aktiivõpe ja õpistrateegiad	Tehnoloogia kujundamine ja programmeerimine	Tehnoloogia paigaldamine ja hooldus
Loovus, originaalsus ja algatusvõime	Kriitiline mõtlemine ja analüüs	Lugemine, kirjutamine, matemaatika ja aktiivne kuulamine
Tähelepanu detailidele, usaldusväärsus	Kompleksne probleemilahendus	Personali juhtimine
Emotsionaalne intelligentsus	Juhtimine ja sotsiaalne mõjutamine	Kvaliteedikontroll ja teadlikkus ohutusest
Põhjendamine, probleemide lahendamine ja ideede esitamine	Emotsionaalne intelligentsus	Kooskõlastamine ja aja juhtimine
Juhtimine ja sotsiaalne mõjutamine	Põhjendamine, probleemide lahendamine ja ideede esitamine	Visuaalsed, kuulmis- ja kõneoskused
Kooskõlastamine ja aja juhtimine	Süsteemide analüüs ja hindamine	Tehnoloogia kasutamine, seire ja kontroll

Andmed: *Future of Jobs Survey 2018, World Economic Forum. Autori tõlgitud ja koostatud.*

Võrdluse käigus tuvastatud peamised suundumused hõlmavad ühelt poolt nõudluse jätkuvat langust käeliste oskuste ja füüsiliste võimete osas ning teiselt poolt väheneb ka

nõudlus rahaliste ja muude ressursside haldamisega seotud ja põhitehnoloogia paigaldamise ja hooldamisega seotud oskuste järele (Tabel 3) (*WEF report 2018: 12*).

2022. aastal vajalike oskuste loendis on kaks uut oskust: tehnoloogia kujundamine ja programmeerimine ning süsteemide analüüs ja hindamine. See on seotud ülemaailmse IT-arendamise ja eluvaldkondade arvutiseerimisega. Tööandjad ootavad lähitulevikus töötajatelt, et lisaks analüütilise mõtlemise oskusele suureneb nende loovus (võrreldes aastaga 2018). Kui aastal 2018 oli tööandjate tähelepanu pööratud töötajate suutlikkusele pöörata tähelepanu detailidele ning kooskõlastamise ja aja planeerimise oskusele, siis need oskused 2022. aastal ei kuulu kõige vajalikumate oskuste loendi esimesse kümnesse.

Uute tehnoloogiate valdamine on vaid üks osa 2022. aasta oskuste võrrandist, kuna ka sellised inimlikud oskused nagu loovus, originaalsus ja algatusvõime, kriitiline mõtlemine, veenmine ja läbirääkimine säilitavad või suurendavad inimlikoskuste väärtust, nagu ka detailidele tähelepanu pööramine, vastupidavus, paindlikkus ja keerukate probleemide lahendamine (*WEF report 2018: 12*). Emotsionaalne intelligentsus, juhtimise ja sotsiaalse mõjutamise oskus ning teenustele orienteeritus muutuvad samuti nõutavamaks võrreldes nende praeguse silmapaistvusega (*WEF report 2018: 12*).

1.5.2. Haridusprojekt „Understanding My Journey. Soft Skills Development for Young People“

„*Understanding My Journey. Soft Skills Development for Young People*“ (edaspidi UMJ) on kolmeaastane haridusprojekt, mis on suunatud ülekantavate pädevuste arendamisele noortel. Projekti eesmärk on töötada välja vahendid noorte ja noorsootöötajate toetamiseks teadlike ja struktureeritud pehmete oskuste arendamise protsessis (*UMJ report 2019: 3*). Projekt on Erasmus+ projekti osa. UMJ on haridusprojekt, mida viivad ellu valitsusvälised organisatsioonid 8 riigis: Horvaatias, Kreekas, Iirimaa, Itaalias, Poolas, Portugalis, Hispaanias ja Suurbritannias. Projekti rahastab Euroopa Komisjon. Kokku moodustati kaheksa fookusrühma.

Projekti autorid toetuvad oma metoodikas sellele, et ülekantavate pädevuste mõju kaasaegses maailmas on uskumatult kõrge ning eduka tuleviku jaoks peavad noored need omandama. ÜP omandamine on tihti raske protsess ning mitte iga inimene ei mõista nende oskuste olemust ega saa aru vajalikkusest ning ei oska iseseisvalt endale nende oskuste arendamiseks kava koostada. Selle projekti ülesanded on järgmised: parandada

noorte kaasatust ja vastutust oma pehmete oskuste arendamise eest; suurendada noorte tööalast konkurentsivõimet; teadvustada pehmete oskuste arendamise olulisust (*UMJ report 2019: 3-4*). Eesmärkide saavutamiseks pakutakse noortele erinevaid võimalusi kolmeaastase perioodi jooksul. Pakutava hulgas on näiteks tööriistakomplekti ja veebipõhise rakenduse loomine, mis täiendab tööriistakomplekti, pakkudes noortele interaktiivset platvormi, et jäädvustada nende pehmete oskuste arendamise teekond (*UMJ report 2019: 4*). Autorid arvestavad noorte vajadusi ja püüavad eesmärke seades tagada, et noortel on volitused võtta vastutus oma pehmete oskuste arendamise eest (*UMJ report 2019: 5*).

Esimeses UMJ aruandes mainisid autorid, probleem, millega nad esmalt kokku puutusid, oli noorte teadmatus, mida tähendavad „ülekantavad pädevused“ (*UMJ report 2019: 4*). Noorte ja sidusrühmade jaoks tuleks kehtestada nn pehmete oskuste arendamise ühtne määratlus (*UMJ report 2019:5*).

UMJ projekti uurimisetappide jaoks määratleti pehmed oskused järgmiselt:

- Tehnilised oskused annavad teile töö, samas kui pehmed oskused hoiavad teid tööil;
- Ülekantavate pädevuste hulka kuuluvad, kuid loetelu ei ole ammendav:
 - Aja- ja energiahaldus;
 - Suhtlemisoskused;
 - Kohanemisvõime;
 - Probleemilahendus ja analüüsi oskus • Positiivne suhtumine;
 - Tööeetika;
 - Juhtimisoskused (ÜP klaster *);
 - Meeskonnatööoskused (ÜP klaster *) (*UMJ report 2019 :6*).

ÜP klaster: kuigi mõned pehmed oskused võivad olla iseseisvad, näiteks ajajuhtimine, saab muude oskusi arvestada kui ÜP klasteri osaks. Sellise ÜP klasteri näide on meeskonnatöö (*UMJ report :6*).

Õpilaste seas olid erinevad arvamused selle kohta, mis kuulub ÜP hulka ning nad ei osanud eristada, mis on ülekantavad pädevused ja mis on enesearendamine (*UMJ report: 5*). Enamik rühmi loetles oluliste pehmete oskustena tunnuseid nagu usaldus, vastupidavus ja enesekindlus (*UMJ report: 9*).

Kokkuvõttes pöörati tähelepanu sellele, et pehmete oskuste arendamiseks kasutatav õppekeel ja pealkirjad on Euroopas erinevates kontekstides erinevad (UMJ report: 35). See põhjustab noorte jaoks segadust ja tõkkeid edasiliikumiseks. Pehmed oskused vajavad eraldiseisvat, selget ja lühikest määratlust (UMJ report: 35).

1.6. Uuringud Eestis

1.6.1. „Ülekantavate pädevuste arendamine kõrgkoolides“ Siret Rutiku

2014. aastal anti välja Siret Rutiku koostatud juhendmaterjal, mille eesmärk on „aidata mõista ülekantavate pädevuste rolli (kõrg)hariduses ning pakkuda ideid nende arendamise võimaluseks elukestvas õppes“ (Rutiku 2014: 3). Autor annab ülevaate ülekantavate pädevuste olulisusest tööturul ja nende õpetamise vajadusest kõrgkoolides. Juhendmaterjali peamine aspekt keskendub vajadusele rakendada ÜP õpetamine õppekavas. Siret Rutiku koostas nimikirja 15 olulisemast pädevusest, mida on vaja õpetada üliõpilastele: eneseanalüüs- ja juhtimine, uusmeedia kirjaoskus ja arvutipõhine mõtlemine, ettevõtlikkus ja positiivne hoiak, ettevõtlikkus, äri- ja tarbijateadlikkus, loov ja kohanduv mõtlemine, analüüsioskus ja kriitiline mõtlemine, loov mõtlemine, kultuuriteadlik suhlemispädevus, erinevuste märkamine ja nendega arvestamine, kultuuridevaheline suhtlemine, meeskonna- ja võrgustikutöö, põlvkondadevaheline suhtlemine, interdistsiplinaarne koostöö, väärtuspõhise mõtestamise oskus (Rutiku 2014: 41-72).

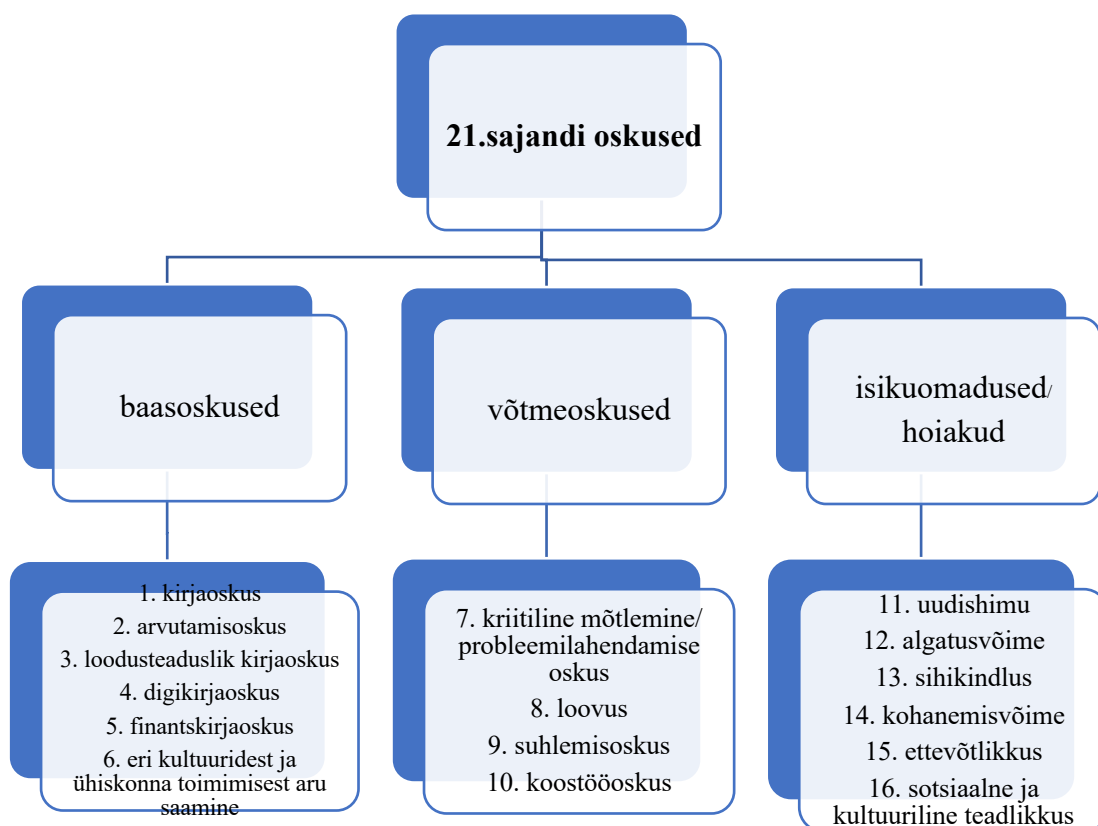
1.6.2. OSKA programm

SA Kutsekoda algatas programmi OSKA, mis „analüüsib Eesti majanduse arenguks vajalike oskuste ja tööjõu vajadust lähema 10 aasta jooksul“ (Kutsekoda 2019). OSKA (oskuste arendamine) koordineerimisüsteem oli heas kiidetud 2014.aastal ja 2015.aasta aprillis haridusminister allkirjastas Euroopa Sotsiaalfondi programmi selle süsteemi loomiseks (OSKA 2018 : 5).

Tiia Randma, SA Kutsekoda juht, esitas 13. aprillil 2018. aastal XXVI PARE Personalijuhtimise Aastakonverentsil "VAATE NURK" aruande "Millised oskused tagavad elu ka tulevikus?". Analüüsiti tulevikutrende, mis mõjutavad tööjõu- ja oskuste vajadust, rahvastikuprognosi 2040, tehnoloogiatrende ja tööd, mida võivad teha mõne aasta pärast robotid. Põhinedes *2018 Workplace Learning Report*, materjalidele, on nähtav, et juhid (koolitusjuhid, personalijuhid ja tippjuhid) otsivad inimesi, kellel on arenenud nn „pehmed oskused“ (Randma 2018: 15). Randma soovib võtta arvesse

Maailma majandusfoorumi aruannet „*Future of Jobs*“ ja selles esitatud loendite esimesena nimetatud 10 oskustest, mida otsivad tööandjad potentsiaalsetes töötajates 2020. aastal: probleemide lahendamine, kriitiline mõtlemine, loovus, inimeste juhtimine, koostöö, emotsionaalne intelligentsus, otsusekindlus- ja julgus, teenindusvalmidus, läbirääkimisoskus ja kognitiivne paindlikkus (Randma 2018: 17).

Maailma Majandusfoorumil, millel esitati tulevikutööde prognoos, esitati ka oskuste jaotus (vt Joonis 2) vastavalt nende tüübile ehk omandamise printsiibile. Mõned oskused nagu kirjaoskus või arvutamisoskus paigutuvad „baasoskuste“ loendisse, sest nende valdamine ei ole kaasajale spetsiifiline ning need oskused on vajalikud kõigile. Järgmine rühm on „võtmeoskused“, kus asuvad need oskused, mida kaasaegne inimene vajab, et elus edukalt hakkama saada ja olla tööturul konkurentsivõimeline. Viimane osa selles tabelis on „isikuomadused/hoiakud“, mille hulgas on pigem need oskused, mille puhul eeldatakse, et need on kaasasündinud ja mida inimene arendab kogu elu jooksul. Ka neid oskuseid saab iga inimene endas arendada, kuid see nõuab pingutust ja aega. Selle oskuste omandamine aitab inimestel ei kaota tööd tulevikus või olla konkurentsivõimeliseks tööturul.

Andmed: Maailma Majandusfoorum 2016. Autori koostatud.

Joonis 2. 21. sajandi oskused.

1.6.3. Varasemad uurimistööd

Eesti andmebaasis *DSpace* on üks magistritöö, mis on seotus käesoleva magistritöö temaga. See on Andrus Mulini magistritöö „Ülekantavate oskuste arendamine infotehnoloogia eriala õppes programmeerimise kursuse näitel“, kaitstud 2012. aastal Tartu Ülikooli Majandusteaduskonnas.

1.7. Ülekantavad pädevused riiklikus õppekavas (PRÕK ja GRÕK)

Põhikooli- ja gümnaasiumi riiklikus õppekava 2. jaos § 4 on sätestatud, et kooli ülesandeks on kujundada õpilastes järgmised pädevused: kultuuri-ja väärtuspädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus, ettevõtlikkuspädevus, digipädevus (PRÕK 2011, GRÕK 2011). Nimetatud kaheksast pädevusest saab eristada kaks pädevust (suhtluspädevus ja ettevõtlikkuspädevus), mida saab nimetada ülekantavateks pädevusteks. Vastavalt seadusele otsustab iga kool ise, kuidas ja mil määral iga pädevus õpilastel kujundatakse (PRÕK 2011: § 4, GRÕK 2011: § 4). Seega on koolidel vabadus iseseisvalt valida meetodid, mida nad rakendavad pädevuste arendamiseks. Samas ei taga koolide võimalus tegevusi ja meetodeid valida pädevuste võrdset arendamist igas kooliastmes kõikides koolides Eesti erinevates piirkondades.

1.8. Järeldused

Analüüsidest saadud informatsiooni ülekantavate pädevuste kohta me võime teha järgmised järeldused:

- 21.sajandi algul puudub ühine definitsioon „ülekantavate pädevuste“ mõiste jaoks;
- „pädevuse“ mõiste hõlmab nii teadmisi ja hoiakuid, kui ka oskusi;
- ülekantavate pädevuste roll tööturul on suurenenud: kaasaegsed tööandjad otsivad inimesi, kellel on tugevad spetsiifilised teadmised (e kõva oskused) ja hästi arenenud ülekantavad pädevused (WEF 2018);
- peetakse oluliseks tasakaalu hoidmine kõva oskuste ja ülekantavate pädevuste vahel;

- kõva oskused on spetsiifilised teadmised, mida saab mõõta, kui ülekantavad pädevused on mittespetsiifilised eluoskused, mida on raske defineerida ja mõõta;
- ülekantavad pädevused alustati uurida 1959.aastal, kui oli läbiviidud USA armees reformid (CON 1968);
- tänapäeval tegutsevad erinevaid projekte, mis on suunatud ülekantavate pädevuste arendamisele noortel inimestel;
- riiklikus õppekavas on määratud pädevusi, mida arendatakse koolis, mille hulgast vähemalt kaks saab nimetada ülekantavateks pädevusteks (PRÕK 2011, GRÕK 2011).

2. ÜLEKANTAVATE PÄDEVUSTE MUDELID

2.1. Ühise ülekantavate pädevuste mudeli moodustamise raskused

Tänapäeval puudub ülekantavate pädevuste (edaspidi ÜP) mudel, mis peegeldaks üldist teadlaste seisukohta sellest, missuguseid pädevusi nimetatakse ülekantavateks. Erinevad teadlased, sõltudes nende teadusharust, tuginevad erinevatele lähenemisele, mille tõttu ülekantavate pädevuste loendit teineteisest erinevad.

2.2. Mudeli koostamise printsiibid

Käesoleva magistritöö autor oma töös põhineb kolmele teadus- ja uurimistöole ühise mudeli koostamiseks. Sügavama õppimise ja 21. sajandi pädevuste määratlemise komitee (Committee on Defining Deeper Learning and 21st Century Skills) läbiviidud uuring annab ülevaate kaasaegsetest mudelitest, mida kasutatakse teadlaste seas (Pellegrino 2012). Maailma majandusfoorumi 2018 aruanne (WEF report 2018) esitab andmeid tänapäeva tööturul vajalikest oskustest ja pädevustest ning pakub ülekantavate pädevuste, mis tõusevad esile 2022. aastal, loendi. Kolmandaks uuringuks oli valitud Siret Rutiku töö „Ülekantavate pädevuste arendamine kõrghariduses“ (Rutiku 2014), kus on arvestatud Eesti hariduse põhimõtteid ja Eesti Vabariigi reaalsed olud ning vajadused. Nimetatud kolme töö põhjal koostab autor loendi kõige olulisematest ülekantavatest pädevustest tänapäeval.

2.3. Uuring „Committee on Defining Deeper Learning and 21st Century Skills“

2012.aastal esitati USA Sügavama õppimise ja 21. sajandi oskuste määratlemise komiteede uuringu aruanne, mille kiitis heaks USA riikliku teadusnõukogu juhatus (Pellegrino 2012). Uuringu jaoks valiti erinevad ÜP mudelid, mille alusel tehti analüüs pädevuste vajalikkusest ja antud praktilised nõuanded nende rakendamiseks õppekavade kontekstis.

2.3.1. Uuringu eesmärgid

USA Sügavama õppimise ja 21. sajandi oskuste määratlemise komiteede uuringu eesmärgid ja ülesanded olid järgmised:

- määrata, missugused pädevused nimetatakse ülekantavateks;

- kirjeldada, kuidas need oskused on seotud üksteisega ning traditsioonilisemate akadeemiliste oskustega ja sisuka lugemise, matemaatika ja loodusteaduste põhidistsipliinidega;
- teha kokkuvõtte uuringute tulemustest, milles uuritakse selliste oskuste olulisust hariduses, tööl ja muudes täiskasvanute vastutuse valdkondades;
- teha kokkuvõtte sellest, mis on teada ja mida on vaja uurida, kuidas neid oskusi õppida, õpetada ja hinnata;
- selgitada välja hariduslike sekkumiste tunnused, mida uuringute põhjal võiks kasutada indikaatoritena selle kohta, et sekkumine arendab tõenäoliselt põhioskusi olulisel ja tähendusrikkal viisil. Täpsemalt selgitada välja ametlikus koolikeskkonnas õppimiseks nende oskuste õppimisega seotud tunnused hariduslike sekkumiste käigus a) õpetaja ametialases arengus, b) õppekavas ja c) hindamises. Mitteformaalses keskkonnas õppimiseks määrata kindlaks nende oskuste õppimisega seotud omadused d) koolide järgsetes ja koolivälistes programmides ning e) eksponaatides, muuseumides ja muudes informaalsetes õppekeskustes (Pellegrino 2012: 1-2).

Vastavalt eesmärkidele oli korraldatud uurimisrühma töö.

2.3.2. Mudelite võrdlus

Uurimistöö autorid pakuvad ülekantavate pädevuste jagamist kolme rühma: kognitiivsed pädevused, interpersonaalsed pädevused ja intrapersonaalsed pädevused (Pellegrino 2014: 21-22). Iga rühma sees on alajaotus ja pädevuste näited. Sellist lähenemist toetab oskuste (nt kriitiline mõtlemine ja probleemide lahendamine) omavaheline tihe seotus ning nende arendamine toimub paralleelselt. Lisaks tuleb öelda, et tihti, kui näeme üht punkt loendis, siis selle all mõistetakse ka mitmeid teisi. Selleks, et oleks selge pilt, tuleb põhineda uuringu autorite poolt pakutud skeemil (Lisa 1).

Võrdleva analüüsi koostamiseks valisid uuringu autorid 8 teadustööd, mis keskendusid ülekantavate pädevuste loendi koostamisele. Selline võrdlev analüüs näitas, et mõned 21. sajandi oskusi käsitlevad dokumendid keskendusid peamiselt ühele kategooriale. Näiteks käsitletakse Conley 2007. aasta kolledživalmiduse loendis peamiselt kognitiivseid kompetentse, samas kui Hoyle ja Davissoni 2011. aasta eneseregulatsiooni analüüs keskendub interpersonaalsetele kompetentsidele (Pellegrino 2014: 35). Võrdleva sisuanalüüsi põhjal koondati erinevad 21. sajandi oskused ja ühendati kahe taksonoomia loendid. Lisaks joondati kahe taksonoomiaga ka O*NET-oskused ja täiendavad

mittetunnustatavad kompetentsid. Nende sammude kaudu loodi kõigis kolmes laias valdkonnas tihedalt seotud kompetentside klastrid (vt Lisa 1). Iga kompetentsiklaster sisaldab peamist tegurit (isiksus või võimekus) ning sellega seotud 21. sajandi oskusi ja O*NET-oskusi. Tulemuseks on 21. sajandi pädevuste esialgne taksonoomia (Pellegrino 2014: 35).

Tuleb mainida ka seda, et komisjoni sisuanalüüsi põhjal ei kuulunud osa kaheksast dokumendist ja aruandest ilmnenuid pädevusi ühtegi klastrisse: nt. elu- ja karjäärioskused (Binkley jt, 2010), sotsiaalsed ja kultuurilised kompetentsid (Voogt ja Pareja Roblin, 2010), õpioskused ja kontekstioskused (Conley, 2007) ning mitteverbaalne suhtlus ja kultuuridevaheline tundlikkus (Bedwell, Fiore, ja Salas, 2011). Need konkreetset kompetentsid jäeti välja seetõttu, et nad ei ühinenud hästi ühegi klastriga, mitte selle tõttu, et oli otsustatud, et nad on elukvaliteedi jaoks vähem väärtuslikud (Pellegrino 2014: 35).

2.3.3. Ülekantavate pädevuste loend

Selle teadusuuringu põhjal koostati tabel ülekantavatest pädevustest, siin esitatud lisamaterjalidena (Lisa 1). Pakutakse välja variant jaotada oskused kolme rühma ning seda liigitamist saab kasutada järgmiseks uuringuks (Pellegrino 2014: 35).

2.4. Maailma majandusfoorumi aruanne 2018

Maailma majandusfoorumi (*World Economic Forum, Centre for the New Economy and Society*) uue majanduse ja ühiskonna keskus korraldas 2018. aastal uuringu ja selle tulemused esitati aruandes “The Future of Jobs Report 2018“. Uuring keskendus maailma tööturul toimuvatele muutustele: erialade valiku muutmine, vajalikud oskused töandjate seisukohalt ja tööturu eripärasused erinevates riikides.

2.4.1. Uuringu eesmärgid

Uuring põhineb asjaolul, et maailmas toimuvad protsessid (tööde automatiseerimine, vananenud töökohtade kaotamine jt) dikteerivad tööturu trende ja vajadust oskuste järele, mida töandjad juba praegu otsivad (WEF report 2018: 3). Uuringu eesmärk ei olnud näidata kaasaegse tööturu seisundit, vaid statistilise andmete kaudu näidata, kuhu jõuab tööturg aastatega ja prognoosida, millised pädevused on vaja omandada, et olla ka edaspidi tööturul konkurentsivõimelised.

2.4.2. Ülekantavate pädevuste loend

Põhinedes saadud tulemustele, koostati nimekiri kümnest oskustest, mis on vajalikud 2018. aastal, kümnest oskustest, mis kerkivad olulisemateks 2022. aastaks ja kümnest oskustest, mille osakaal väheneb 2022. aastaks.

Tabel 4. Oskuste võrdlemine prognoositava kasvava v kahaneva nõudluse alusel, 2018 vs 2022, kümme sagedamini nimetatud.

Praegu, 2018	Trendikad, 2022	Väheneb, 2022
Analüütiline mõtlemine ja innovatsioon	Analüütiline mõtlemine ja innovatsioon	Käeline osavus, vastupidavus ja täpsus
Kompleksne probleemilahendus	Aktiivõpe ja õpistrateegiad	Mälu, verbaalsed, kuulamis- ja ruumilised võimed
Kriitiline mõtlemine ja analüüs	Loovus, originaalsus ja algatusvõime	Finants- ja materiaalsed ressursside haldamine
Aktiivõpe ja õpistrateegiad	Tehnoloogia kujundamine ja programmeerimine	Tehnoloogia paigaldamine ja hooldus
Loovus, originaalsus ja algatusvõime	Kriitiline mõtlemine ja analüüs	Lugemine, kirjutamine, matemaatika ja aktiivne kuulamine
Tähelepanu detailidele, usaldusväärsus	Kompleksne probleemilahendus	Personali juhtimine
Emotsionaalne intelligentsus	Juhtimine ja sotsiaalne mõjutamine	Kvaliteedikontroll ja teadlikkus ohutusest
Põhjendamine, probleemide lahendamine ja ideede esitamine	Emotsionaalne intelligentsus	Kooskõlastamine ja ajajuhtimine
Juhtimine ja sotsiaalne mõjutamine	Põhjendamine, probleemide lahendamine ja ideede esitamine	Visuaalsed, kuulamis- ja kõneoskused
Kooskõlastamine ja ajajuhtimine	Süsteemide analüüs ja hindamine	Tehnoloogia kasutamine, seire ja kontroll

Andmed näitavad, et 2022. aastal väheneb jätkuvalt vajadus käeliste oskuste ja füüsiliste võimete järele ning teiselt poolt väheneb nõudlus rahaliste ja muude ressursside haldamisega seotud oskuste ning põhitehnoloogia paigaldamise ja hooldamise oskuste järele (WEF report 2018: 12).

Esile kerkivad oskused, mis on seotud tehnoloogiate arendamisega ja programmeerimisega. Vajadus lähtub IT-valdkonna arendamisest ja kiirest levikust. Aruande tulemustest on näha, et vajalikud on püsivalt nn „inimlikud“ oskused nagu loovus, originaalsus, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja põhjendamisoskus. Oluliseks jääb ka emotsionaalne intelligentsus.

2.5. Siret Rutiku „Ülekantavate pädevuste arendamine kõrgkoolides“

S. Rutiku töö ülesanne oli koostada ülekantavate pädevuste nimekiri koos seletuste ning nõuannetega kuidas saab neid integreerida kõrgkoolide õppetöösse ja arendada üliõpilastel. Töö autor kirjeldab muutusi, mis toimuvad maailmas ja töötutul, mille tõttu on muutunud ülekantavate pädevuste roll ühiskonnas ning pidevalt muutub nende loend. Antakse ülevaade mõistetest, mida kasutatakse ÜP defineerimiseks ning kirjeldatakse erinevaid ÜP mudeleid. Valdav osa uuringust on pühendatud ÜP arendamisele ja võimalike meetodite rakendamisele kõrgkoolides. Siret Rutiku töö on käsiraamat kõrgkoolide akadeemilistele töötajatele, mis annab juhiseid ainealase õppematerjali loimimiseks ÜP arendamisega. Juhendis on kirjeldatud nii pädevuste vajalikkus üliõpilaste jaoks kui ka hindamismeetodeid ja võimalikud viisid rakendamiseks.

2.5.1. Uuringu eesmärgid

Juhendmaterjali eesmärk on defineerida ülekantavaid pädevusi ja anda praktilisi nõuandeid nende arendamiseks kõrgkoolides (Rutiku 2014: 3). Eesmärgi täitmiseks võrdleb autor erinevate teadlaste ja uurimisrühmade koostatud erinevaid klassifikatsioone.

2.5.2. Ülekantavate pädevuste loend

Oma töös Siret Rutiku lähtub erinevatest mudelitest, mille alusel koostab loendi 15 ülekantavast pädevuses, tuues välja ja põhjendades vajadust arendada neid kõrgkoolides õppijatel:

- eneseanalüüs- ja juhtimine,
- uusmeedia kirjaoskus ja arvutipõhine mõtlemine,
- ettevõtlikkus ja positiivne hoiak,
- ettevõtlikus,
- äri- ja tarbijateadlikkus,
- loov ja kohanduv mõtlemine,

- analüüsioskus ja kriitiline mõtlemine,
- loov mõtlemine,
- kultuuriteadlik suhtlemispädevus,
- erinevuste märkamine ja nendega arvestamine,
- kultuuridevaheline suhtlemine,
- meeskonna- ja võrgustikutöö,
- põlvkondadevaheline suhtlemine,
- interdistsiplinaarne koostöö,
- väärtuspõhise mõtestamise oskus (Rutiku 2014: 41-72).

2.6. Mudelite ühendamine

2.6.1. Loendi koostamine

Ühise loendi koostamiseks seostati kolm mudelit (vt Lisa 2). Ühendmudel võimaldab näidata, millistele pädevustele on pööratud kõige rohkem tähelepanu ja mida on vaja arendada ettevaatavalt juba praegu.

Koostatud loendite analüüsis olid punasega määratud pädevused, mis olid nimetatud kõikides mudelites. Rohelisega on märgistatud kahes mudelis nimetatud pädevused.

2.6.2. Ühine loend ülekantavatest pädevustest

Selle töö jaoks autor koostas loendi üheteistkümnest enim nimetatud 21.sajandil vajalikust ülekantavast pädevusest, põhinedes kolme uurimistöö analüüsimisel saadud tulemustel. Pädevused on jagatud kolme rühma vastavalt sellele, millele nad on suunatud.

Tabel 5. Pädevuste loend.

Kognitiivsed pädevused	Intrapersonaalsed pädevused	Interpersonaalsed pädevused
Kognitiivne protsess ja strateegiad	Intellektuaalne avatus	Meeskonnatöö ja koostöö
1. Kriitiline mõtlemine	6. Kultuuriline teadlikkus	9. Meeskonnatöö
	7. Pidev õppimine	10. Koostöö

2. Probleemide lahendamine		
3. Analüüs		
Teadmised	Tööetika, kohusetundlikkus	Juhtimine
4. Infokirjaoskus	8. Eneseregulatsioon (mille hulgas ka eneserefleksioon)	11. Juhtumine
Loovus	Positiivne põhihindamine	
5. Loovus		

Suur rõhk pannakse kognitiivse protsessi ja strateegiate klastrile, mille pädevused kuuluvad kognitiivse valdkonna hulka. Siin nimetatud kolm pädevust (kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja analüüs) on tihedalt omavahel seotud ning mitte ühtegi ei saa arendada eraldivõetuna. Seda rõhutavad ka teadlased (Pellegrino 2012), kes väidavad, et nende pädevuste seosed on tihedad. Selles suures rühmas on ka infokirjaoskus ja loovus, mis paigutatakse teadmiste ja loovuse klastritesse.

Intrapersonaalsete pädevuste rühmas peetakse olulisteks pädevusteks: intellektuaalne avastus ja tööetika, kohusetundlikkus, tähelepanu all on eneserefleksioon ja eneseregulatsioon. Intellektuaalse avastuse klastrisse kuuluvad kultuuriline teadlikkus ja pidev õppimine, mis on olulised kaasaegse inimese jaoks.

Interpersonaalsete pädevuste loendis on meeskonnatöö, koostöö ja juhtimine. Need pädevused on suunatud suhtlemisele ja nõuavad pidevat arendamist ja eeldatud on elukestev enesetäiendamine.

2.7. Järeldused

- Ühise ÜP mudeli koostamiseks kasutati kolme erinevat uuringut: 1) Sügavama õppimise ja 21. sajandi oskuste määratlemise komitee (Committee on Defining Deeper Learning and 21st Century Skills) läbiviidud uuring; 2) Maailma

- majandusfoorumi 2018 aruanne (WEF report 2018); 3) Siret Rutiku töö „Ülekantavate pädevuste arendamine kõrghariduses“ (Rutiku 2014);
- ühendmudeli koostamiseks lõimiti kolm mudelit ja valiti pädevused, mis on esitatud kõikides uuritavas mudelites;
 - saadi üldine ülekantavate pädevuste loend 11 nimetusest;
 - vastavalt saadud loendile pannakse suur rõhk kognitiivsete pädevuste arendamisele, sh tugev aktsent kognitiivsele protsessile ja strateegiatele;
 - kognitiivse protsessi ja strateegiate all oli eristatud infokirjaoskus (teadmiste klaster) ja loovus samanimelises klastris;
 - intrapersonaalsete pädevuste hulgas on oluliseks peetud intellektuaalse avastuse klaster (kultuuriline teadlikkus ja pidev õppimine) ning tööetika, kohusetundlikkus (eneseregulatsioon), positiivse põhihindamise alla kuuluvad pädevused on esitatud ainult *Committee on Defining Deeper Learning and 21st Century Skills* läbiviidud uuringus;
 - interpersonaalsed pädevused on esitatud kahes klastris: meeskonnatöö ja koostöö ning juhtimine, mille hulgas on kolm samanimelist pädevust;
 - saadud ÜP loend on selle magistritöö uuringu alus.

3. UURINGU LÄBIVIIMINE IDA–VIRUMAA KOOLIDES

3.1. Andmekogumise meetod

Uuringu läbiviimise meetodiks oli valitud küsitlus, mille abil kogutakse andmeid õpilastelt ja õpetajatelt, kes õpivad / töötavad Ida-Virumaa koolides III kooliastmes või gümnaasiumis.

3.1.1. Küsitluse eesmärgid

Küsitluse eesmärgid olid selgitada välja, kas ja mida õpilased ja õpetajad teavad ülekantavatest pädevustest. Teiseks uurida, millistele pädevuste arendamisele pannakse rõhk koolides ja millised pädevused jäävad käsitlemata / arendamata. Kolmas eesmärk oli välja selgitada, missuguseid meetodeid kasutatakse koolides ülekantavate pädevuste arendamiseks.

3.1.2. Valim

Ettekavatsetud valimisse kuulusid Ida-Virumaa koolide 7.–12. klasside õpilased ja nende aineõpetajad. Ida-Virumaal tegutseb 2020. aasta veebruaris 38 kooli, mille hulgas 2 täiskasvanute kooli ja 2 erivajadustega õpilastele kooli. Kaks viimast gruppi ei kuulu uuringusse. Uuringus osalemiseks saadeti e-kirjaga koostööpakkumine ja seletus uuringu eesmärgi kohta 34 koolile. Nõusoleku uuringus osaleda andsid 10 kooli, 4 kooli põhjendasid osalemisest keeldumist Vabariigis kehtiva eriolukorraga, mille tõttu õpetajatel on suur töökoormus. 20 kooli ei vastanud ega osalenud uuringus.

Kokku osales uuringus 10 kooli, 4 põhikooli ja 6 gümnaasiumit. Oma vastused andsid 43 õpetajat ja 173 õpilast.

3.1.3. Mõõtevahend

Tulemuste saamiseks on valitud elektrooniline küsitlus, mis võimaldab esitada nii suletud küsimusi, millele vastates õpetajad ja õpilased peavad valima konkreetsete, antud vastuste hulgast kui ka avatud küsimusi, millele vastates osalejatel on võimalus väljendada oma arvamust vabas vormis.

3.1.4. Küsitluse läbiviimise protseduur

Esimese etapina oli koostatud Ida-Virumaal tegutsevate koolide nimekiri, vastavalt millele kirjutati e-kirjad koolijuhtidele pakkumisega osaleda uuringus. Koolidele saadeti

e-küsimustikud nii õpilaste kui ka õpetajate jaoks eesti ja vene keeles. Küsimused olid samad mõlemas keeles ning mõlemal rühmal (õpilastel ja õpetajatel) oli võimalus valida vastamiseks sobivam keel. Põhjendust keelevaliku kohta ei küsitud.

3.1.5. Küsitluste struktuur

Uuringu jaoks oli koostatud kaks küsimustikku: küsimustik õpilaste jaoks ja küsimustik õpetajate jaoks. Mõlemas küsimustikus olid pakutud avatud ja suletud küsimused informatsiooni saamiseks. Kõik küsimustikud olid nii eesti- kui ka venekeelsed.

Küsimustik õpilastele koosneb kahest osast. Esimeses osas olid küsimused õpilaste kohta: vanus, klass, emakeel (mida kasutatakse statistika saamiseks) ja kooli nimi, mida ei kasutata analüüsimisel. Kooli nime on vaja osalevate koolide arvu teadmiseks. Küsimustiku teine osa oli jagatud seitsmeks alaosaks vastavalt ÜP klastrile, mida täpsemalt käsitleti käesoleva magistritöö 2. peatükis. Igas osas esitati 1-5 erinevat küsimust.

Küsimustik õpetajatele koosneb kahest osast. Esimeses osas on üldandmed: töökeel, õpetatavad klassid, kool, kus õpetaja töötab, õpetaja vanus ja tööstaaž. Neid andmeid kasutatakse statistilise ülevaate koostamisel. Õppeasutuse nime on vaja osalevate koolide arvu määramiseks. Küsimustiku teine osa koosnes 20 küsimusest, mis omakorda olid jagatud teemaplokkideks.

3.1.6. Andmetötluse meetodid

Andmete analüüsiks oli valitud kombineeritud meetod: kvalitatiiv-kvantitatiivne. See meetod võimaldab andmeid analüüsida esmalt statistiliselt, et saada tervikpilt ülekantavate pädevuste arendamisest Ida-Virumaa koolide 7.-12. klassides. Kvalitatiivse andmete töötlemise abil tehakse järeldused ja koostatakse ettepanekud õpetajatele ülekantavate pädevuste arendamiseks õpilastel.

3.2. Tulemuste analüüs

3.2.1. Õpilaste vastused

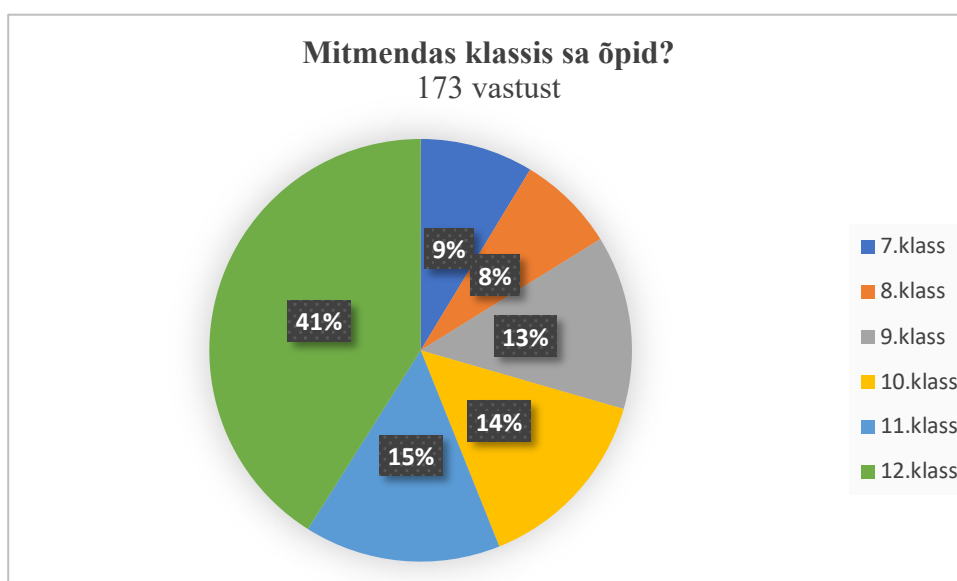
3.2.1.1. Üldandmed

Kokku osalesid küsitluses 10 kooli õpilased ja õpetajad. Küsimustikule vastasid kokku 173 õpilast, neist 68 poissi ja 105 tüdrukut. Andmed on joonisel 3.

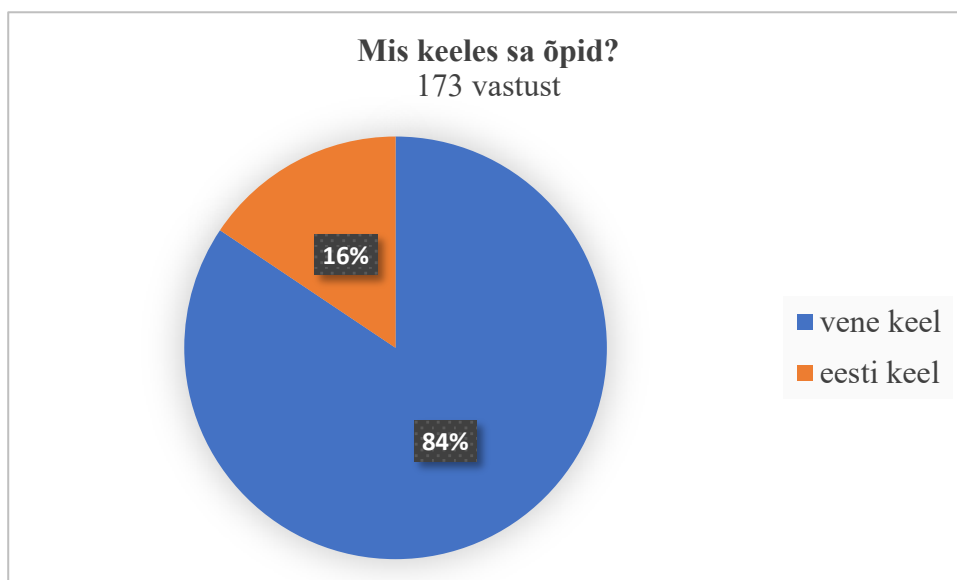
Joonis 3. Õpilaste koguarv.

Kõige rohkem vastuseid oli 12. klassi õpilastelt (vastavalt 41% kogu valimist), kõige vähem – 8. klassi õpilased (8%). Küsimustikule andsid vastused 26 õpilast 11. klassidest, 24 õpilast 10. klassidest. Vastanutest 13% (22 inimest) õpivad 9. klassis ja ülejäänud 16 õpilast õpivad 7. klassis. Andmed on joonisel 4.

Joonis 4. Vastanud õpilaste jaotus klasside kaupa.

Õppekeeleks märkis vene keele 84% õpilastest (145 vastanud), ülejäänud 16% – eesti keele (vt joonis 5.)

Joonis 5. Vastanute õppekeel.

3.2.1.2. Põhiosa

Põhiosas oli 35 küsimust, nendest 17 avatud vastusega küsimust.

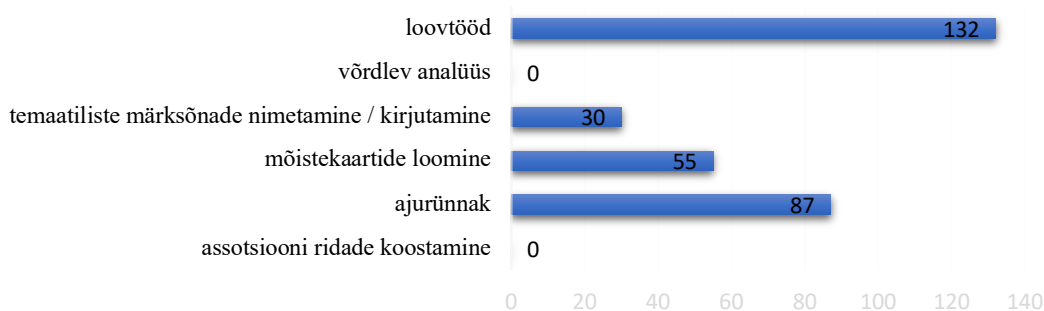
Küsimustiku põhiosa esimene temaatiline plokk oli seotud kognitiivsete protsesside ja strateegiatega. Selle osa eesmärk on välja selgitada, kas õpilastel on oskus kriitiliselt mõtelda, kas nad teavad, mida tähendab kriitiline mõtlemine, kas nad oskavad iseseisvalt probleeme lahendada ja otsida võimalusi riskide vähendamiseks ning kas nad oskavad erinevaid olukordi analüüsida. Siin esitati 5 küsimust.

Esimesele küsimusele vastates paluti õpilastel oma sõnadega kirjutada, mis on nende arvates kriitiline mõtlemine. Vastuste hulgas oli sellised fraase nagu: „*kui inimene palju kritiseerib*“, „*kui sa kritiseerid kõike oma elus*“, „*üldse ei tea*“, „*see, kui sa kohe ei usu, vaid läheb natuke aega ja siis usud*“, „*kiire aju töö*“. Nimetatud vastused moodustavad 35% kogu vastustest. 65% vastustest väljendasid seisukohti nagu: „*oskus analüüsida saadud tulemusi ja nende põhjal järeldusi teha*“, „*oskus põhjendada ja järeldusi teha*“, „*oskus analüüsida ja kriitiliselt suhtuda informatsioonis*“ jne. Nende vastuste põhjal võib väita, et 65% õpilasest teavad, mis on kriitiline mõtlemine.

Teises küsimuses paluti õpilastel vastata küsimusele „*Milliseid meetodeid kasutatakse sinu koolis tundides?*“ (vt *joonis64*). Antud oli 6 vastusevarianti, millest nad võisid valida kõik, juhul, kui neid kasutatakse nende koolis. Kõige levinum kasutatav meetod on loovtööd (132 vastust), järgmine on ajarünnak (87 vastust). 55 vastanut teevad

mõistekaarte ja vastanutest 30 nimetavad või kirjutavad teema raames märksõnu. Assotsiooni ridade koostamist ja võrdleva analüüsi meetodit õpilastele koolides ei pakuta.

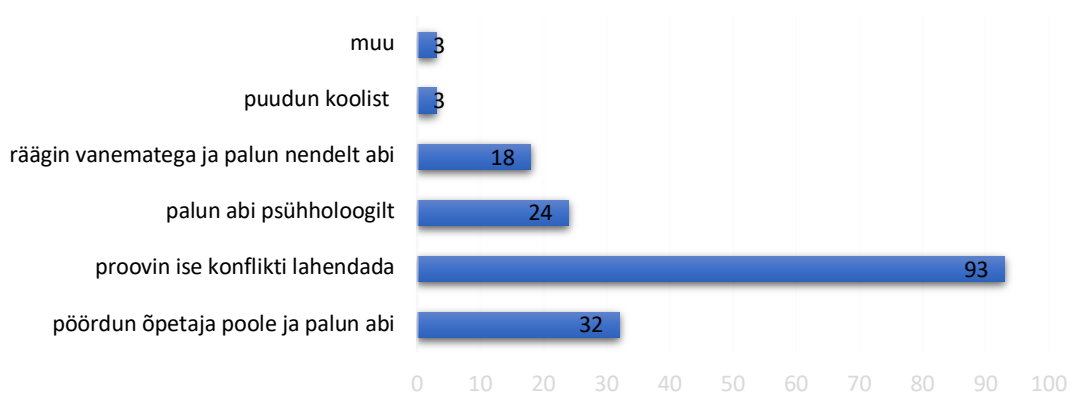
Milliseid meetodeid kasutatakse sinu koolis tundides? 173 vastust

Joonis 6. Meetodite kasutamine õppetundides.

Küsimusele „Kuidas sa käituksid, kui sul oleks konflikt klassi- või koolikaaslasega?“ (vt joonis 7) oli võimalus valida mitu vastusevarianti ja kirjutada ka oma vastust. 93 õpilast märkisid, et nad proovivad ise konflikti lahendada, 32 vastasid, et nad räägivad vanematega ja paluvad nendelt abi, 32 valivad õpetaja poole pöördumise ja 24 psühholoogi abi. Koolist puududa eelistaks 3 õpilast. Selles küsimuses oli võimalus kirjutada oma vastusevariant ja 3 õpilast kirjutasid, et nad otsustavad, mida on vaja teha, ainult sellel juhul, kui nende vastu on suunatud on mingid vägivaldsed tegevused.

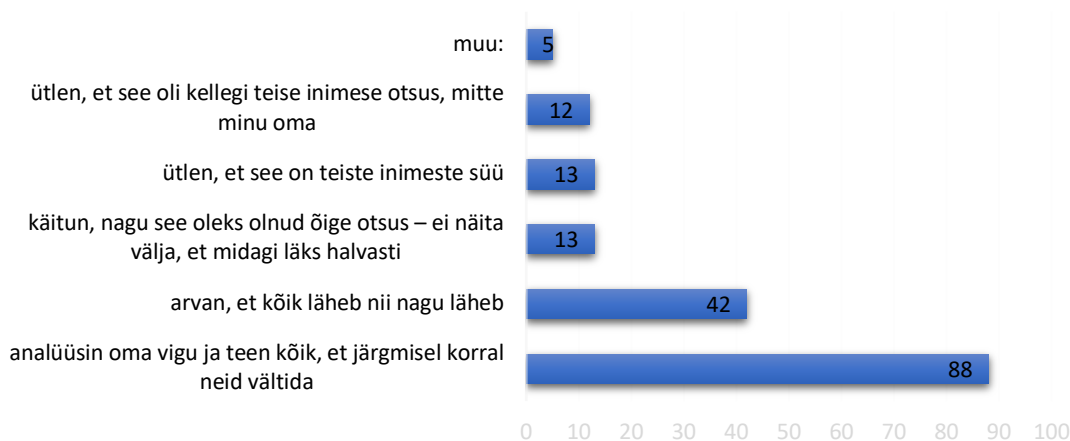
Kuidas sa käituksid, kui sul oleks konflikt klassi- või koolikaaslasega? (võib valida mitu varianti) 173 vastust

Joonis 7. Õpilaste valikud konflikti lahendamiseks

Järgmises küsimuses pidid õpilased tähelepanu pöörama oma analüüsi oskusele ja vastama küsimusele, mida nad teevad, kui mõistvad, et on teinud vale või halva otsuse. Siin vastas 88 õpilast, et nad analüüsivad oma vigu ja teevad kõik, et järgmisel korral viga vältida, 42 õpilast märkisid, et nad arvavad, et kõik läheb nii, nagu läheb. Veel 13 õpilast märkisid, et nad käituvad nii, nagu see oleks olnud õige otsus, 13 õpilast eelistavad ütelda, et see on teiste inimeste süü ja 12 õpilast valisid vastuse „ütlen, et see on kellegi teise inimese otsus“. Vastanutest 5 valisid variandi „muu“. Kolm vastust oli „ei tea“ ja 2 vastasid, et see sõltub olukorrast. Andmed on esitatud joonisel 8.

Mida sa teed, kui sa mõistad, et oled teinud vale või halva otsuse?
173 vastust

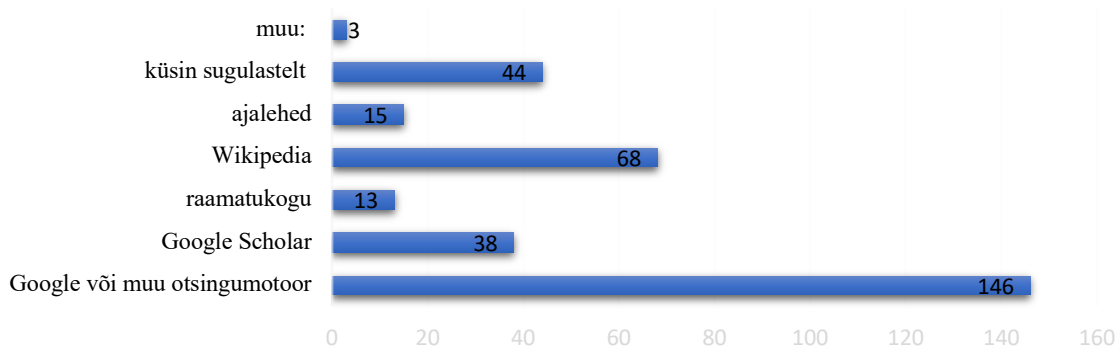
Joonis 8. *Õpilaste vastused halva / vale otsuse analüüsi kohta*

Selle ploki viimane küsimus oli avatud küsimus situatsiooni põhjal. Õpilastel paluti ette kujutada olukorda, milles nad näevad, et väike laps tahab ületada tiheda liiklusega teed kohas, kus ei ole ülekäigurada, ja vastama, mida nad teeksid. Ligikaudu 35% vastanutest ütlesid, et nad ei tea, kuidas nad käituksid selles olukorras. Vastanutest 15% kirjutasid, et nad läheksid mööda olukorda sekkumata. Ligikaudu 50% kirjutasid, et nad aitaksid last. Kolmandik viimase vastuse andjatest ütlesid, et see on halb otsus ja on vaja leida ülekäigurada, ülejäänud tuleksid lapse juurde ja aitaksid tal teed ületada.

Järgmine küsimustiku osa keskendus õpilaste teadmistele ja teabe otsimise viisidele. Esitati 4 küsimust eesmärgiga välja selgitada, kas õpilased oskavad teavet otsida, kas nad teavad, et on allikaid, mis ei ole usaldusväärsed ja kuidas kontrollida informatsiooni tõe vastavust.

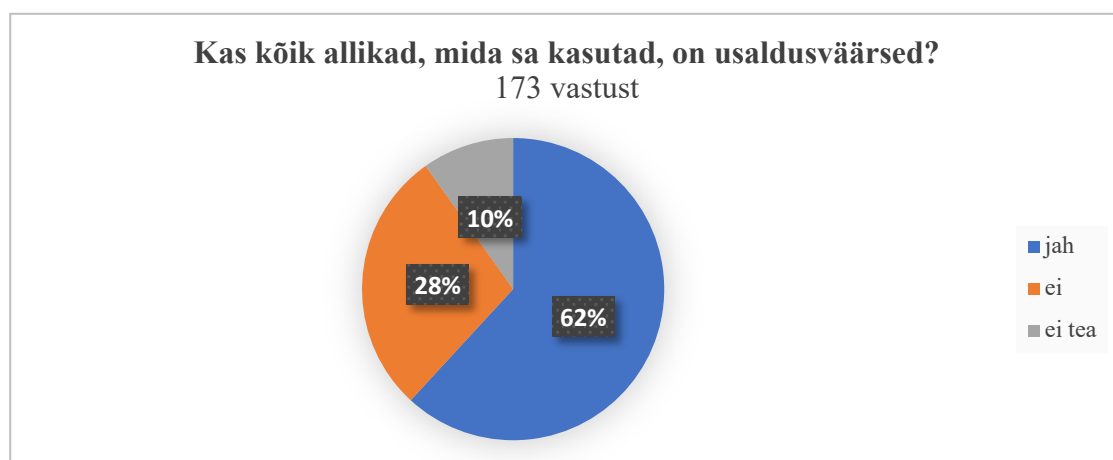
Esimeses küsimuses paluti õpilastel nimetada allikad, kust nad otsivad informatsiooni oma koolitööde jaoks (oli võimalus valida mitu varianti). Pakutud variante oli 6, lisaks said vastajad kirjutada oma täienduse, kust nad teavet otsivad (vt joonis 9). Võimalust lisada oma variant kasutas 3 õpilast, kes vastasid, et nende allikate hulgas on infokanalid sotsiaalvõrgustikes. Enim kasutatakse kas otsingumootorit Google või muud otsingumootorit (146 õpilast), teise kasutatavama teabeallikana järgneb Wikipedia (68 õpilast), arvukuselt kolmas oli vastus „küsin sugulastelt“ (44 vastust). Kõige harvemini kasutatakse raamatukogu ja ajalehti (13 ja 15 vastust).

**Kust sa otsid informatsiooni oma koolitööde jaoks?
(võib valida mitu varianti)**
173 vastust

Joonis 9. Informatsiooni leidmise allikad koolitööde jaoks

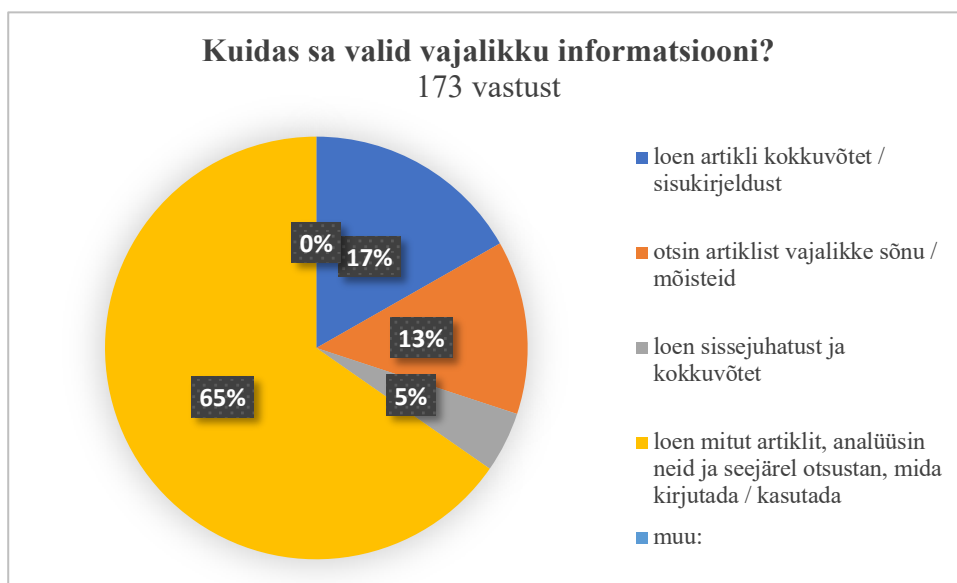
Küsimusele allikate usaldusvärsuse kohta vastas valdav osa, 62% õpilastest, et kõik nende kasutatud allikad on usaldusväärsed. 10% ei tea, kas allikad on usaldusväärsed või mitte, ning 28% vastasid, et nende kasutatud allikad ei ole usaldusväärsed. Andmed on joonisel 10.

Joonis 10. Õpilaste teadlikkus allikate usaldusvärsuse kohta

Avatud küsimusele „Miks sa nii arvad?“ vastas 39,5% õpilastest, et Wikipedia ei ole hea infoallikas, sest iga inimene võib muuta andmeid ja keegi ei tea, kas see on õige või ei. Veel 35,5% kirjutasid, et on teavet, millele ei ole lisatud selle autorit / allikaid / kirjandust, mille tõttu nad ei saa väita, et see on usaldusväärne informatsioon. Umbes 10% vastasid, et nad ei mõelnud selle üle või ei tea. Vastanutest 15% kirjutas, et nende allikad on usaldusväärsed, sest „seal on kirjutatud kõik, mida ma ise tean“, „see on hea infoallikas ja ma usun, et see on õige“.

Käsitleva osa viimase küsimusega oli töö autori eesmärk välja selgitada, kuidas õpilased valivad neile vajalikku informatsiooni (vt joonis 11). Vastanud õpilastest 65% loevad mitut artiklit, analüüsivad neid ja seejärel otsustavad, mida kirjutada/kasutada. 17% õpilastest loevad artikli kokkuvõtet / sisukirjeldust ja 13% õpilastest otsivad artiklist vajalikke sõnu/mõisteid. Vastanud õpilastest 5% loevad ainult sissejuhatust ja kokkuvõtet. Vastust „muu“ keegi ei valinud.

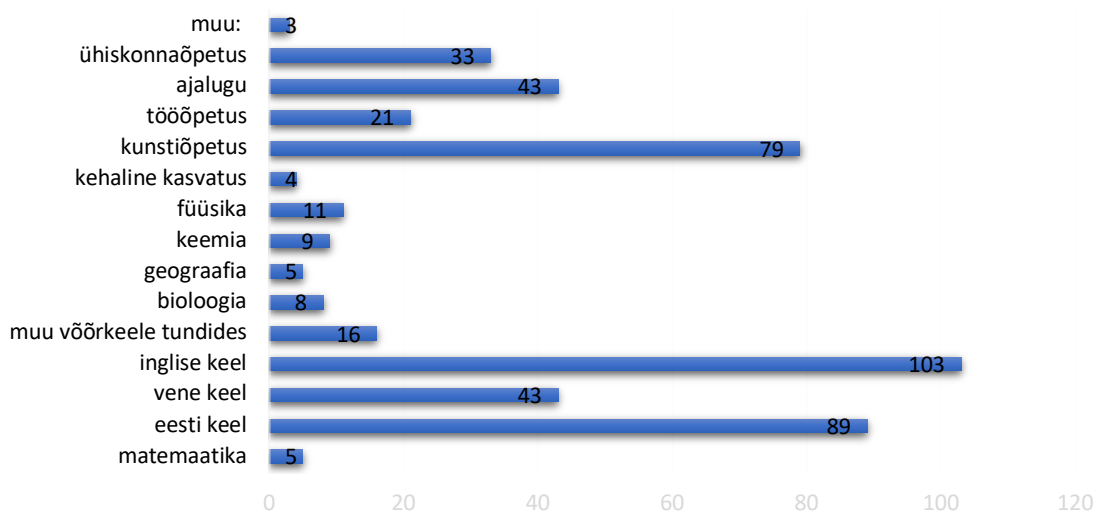
Joonis 11. *Õpilaste strateegiad teabe otsimisel*

Järgmine teema- ja küsimuste plokk käsitles loovust. Eesmärgiks oli selgitada välja, kas koolis pakutakse võimalusi loovuse arendamiseks, missuguseid viise, võtteid kasutavad õpetajad ning missugused raskused tekivad tööde ettevalmistamisel.

Esimeses küsimuses palutakse vastajatel märkida, millistes ainetundides õpilased teevad loovtööd (oli võimalus valida mitu varianti). Selgus, et kõige sagedamini tehakse loovtöid keeletundides (eesti – 89, vene — 43 ja inglise – 103), järgmisena kunstiopetuses

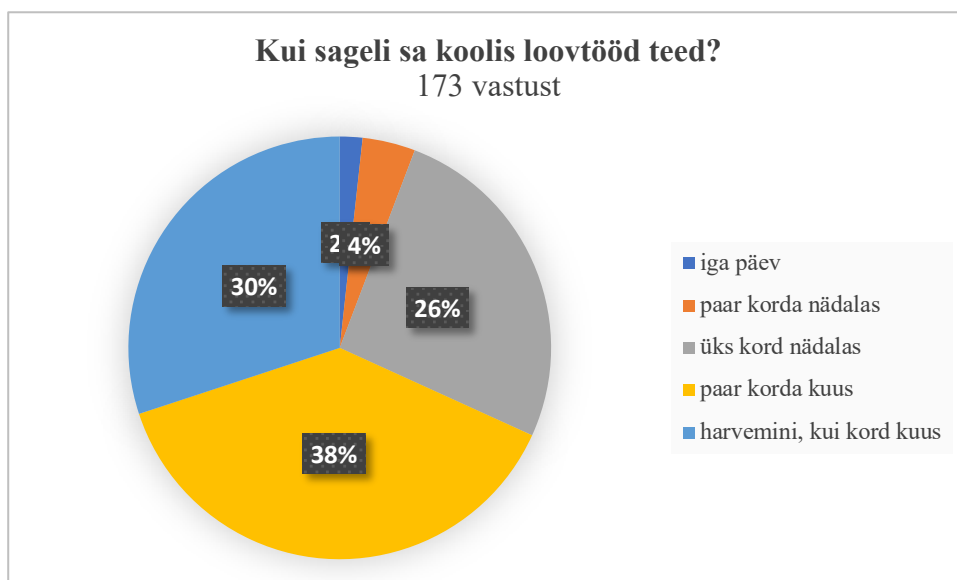
(79 õpilast), ajalugu (43 õpilast), ühiskonnaõpetus (33 õpilast), tööõpetus (21 õpilast). Muu võõrkeele tundides — 16 õpilast ja 5 õpilast teevad loovtööd matemaatika ainetundides. Keemia, bioloogia, geograafia, füüsika – iga õppeainet nimetas ligikaudu kümme õpilast. Vatsuse „muu“ valisid 3 õpilast, kes lisasid, et nad teevad loovtööd informaatika tundides. Andmed on esitatud joonisel 12.

Millistes tundides te teete loovtööd? (võib valida mitu varianti)
173 vastust

Joonis 12. Tundide nimekiri, kus õpilased teevad loovtööd

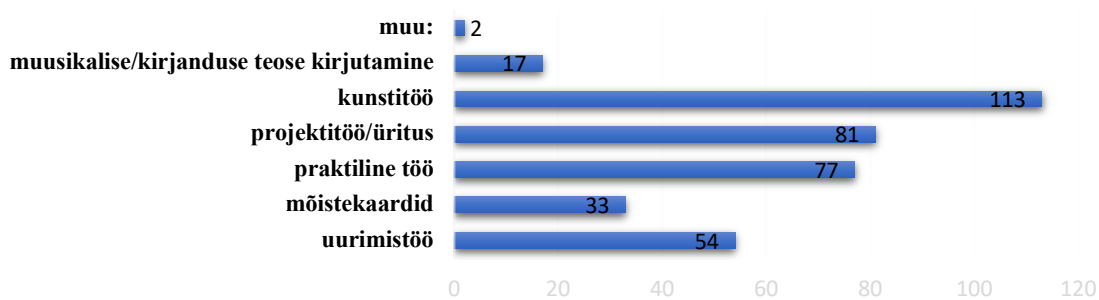
Loovtööde sageduse kohta (vt joonis 13) selgus, et 38% õpilastest teevad loovtööd paar korda kuus, 30% harvemini kui kord kuus ja 26% valimist üks kord nädalas. 4% vastasid, et neile pakutakse võimalust loovtööd teha paar korda nädalas ja ainult 2% teevad loovtöid iga päev.

Joonis 13. Loovtööde tegemine 7.-12. klassides

Küsimuses „mis vormides teile loovtöö tegemist pakutakse?“ (vt *joonis 14*) oli võimalus valida mitu varianti. Kõige sagedamini valitav variant koolides on klassikaline kunstitöö (joonistus jms), järgnevad üritus/projekt ja praktiline töö. Uurimistööd nimetas 54 õpilast, mõistekaarti 33 õpilast. Vastajatest 17 õpilast märkisid, et neile pakutakse võimalusena ka muusikalise / kirjandusliku teose kirjutamist ja kaks õpilast kirjutasid (variant muu), et nad teevad esitlusi.

Mis vormides teile loovtöö tegemist pakutakse? (võib valida mitu)
173 vastust

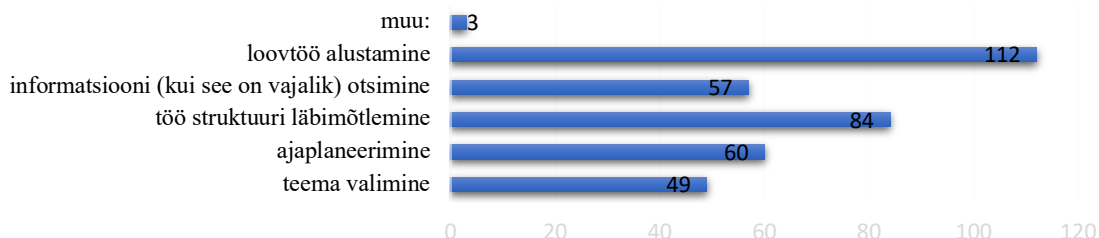

Joonis 14. Loovtööde vormid.

Töö ettevalmistamise puhul esinevate raskuste puhul vastasid õpilased, et kõige levinum probleem on loovtöö alustamine (112 õpilast), järgmise probleemina nimetati töö struktuuri läbimõtlemine (84 õpilast), ajaplaneerimine (60 õpilast) ja teema valik (49 õpilast). Veel 57 õpilast vastasid, et tekivad raskused teabe leidmisega (kui see on

vajalik). Üks õpilane kirjutas vaba vastuse lahtrisse, et temal tekivad probleemid teiste rühmaliikmetega ja kaks kirjutasid, et igal korral on erinevad probleemid, mis sõltuvad töö teemast ja ainest. Andmed on joonisel 15.

**Mis on loovtööde ettevalmistamisel sinu jaoks raske?
(võib valida mitu)
173 vastust**

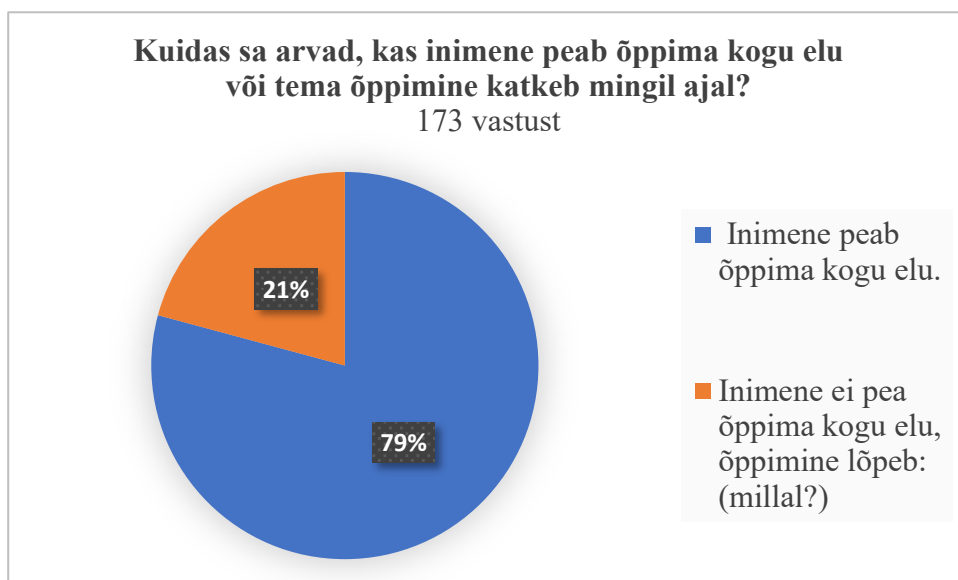

Joonis 15. Raskused, mis tekivad loovtööde ettevalmistamisel õpilastel

Küsimuse puhul, mis on töö ettevalmistamisel kõige lihtsam, kirjutasid vastajad omal valikul, lähtudes endast, mis nende jaoks on kõige lihtsam. Analüüsidest saadud vastuseid võib öelda, et 39,6% õpilastele on kõige lihtsam teabe otsimine; 33,5% õpilaste jaoks visuaalne kujundamine, 20,9% kirjutasid, et ajaplaneerimine, sama hulk õpilasi vastas, et rühmatöö. Olid üksikud vastused: „mitte midagi“, „mina olen laisk ja minu jaoks kõik on raske“.

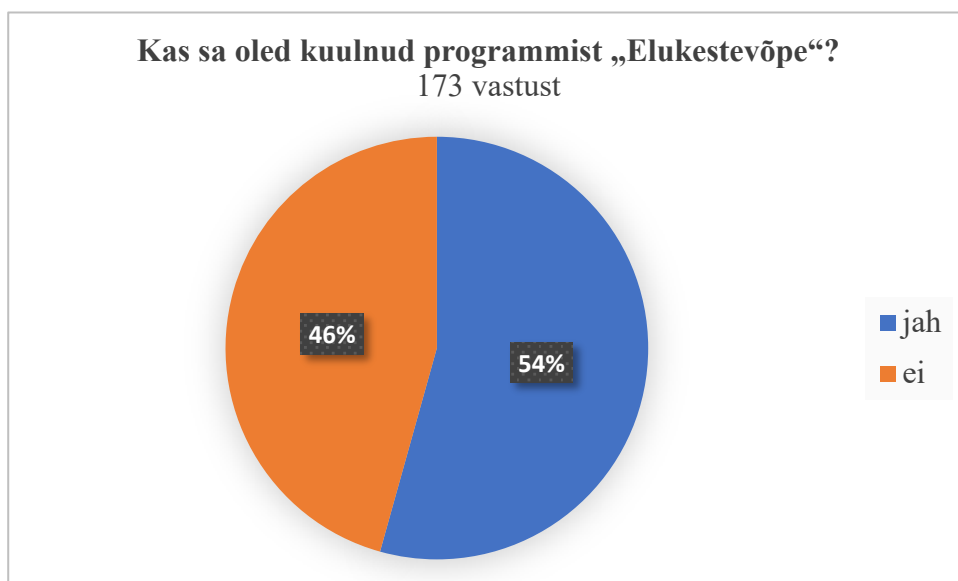
Küsimustiku neljas temaatiline plokk on intellektuaalne avatus: (alateemad *kultuuriline teadlikkus, õppimise järjepidevus pidev õppimine*). Eesmärgid on järgmised: välja selgitada, kas õpilased teavad elukestva õppe strateegia, nende valmidus pidevaks õppimiseks, nende teadmised ja arusaam maailma kultuurilisest rikkusest.

Esimesena küsiti õpilaste seisukohta, kas inimene peab õppima kogu elu või tema õpitee katkeb mingil ajal (vt *joonis 16*). Õpilastest 79% vastas, et inimene peab õppima kogu elu; 21% ei ole sellega nõus ning nad täpsustasid, et on vaja lõpetada õpitee. Nendel oli võimalus täpsustada, millal õpitee lõpetada ja vastused olid järgmised: 18 õpilast arvavad, et pärast kooli / ülikooli, 11 kirjutasid, et 4-5 aastat pärast ülikooli lõpetamist ja 7 vastasid, et nad ei tea, millal täpselt.

Joonis 16. Õpilaste arvamus elukestvast õppest

Järgmisena küsiti, kas vastajad on kuulnud „Elukestev õpe“ strateegia või ei. 54% õpilastest vastas jaatavalt ja 46% vastas, et ei ole sellest kuulnud. Andmed on esitatud joonisel 17.

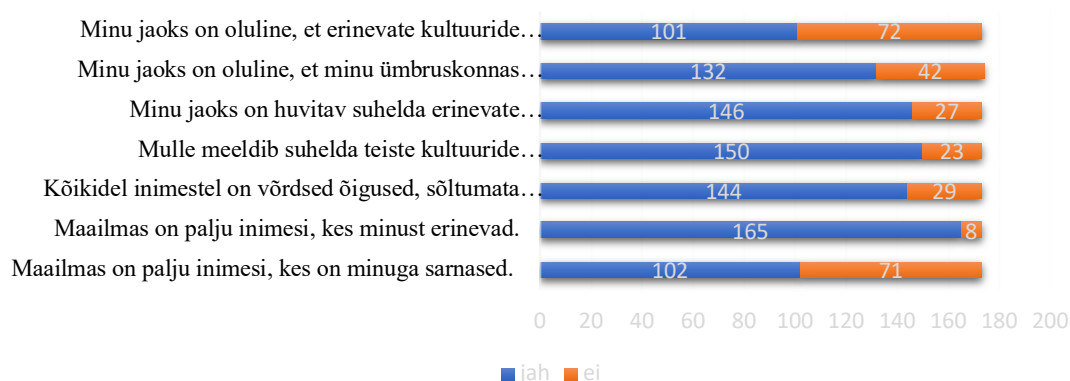
Joonis 17. Õpilaste teadlikkus „Elukestevõpe“ strateegia kohta

Järgnev oli täpsustav küsimus eelmisele küsimusele jaatavalt vastanutele. Küsiti, kellelt või kust nad kuulsid teavet elukestva õppe strateegia kohta. Vastused jagunesid: 57,3% õpetajalt, 25,4% vanematelt, 17,3% ei mäleta, kellelt või kust.

Intellektuaalset avatust käsitlevas osas esitati viimase küsimusena 7 väidet, ülesanne oli märkida, kas õpilane on väitega nõus / ei ole nõus (vt joonis 18). 102 õpilast on nõus, et maailmas on palju inimesi, kes on nendega sarnased. Väidetele „Maailmas on palju

inimesi, kes minust erinevad“ vastasid peaaegu kõik „jah“, ainult 8 inimest ei ole sellega nõus“. „Kõikidel inimestel on võrdsed õigused, sõltumata nende rahvusest ja religioonist“ – 144 on väitega nõus, ülejäänud vastasid eitavalt. Väidetele „Mulle meeldib suhelda teiste kultuuride esindajatega“ ja „Minu jaoks on huvitav suhelda erinevate kultuuride esindajatega“ anti võrdlemisi sarnased vastused: 150 ja 146 vastasid „jah“ ning 23 ja 27 ei ole sellega nõus. Saadud tulemused näitavad, et 42 õpilase jaoks ei ole oluline, et nende ümbruskonnas elaksid ainult nende rahvuse esindajad. Samal ajal suure arvu õpilaste jaoks (122 vastanut) on oluline, et erinevate kultuuride esindajad elaksid lähestikku.

Märgi, kas sa oled nõus või ei: 173 vastust

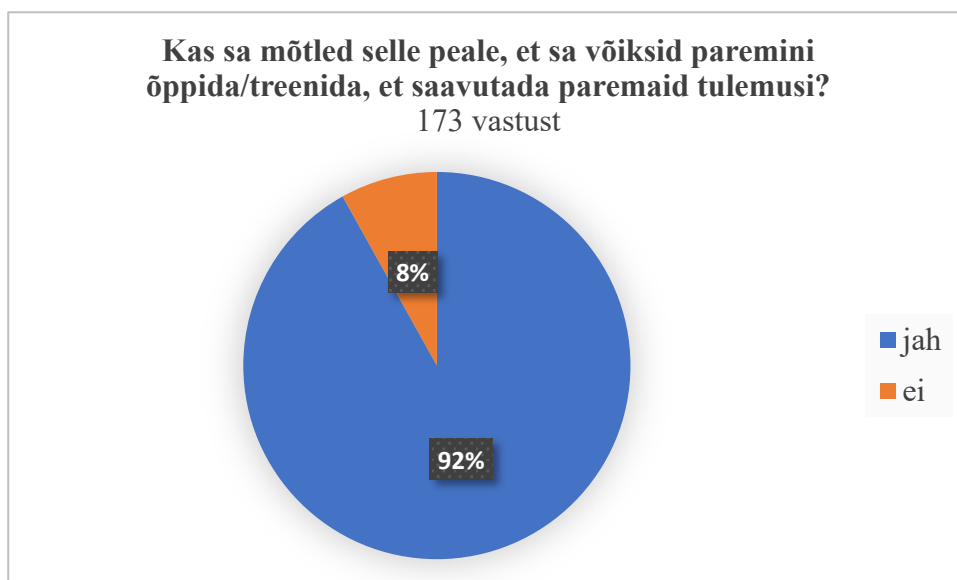

Joonis 18. Õpilaste vastused väidetele maailma mitmekesisuse kohta

Teemaplokk „Tööeetika, kohusetundlikkus“ koosneb neljast küsimusest ja eesmärk on välja selgitada, kas õpilased oskavad reflekteerida ennast ja analüüsida oma käitumist.

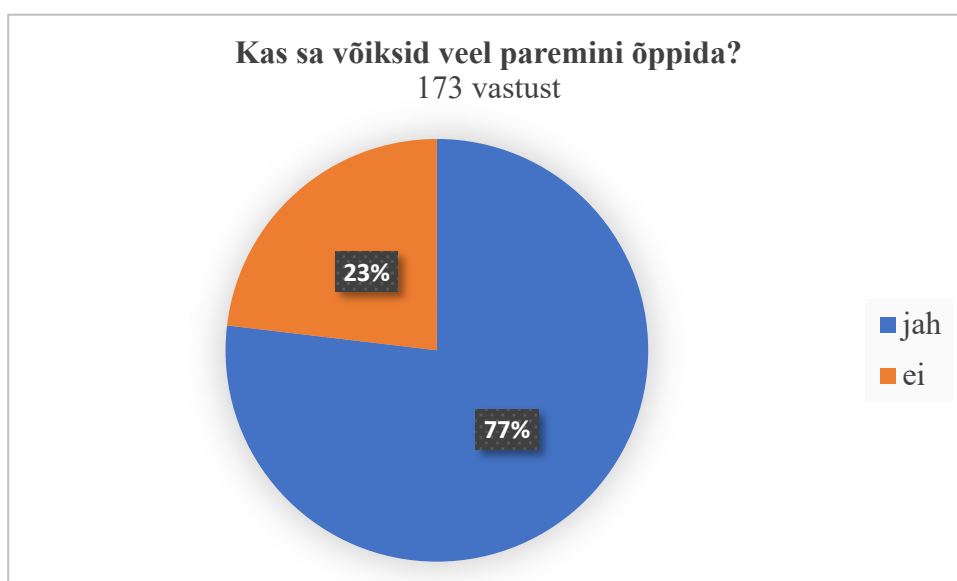
Esimene selles plokkis oli avatud vastusega küsimus „Kas ja kuidas sa analüüsid oma saavutatud tulemusi? Miks tulemuste analüüs on oluline?“. Vastajatest 45% kirjutasid, et nad ei analüüsi oma tulemusi. Ülejäänud 55% analüüsivad, omakorda nende hulgast 85% analüüsivad selleks, et teada, kus nad teevad vigu või halbu otsuseid, eesmärgiga vigu edaspidi vältida ning 15% analüüsivad oma tulemusi, et mõista, mida nad juba on saavutanud.

Teise küsimusena esitati „Kas sa mõtled selle peale, et sa võiksid paremini õppida/treenida, et saavutada paremaid tulemusi?“. 92% vastasid jaatavalt. Andmed on joonisel 19.

Joonis 19. Õpilaste arvamus isiklikest tulemustest

Kolmas küsimus keskendus õppimisedukusele: „Kas sa võiksid veel paremini õppida?“ (vt *joonis 20*). Tulemus oli võrreldav eelmisele küsimusele „Kas sa mõtled selle peale, et sa võiksid paremini õppida/treenida, et saavutada paremaid tulemusi?“ antud vastustega ning siin 77% vastasid jaatavalt.

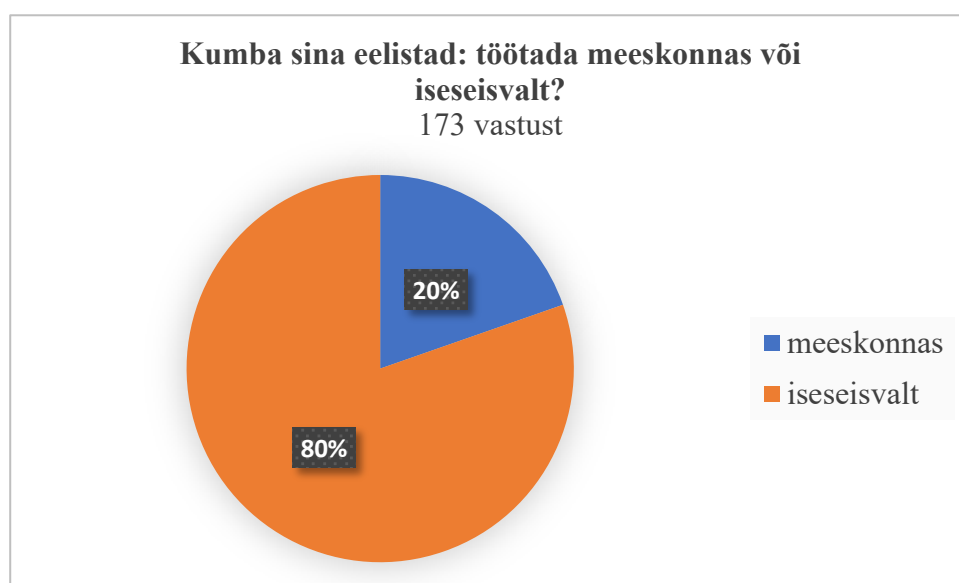
Joonis 20. Õpilaste vastused küsimusele „Kas sa võiksid veel paremini õppida?“

Neljas küsimus oli täpsustav – õpilastel paluti põhjendada eelmisele küsimusele antud vastust. Siin võib õpilaste vastused jagada pooleks: ühe rühma esindajad kalduvad arvamusele, et nad ei pööra piisavalt tähelepanu õppimisele, mille tõttu nad ei saavuta neid tulemusi, mida nad tahaksid saavutada; teise rühma esindajad arvavad, et neil tekib

palju vigu selle tõttu, et nad on hajameelsed või nende ümbruses on palju väliseid ärritajaid, mis ei võimalda õppimisele keskenduda.

Järgmine suur temaatiline plokk keskendus meeskonna- ja koostööle. Selles osas esitati 9 küsimust. Eesmärk oli välja selgitada õpilaste oskus meeskonnas töötada ning nende kogemus koostöös teiste inimestega. Samuti oli oluline saadud vastuseid analüüsides välja selgitada, milliste probleemidega puutuvad õpilased kokku koostööd tehes.

Esiteks pakuti võimalus valida / vastata, kumb töötamise viis neile rohkem meeldib, töötamine meeskonnas või iseseisvalt. 80% küsitletud vastasid, et nad eelistavad iseseisvalt töötada. Meeskonnatöö valisid ainult 20% õpilast. Andmed on joonisel 21.

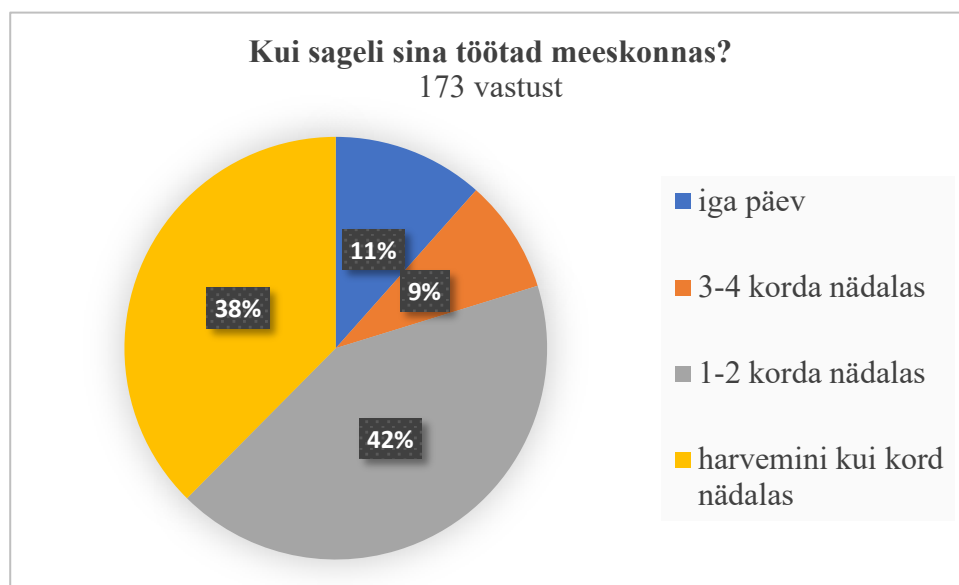
Joonis 21. *Õpilaste eelistused – koostöövi iseseisev töö*

Järgnevalt paluti põhjendada eelnevas küsimuses väljendatud seisukohta ja kirjutada, mis oli nende valiku alus. Need, kes eelistavad meeskonnas töötada, vastasid järgmiselt: „kaks pead on parem kui üks“, „koos on lihtsam“, „võimalus teiste inimestega suhelda“, „suures meeskonnas on rohkem võimalusi“. Need, kes eelistavad iseseisvalt töötada põhjendasid oma arvamust järgmiselt: „sa ei pea muretsema selle pärast, et keegi ei tee oma osa“, „lihtsam keskenduda“, „teed oma tempos“, „teised inimesed tihti segavad, iseseisvalt on lihtsam töötada“, „meeskonnas on liiga raske leppida kokku, kes millise osa eest vastutab“, „ei raiska aega vaidlusele“, „lihtsam jälgida, et kõik on korras“.

Küsimusele „Kui oluline on sinu jaoks meeskonnatöö?“ 70% vastasid, et see üldse ei ole oluline nende jaoks. 25% õpilastest arvavad, et meeskonnatöö on oluline ainult sel juhul,

kui töö on liiga mahukas või kui on tõesti vaja teiste inimeste tööpanust. Ülejäänud 5% kirjutasid, et nad ei tea, mida on vaja vastata.

Sageduse kohta (vt joonis 22) on selginud, et suur osa õpilastest töötavad meeskonnas harvemini kui kord nädalas (38%), 42% töötavad meeskonnas 1-2 korda nädalas, 11% õpilastele pakutakse meeskonnatöö tegemise võimalust iga päev ning 9% õpilasest töötavad meeskonnas 3-4 korda nädalas.

Joonis 22. Meeskonnatöö tegemise sagedus

Kahe järgmise küsimuse esitamise eesmärk oli uurida, missuguseid plusse ja miinuseid õpilased näevad meeskonnatöös. Vastajatele esitati avatud küsimused.

Peamised nimetatud eelised olid:

- Erinevad arvamused (104 õpilast)
- Tööjaotus (78 õpilast)
- Kui ma ei tea, mida on vaja teha, teised võivad aidata (56 õpilast)
- Tööks on vaja vähem aega (19 õpilast)
- Ei ole igav (7 õpilast)

Nimetatud miinused olid:

- Vaidlused (130 õpilast)
- Laisad meeskonnaliikmed (69 õpilast)
- Palju kriitikat (44 õpilast)
- Emotsionaalne pingutus (36 õpilast)

- Alati meeskonnas on inimene, kes mitte midagi ei tee (19 õpilast)
- Mina kardan oma arvamus väljendada suures meeskonnas (11 õpilast)
- Vastutustundetud (7 õpilast)

Meeskonna- ja koostööd käsitleva teemaploki kolm viimast küsimust olid seotud kujutletavate olukordadega, milles olid või oleksid võinud olla küsitlusele vastajad. Esimene situatsioon: õpilastel paluti ette kujutada, et nende meeskonna liige ei taha töötada ning selle tõttu peavad teised töö tegema. Küsiti, kuidas vastaja käituks. Saadud vastused võib grupeerida lähtuvalt pakutud lahenduskäigust:

- Teen töö ise lõpuni (45%);
- Räägin sellest õpetajale – ta peab aitama (23%);
- Proovin keeldujaid motiveerida ja annan igale ülesande, mida ta peab tegema (12%);
- Kui oleks võimalik, siis ei jätkaks tööd nende kaaslastega ja leiaksin teise rühma (8%);
- Prooviksin keeldujatega kuidagi kokku leppida, et töö lõpetada (5%);
- Analüüsida olukorda ja otsida võimalusi selle olukorra lahendamiseks (3%);
- See toimub sageli, ma ei tea mida on vaja teha (4%).

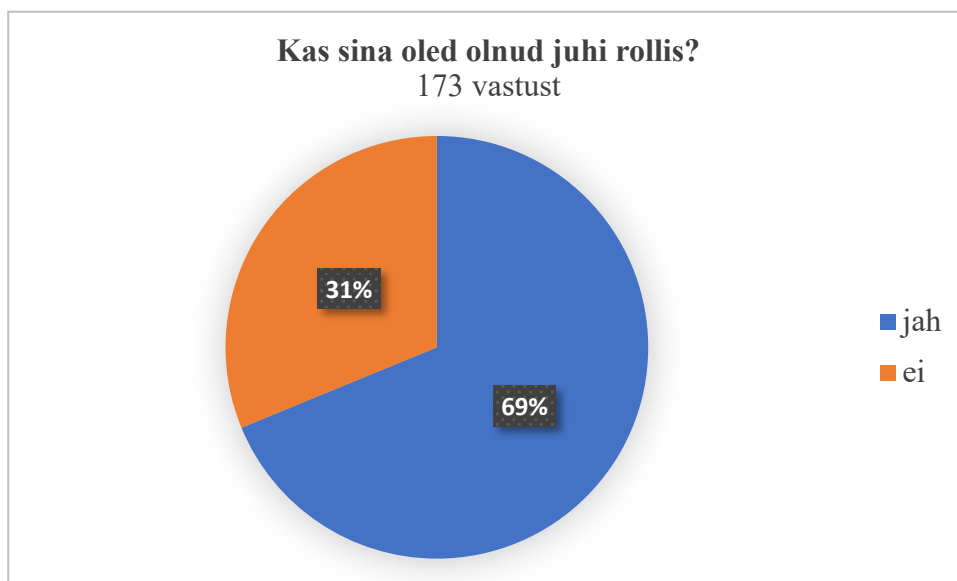
Teises situatsioonis paluti õpilastel ette kujutada, et vastaja on meeskonna liider ning arutlemise ajal selgub, et meeskonna liige ei ole liidri arvamuslega nõus. Paluti kirjeldada oma tegevust olukorras. Õpilastest 56% vastasid, et nad nõustuksid meeskonna liikmete seisukohtadega ja toimiks nende kohaselt. 33% vastasid, et nad jääksid oma seisukohale kindlaks, sest liidrina vastutavad nemad töö eest. 7% arvavad, et on vaja teiste inimeste arvamust kuulata ja pärast otsustada, kellel on õigus. Ülejäänud 4% kirjutasid, et nad lihtsalt vestleksid omavahel.

Ploki viimases küsimuses paluti vastates juhendada oma kogemusest. Küsimusele „Kas sinul on tekkinud probleeme meeskonnatöös? Milliseid?“ vastas 45 õpilast, et nendel ei ole olnud suuri probleeme, 28 õpilast kirjutasid, et ei mäleta, missugused oli probleemid. Vastanutest 100 õpilast jagasid oma kogemust:

- Erinevad arvamusel teiste meeskonna liikmetega (55 õpilast);
- Mõned inimesed ei taha töötada (45 õpilast).

Küsimustiku viimases osas oli neli küsimust juhtimisoskuse kohta. Eesmärk oli välja selgitada, kas õpilane oskab endale vastutust võtta ja kas oskab lahendada probleeme.

Esiteks küsiti, kas vastajal on olnud kogemus olla juhi rollis (vt *joonis 23*). 69% vastasid jaatavalt, juhikogemust ei olnud 31% vastanutest.

Joonis 23. Õpilaste kogemus juhtimises

Vastates teisele küsimusele paluti juhikogemusega vastajatel (119 õpilast) täpsustada, millises olukorras nad olid juhi rollis olnud. Kõige sagedamini olid õpilased olnud juhiks grupitöös (56 vastust). Õpilasmavalitsuse liikme kogemus oli 32 õpilasel, nad täitsid ka õpetajate päeval õpetajate ülesandeid (andsid tunde, olid korrapidaja-õpetajad). Vastanutest 16 olid korraldanud koolipidusid: lavastused, kontserdid. 14 õpilast kirjutasid, et nad on / on olnud meeskonna liidrid väljaspool kooli: mälu- ja lauamängude ning spordimeeskonna kaptenid. Üks õpilane kirjutas, et ta on MTÜ juht.

Kolmandas küsimuses paluti vastata, kas on olnud olukordi, milles vastaja on võtnud enda peale juhi rolli, et olukorda päästa. Järgnesid täpsustavad küsimused: Kui jah, siis mis oli esialgne ülesanne? Millised olid selle tegevuse tulemused, kui ta võttis juhirolli? Juhtimisoskuste teemaploki esimesele küsimusele jaatavalt vastanud õpilased andsid siin järgnevad vastused: 105 õpilast vastasid, et nendel ei ole selliseid olukordi olnud; kaheksa (8) õpilast kirjutasid, et kõigepealt pidid nad leidma, milles oli probleem ja seejärel koostama plaani, kuidas olukord päästa. Neli (4) õpilast vastasid, et nad hindasid meeskonna liikmete oskusi ja otsustasid, kes missugust ülesannet pidi täitma, et olukord lahendada. Kaks õpilast kirjutasid, et nad tegid kõik ise, aga see oli hea kogemus.

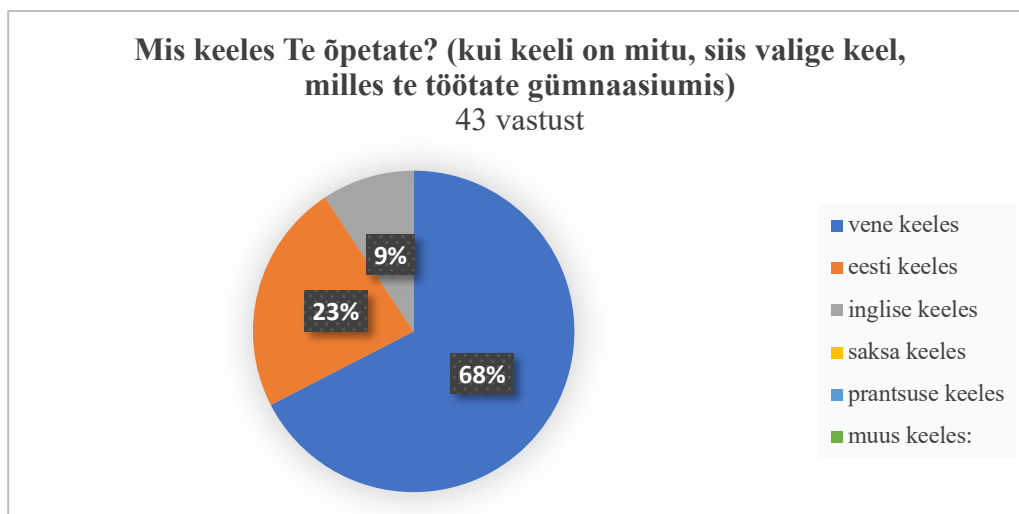
Viimases küsimuses paluti vastajatel ette kujutada, et tema on projekti juht ja üks töötajatest ei teinud oma tööd. Kuidas sa tegutsed selles olukorras? Vastused olid järgmised:

- Tuletan talle meelde, et see on tema ülesanne ja ta peab seda tegema (53 õpilast);
- Räägin temaga, et selgitada välja, milles on probleem, miks ta ei täida oma ülesannet (37 õpilast),
- Selgitan töö tegemise vajalikkust veel kord, küsin kas tal on küsimusi (29 õpilast);
- Pakun abi ja täpsustan, et tema roll meie töö jaoks on väga vajalik (25 õpilast);
- Proovin kompromissi leida (17 õpilast);
- Ütlen, et veel üks märkus ja ta peab otsima teise rühma (2 õpilast).

3.2.2. Õpetajate vastused

3.2.2.1. Küsimustik õpetajatele. Üldandmed

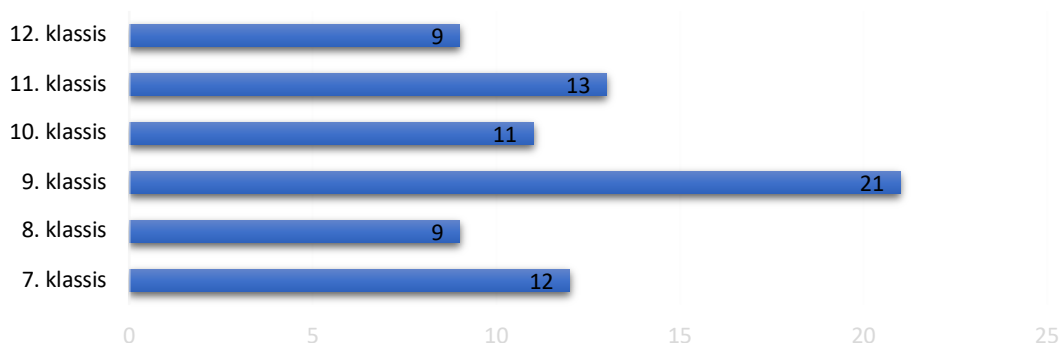
Küsimustikule vastas 43 õpetajat 7 koolist. Nende hulgast 68% õpetajatest töötavad vene keeles, 23% eesti keeles ja 9% inglise keeles. Andmed on esitatud joonisel 24.

Joonis 24. Õpetajate töökeel

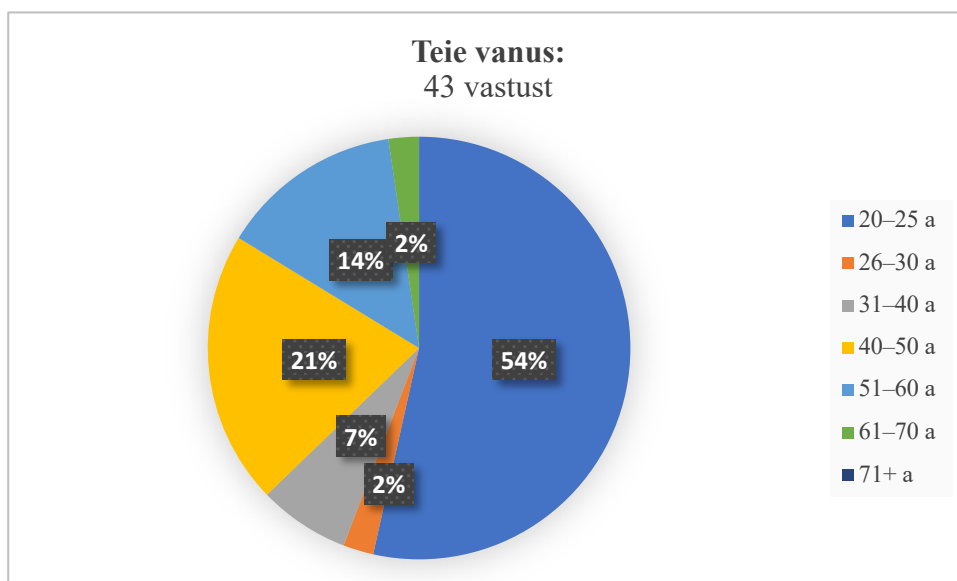
Õpetatavate klasside kaupa jagunevad vastanud: 21 õpetajat töötavad 9. klassidega; 12 õpetajat 7. klassidega ja 9 õpetajat 8. klassidega; 11 vastanut 10. klassidega ja 13 õpetajat 11. klassidega. Ainult 9 õpetajal on kogemus 12. klasside õpilastega. Selles küsimuses õpetajad võisid valida mitu vastust vastavalt sellele, missugustes klassides nad töötavad. Andmed on esitatud joonisel 25.

Mis klassis Te õpetate? (kui mitu, siis valige kõik, milles te töötate)
43 vastust

Joonis 25. Klassid, kus töötavad õpetajad

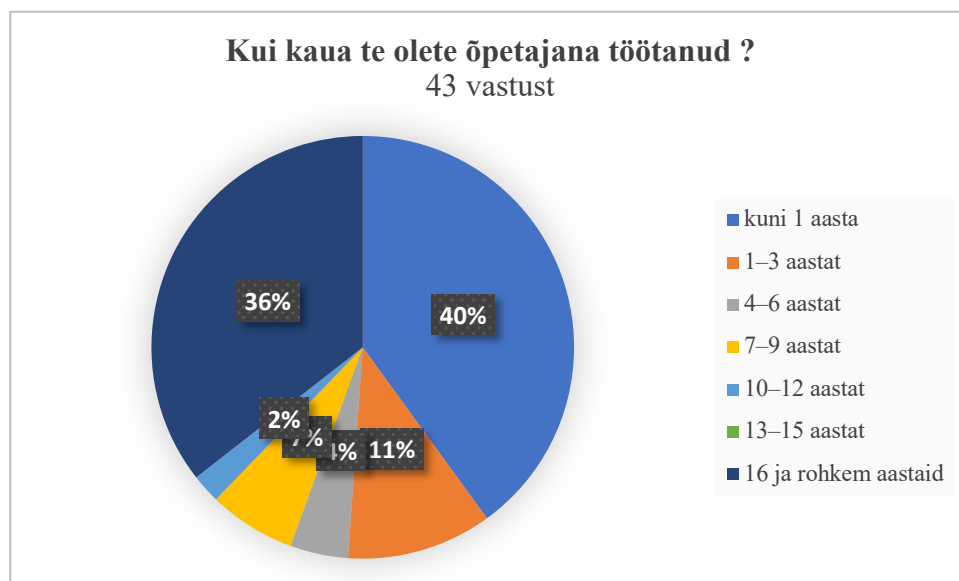
Õpetajate vanus. Saadud tulemuste põhjal on nähtav (vt joonis 26), et kõige rohkem oli vastajate hulgas õpetajaid, kelle vanus on 20-25 aastat (54%). Suuruselt järgmine vanuserühm on õpetajad vanuses 40-50 aastat, nad moodustavad 21% kogu valimist. Oli 6 õpetajat, kelle vanus on vahemikus 51-60 aastat. Üks õpetaja on vanuserühmas 61-70, 3 õpetajat vanuses 31-40 ja 1 õpetaja 26-30 aastat vana.

Joonis 26. Õpetajate keskmine vanus

Õpetamiskogemuse kohta saadi tulemused, mis on kooskõlas eelmisele küsimusele antud vastustega. Võrreldes saadud tulemusi (vt joonis 27), on nähtav, et tööstaaž 16 aastat ja rohkem on 36% õpetajatel, rohkem on neid, kelle tööstaaž on kuni üks aastat — 18 õpetajat. Järgmise rühma moodustavad 5 õpetajat, kes on töötanud koolis 1-3 aastat. 3

õpetajat (11%) on koolis töötanud 7-9 aastat, 2 õpetajat 4-6 aastat ja 1 õpetaja 10-12 aastat.

Joonis 27. Õpetajate tööstaaz

3.2.2.2. Küsimustik õpetajatele. Põhiosa

Põhiosas oli 20 küsimust, nendest 8 avatud vastusega küsimust.

Esimene temaatiline osa oli seotud ülekantavate pädevustega kui õppeprotsessi osaga. Esimesena küsiti, kas koolis räägitakse ülekantavate pädevuste vajalikkusest. Õpetajatel paluti vastata lühidalt. Tulemused on järgmised: 47% õpetajatest vastasid, et nende koolides räägitakse ülekantavate pädevuste vajalikkusest, veel 13% täpsustasid, et jah, aga ainult klassijuhataja tundides. Ligikaudu 40% õpetajatest vastasid, et nende koolis ülekantavate pädevuste vajalikkusest ei ole räägitud.

Teiseks oli valikvastustega küsimus „Kas Te arvestate ülekantavaid pädevusi oma aineprogrammi koostamisel?“. Vastanutest 27 õpetajat (63%) märkisid, et nad arvestavad seda oma aineprogrammis ja 37% vastasid, et ei arvesta. Andmed on esitatud joonisel 28.

Joonis 28. Ülekantavate pädevuste arvestamine ainekavas

Järgnes küsimus õpetaja teadlikkusest tööjõu vajaduse ja tuleviku ametite prognooside kohta (vt *joonis 29*). Valdav osa vastanud õpetajaid (72%) märkisid, et nad on prognoosidega kursis, 28% õpetajatest vastasid eitavalt.

Joonis 29. Õpetajate teadlikkus tööjõu vajaduse ja tuleviku ametite prognoosidest

Neljas küsimus oli seotud eelmise küsimusega. Õpetajatelt küsiti, milliseid töötajate / tööle kandideerijate isikuomadusi tööandjad nende arvates oluliseks peavad. Vastused võib jagada mitmeks rühmaks:

- Stressitaluvus (26 õpetajat);
- Vastutustundlikkus (21 õpetajat);
- Õppimisele orienteeritus (17 õpetajat);

- Suhtlemisoskus (15 õpetajat);
- Paindlikkus (15 õpetajat);
- Ajaplaneerimine (11 õpetajat);
- Meeskonnatöö oskus (10 õpetajat);
- Loovus (9 õpetajat);
- Tähelepanelikkus (9 õpetajat).

Viies küsimus täiendas eelmisi küsimusi: küsiti, millise tööelu jaoks noori praegu ette valmistatakse. Õpetajate vastused olid peamiselt ühe suunitlusega: 47% õpetajatest märkisid, et õpilasi valmistatakse „kiire, muutva, paindliku ja valkondadevahelise töö jaoks“. 43% õpetajatest kirjutas, et „kool õpetab õpilasi kohanema maailmas toimuva olukorraga, sest kõik muutub kiiresti ja pidevalt teekivad uued ametid, mille jaoks on vaja palju õppida“. Veel 10 õpetajat märkisid, et kool aitab noori oma potentsiaali realiseerida.

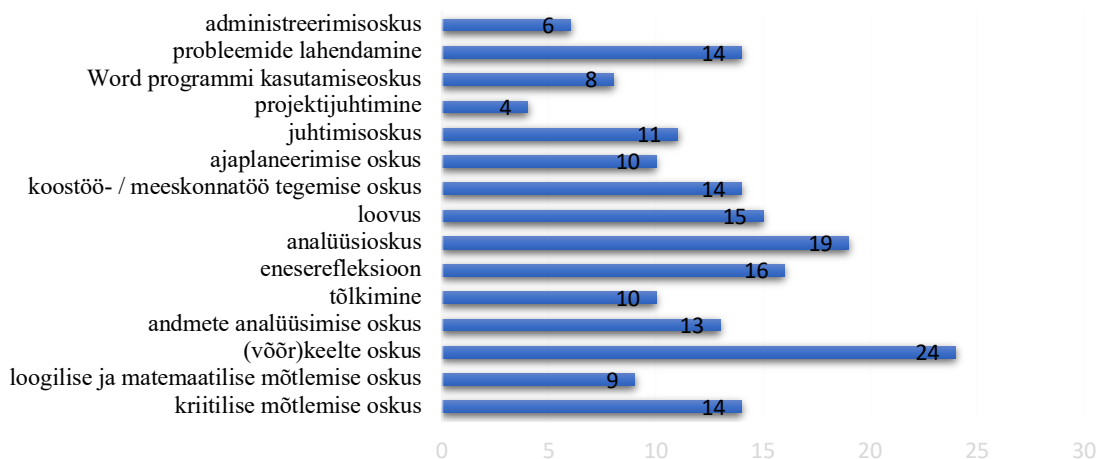
Kaks järgmist küsimust oli seotud õpetajate teadlikkusega ülekantavate pädevuste kohta. Ennekõike paluti kirja panna need ülekantavad oskused, mida nad ise teavad. Nimekiri kujunes järgmine:

- Kriitiline mõtlemine (35 õpetajat);
- (Võõr)keelte oskus (29 õpetajat);
- Suhtlemisoskus (24 õpetajat);
- Meeskonnatööoskus (24 õpetajat);
- Stressitaluvus (18 õpetajat);
- Emotsionaalne intelligentsus (15 õpetajat);
- Ajaplaneerimise oskus (15 õpetajat);
- Oskus töötada nii kontoris kui ka kodukontoris (13 õpetajat);
- Oskus informatsiooni otsida (10 õpetajat);
- Oskus adapteeruda erinevates olukordades (8 õpetajat);
- Eneseanalüüsi ja enesereflekteerimise oskus (5 õpetajat);
- Uuendustele avatus (2 õpetajat).

Järgmisena paluti õpetajaid valida loetelust need oskused, mida nad võivad nimetada ülekantavateks oskusteks (*vt joonis 30*). Loetelus anti 15 pädevust ja oskust, millest 11 on ülekantavad pädevused, teised kuuluvad kõvade oskuste hulka. Näiteks 24 õpetajat märkisid „Võõrkeelte oskus“, 10 õpetajat „tõlkimisoskus“, 8 õpetajat „Word programmi kasutamisoskus“ ja 6 õpetajat „administreerimisoskus“. Need oskused ei kuulu ülekantavate oskuste hulka. Ülejäänud vastused jagunesid: kõige rohkem märgiti

„analüüsi oskus“ (19 õpetajat), järgmisena on eneserefleksioon (16 õpetajat), loovus (15 õpetajat), kriitiline mõtlemine (14 õpetajat). koostöö- / meeskonnatöö oskus (14 õpetajat) ning probleemide lahendamise oskus (14 õpetajat). Andmete analüüsi oskuse valisid 13 õpetajat, juhtimisoskuse – 11, ajaplaneerimise – 10 vastanut. Loogilise ja matemaatilise mõtlemise valisid 9 õpetajat ja veel 4 õpetajat valisid projektijuhtimise oskuse.

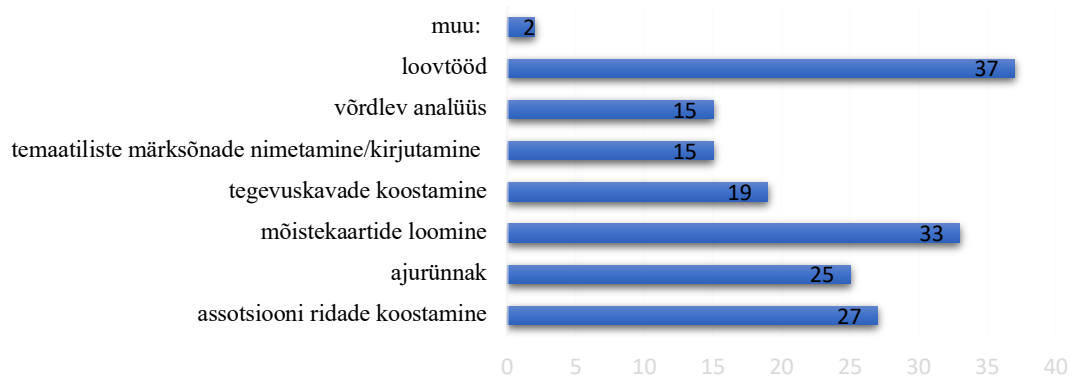
Vaadake nimekirja ja valige need, mis Teie arvates kuuluvad ülekantavate pädevuste hulka? (võib valida mitu varianti)
43 vastust

Joonis 30. Pädevused, mis õpetajate arvamusel kuuluvad ÜP hulka

Vastates küsimusele „Milliseid meetodeid Te kasutate oma tundides?“ oli õpetajatel võimalus valida seitsme (7) pakutud variandi hulgast ja / või lisada oma vastus. Võimalust lisada oma vastusevariant kasutasid kaks õpetajat, kes kirjutasid, et nad kasutavad kas „projektitööd“ või „dialogi koostamine vastavalt kõnesituatsioonile“. Küsitluse autori pakutud variantidest valiti sagedamini „loovtöö“ (37 õpetajat), mõistekaardi loomine (33 õpetajat), assotsiooni ridade koostamine (27 õpetajat). Järgmisena ajarünnak (25 õpetajat) ja tegevuskava koostamine (19 õpetajat). Võrdleva analüüsi ja temaatiliste sõnade nimetamise / kirjutamise meetodeid kasutavad 15 õpetajat 43st küsitlusele vastanust. Andmed on esitatud joonisel 31.

Milliseid meetodeid Te kasutate oma tundides? (võib valida mitu varianti)
43 vastust

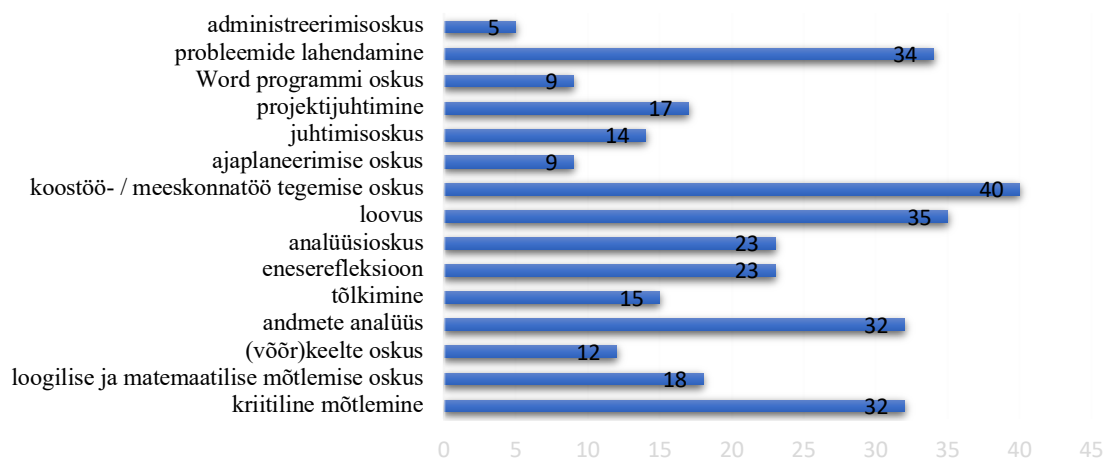

Joonis 31. Õpetajate kasutavad meetodid

Üheksas küsimus oli seotud kuuenda ja seitsmenda ning ka esimeste küsimustega. Siin paluti õpetajatel valida, loendist, mis esitati ka seitsmendas küsimuses, need pädevused, mille arendamisele nad pööravad tähelepanu oma tundides (vt joonis 32). Esikohal on koostöö ja meeskonnatöö oskus (40 õpetajat), loovus (35 õpetajat), probleemide lahendamine (34 õpetajat) ning andmete analüüs (32 õpetajat) ja kriitiline mõtlemine (32 õpetajat) Kõige vähem pööratakse tähelepanu ajaplaneerimise oskusele (9 õpetajat), programmi Word kasutamise oskusele (9 õpetajat), 5 õpetajat arendavad oma tundides administreerimisoskust. Keskmiselt 50% vastanud õpetajatest nimetasid projektijuhtimine, juhtimisoskus, analüüsioskus, eneserefleksioon, tõlkimine, (võõr)keele oskus, loogilise ja matemaatilise mõtlemise oskus.

Milliste oskuste arendamisele te pöörate tähelepanu oma tundides? (võib valida mitu varianti)

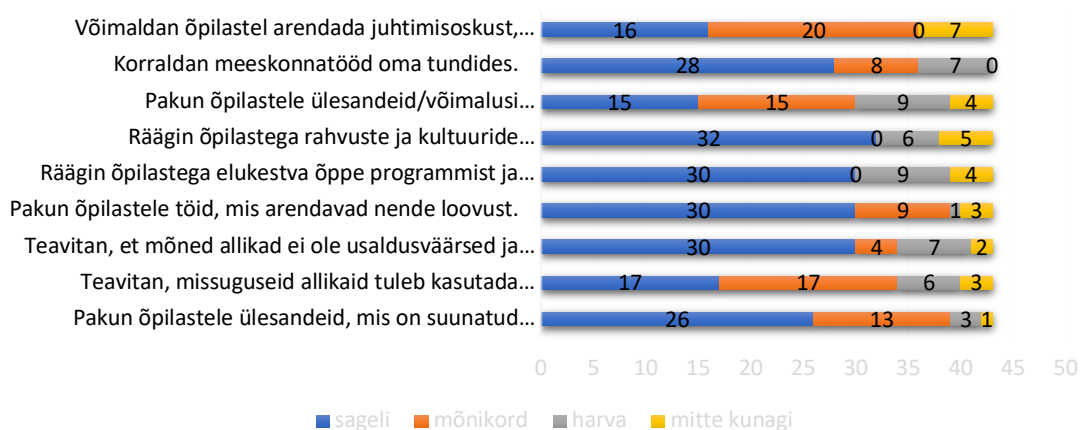
43 vastust

Joonis 32. Pädevused, mida õpetajad arendavad oma tundides

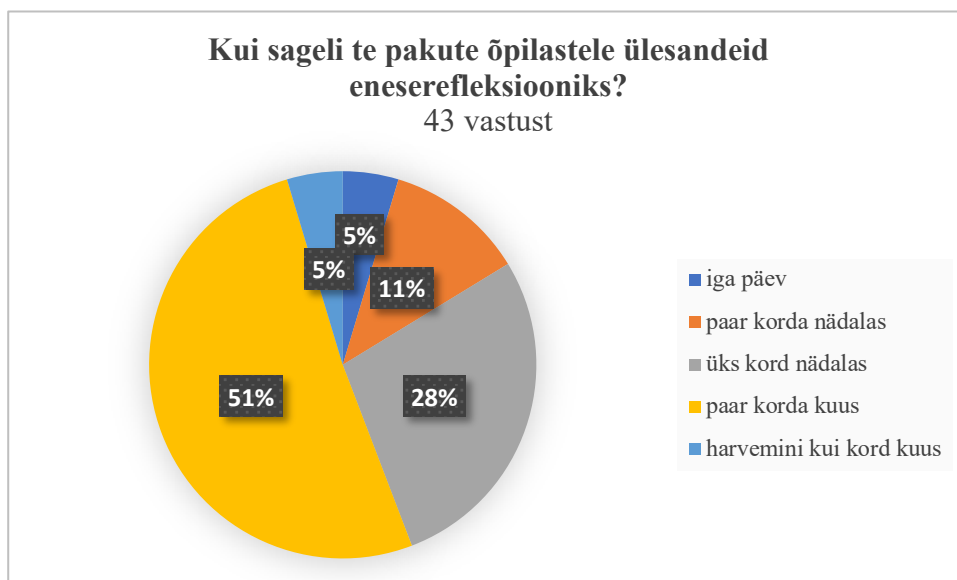
Järgmises osas paluti õpetajaid vastata, kui tihti nad teevad järgmised tegevusi (vt joonis 33). Esimesena küsiti, kui sageli nad pakkuvad ülesandeid, mis on suunatud kriitilise mõtlemise arendamisele. 26 õpetajat vastasid, et nad teevad seda sageli, 13 õpetajat mõnikord, veel 3 harva ja 1 õpetaja mitte kunagi. Väitele „Teavitan, missuguseid allikaid tuleb kasutada informatsiooni otsimiseks“, vastas 17 õpetajat, et nad teevad seda sageli, 17 õpetajat mõnikord, veel 6 harva ja 3 õpetajat mitte kunagi. Kolmas väide, „Teavitan, et mõned allikad ei ole usaldusväärsed ja neid ei tohi kasutada“, siin märkisid 30 õpetajat, et nad teevad seda sageli, 9 õpetajat mõnikord, 7 harva ja 2 õpetajat mitte kunagi. Neljas väide oli „Pakun õpilastele töid, mis arendavad nende loovust“. 30 õpetajat vastasid, et nad teevad seda sageli, 9 õpetajat mõnikord, 1 harva ja 3 õpetajat mitte kunagi. Väide „Räägin õpilastega elukestva õppe strateegiast ja vajadusest õppida kogu elu“ kohta anti järgmised vastused: 30 õpetajat vastasid, et nad teevad seda sageli, 9 harva ja 4 õpetajat mitte kunagi. Vastust „mõnikord“ keegi ei valinud. Rahvuste ja kultuuride mitmekesisusest räägivad õpilastega sageli 32 õpetajat, harva 6 õpetajat ja 5 õpetajat ei ole sellest mitte kunagi rääkinud. Vastust „mõnikord“ ei valitud. Ülesandeid / võimalusi eneseanalüüsiks pakuvad sageli 15 õpetajat, mõnikord ka 15 õpetajat, harva 9 õpetajat ja 4 õpetajat mitte kunagi. Meeskonnatöö tegemise võimalust pakuvad 28 õpetajat sageli, 8 õpetajat mõnikord, 7 harva. Vastust „mitte kunagi“ ei valitud. Väite „Võimaldan õpilastel arendada juhtimisoskust, pakkudes erinevaid ülesandeid“ kohta märkisid 16 õpetajat, et nad teevad seda sageli, 20 mõnikord ja 7 õpetajat mitte kunagi. Vastust „harva“ ei valitud.

Valige järgnevas tabelis vastused, mis vastavad teie tegevusele.
43 vastust

Joonis 33. Õpetajate vastused tegevuste läbiviimise sagedusest

Eneserefleksiooni käsitlevas küsimuste plokis esitati kaks küsimust. Esimesena küsiti, kui sageli õpetajad pakuvad õpilastele ülesandeid eneserefleksiooniks. Valikus olevatest viiest vastusevariandist valiti kõige sagedamini „paar korda kuus“ – 51% õpetajat ja „kord nädalas“ – 28% õpetajat. 11% õpetajat vastasid, et nad pakuvad ülesandeid mitu korda nädalas. 5% õpetajatest teevad seda iga päev ja 5% harvemini kui kord kuus. Andmed on esitatud joonisel 34.

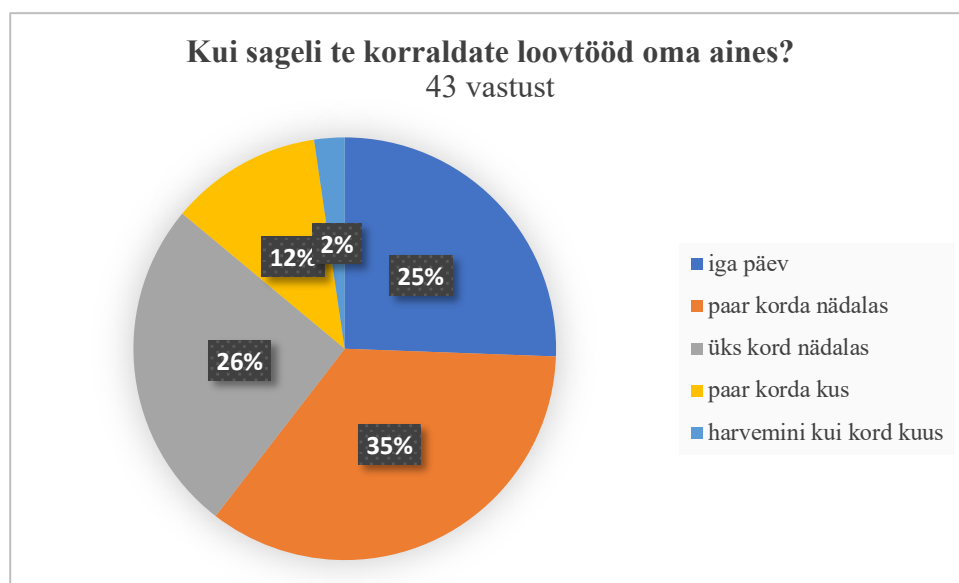
Joonis 34. Eneserefleksiooni ülesannete pakkumine

Teiseks oli täpsustav küsimuses: milliseid meetodeid nad pakuvad. Need õpetajad, kes ei kasuta valikus loetletud eneserefleksiooni meetodeid, paluti jätta vastus märkimata (-).

Vastust ei märkinud 15 õpetajat, 28 õpetajat kirjutasid, missuguseid ülesandeid nad annavad oma õpilastele. Vastused olid järgmised:

- Eneseanalüüs (ise leiab ja parandab oma vigu vihikutes) (21 õpetajat)
- Analüüs Frommi järgi (16 õpetajat)
- Kujundav hindamine (13 õpetajat)
- Tagasiside andmine (11 õpetajat)
- SWOT-analüüs (7 õpetajat):
- Erinevad ankeedid (5 õpetajat).

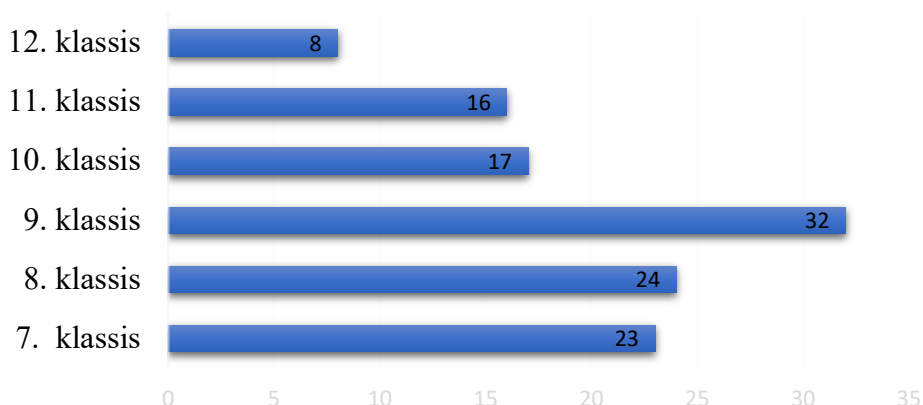
Küsimustiku ploki, mis käsitles loovtööd, eesmärk oli uurida, millistes klassides ja kui sageli õpetajad korraldavad loovtööd ning milliseid meetodeid nad selleks kasutavad. Loovtöö tegemise sageduse kohta saadi järgmised tulemused: 35% õpetajatest pakuvad loovtöö tegemise võimalust paar korda nädalas, 26% üks kord nädalas, 25% iga päev. 12% vastasid, et nad korraldavad loovtööd paar korda kuus ja 2% harvemini kui kord kuus. Andmed on esitatud joonisel 35.

Joonis 35. Loovtööde korraldamise sagedus

Ülevaade klasside kaupa: kõige rohkem loovtöö tegemise võimalusi pakutakse 9. klassis (32 õpetajat), järgnevad 8. ja 7. klassid (24 ja 23 õpetajat), 10. klass - 17 õpetajat ja 16 õpetajat korraldavad loovtööd 11. klassis; 12. klassis 8 õpetajat. Andmed on esitatud joonisel 36.

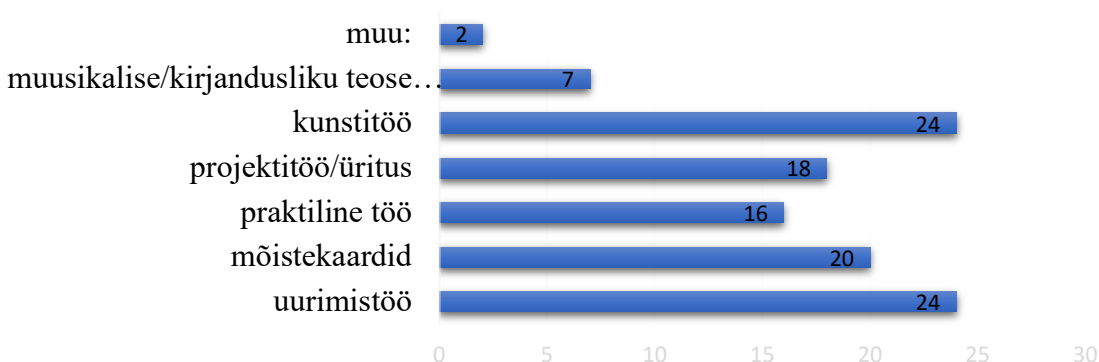
**Mis klassides te õppilastega loovtöid teete?
(võib valida mitu varianti)
43 vastust**

Joonis 36. Loovtööde korraldamine õppetundides klasside kaupa

Kasutavate loovtöö vormide puhul oli võimalus valida mitu varianti autori poolt pakutud loendist või lisada meetodid, mida kasutatakse. Kunstitöö ja uurimistöö olid kõige sagedamini kasutatavad meetod (mõlemad 24 õpetajat), järgnes mõistekaardid - 20 õpetajat; projektitöö / üritus – 18 õpetajat; praktiline töö - 16 õpetajat. Harvemini muusikalise/kirjandusliku teose kirjutamine - 7 õpetajat. Vastuse „muu“ valisid 2 vastanut. Üks õpetaja kirjutab, et ta pakub esitluse tegemise võimalust ja veel üks mainis, et nad arutlevad klassis ja otsustavad koos, mis vormis töö teha. Andmed on esitatud joonisel 37.

**Mis vormides te pakute loovtöö tegemist? (võib valida mitu varianti)
43 vastust**

Joonis 37. Loovtööde vormid

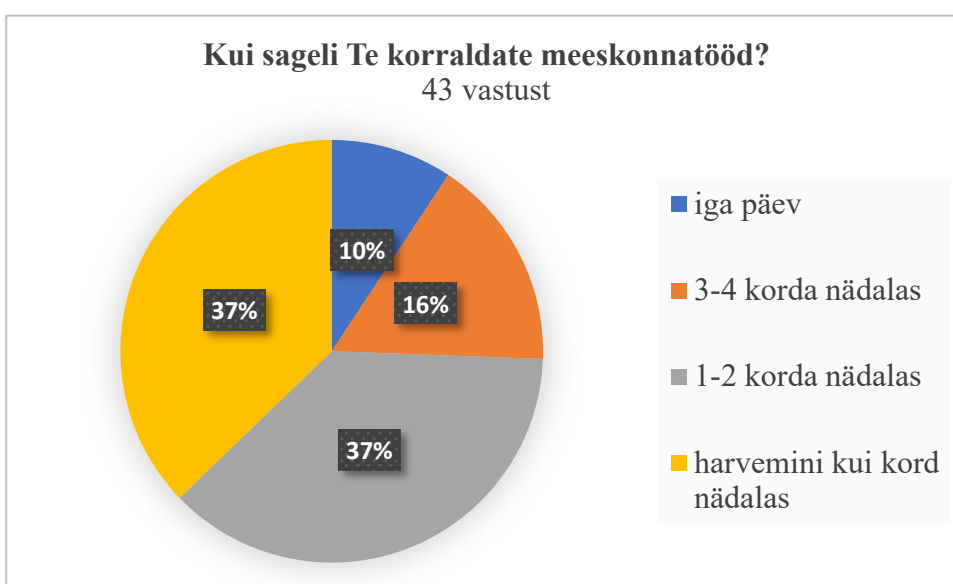
Eelviimane teemaplokk oli seotud koostöö ja meeskonnatööga. Eesmärk oli uurida, kas kui sageli kasutavad õpetajad meeskonnatöö meetodeid ja missuguseid meetodeid nad rakendavad.

Esimese küsimuse abil taheti saada teavet, kas õpetajad kasutavad oma õppetöös meeskonnatöö meetodeid. Jaatavalt vastas 58% õpetajatest, 42% küsitletud õpetajatest ei kasuta meeskonnatöö meetodeid. Andmed on esitatud joonisel 38.

Joonis 38. Meeskonnatööde korraldamine

Eelmisele küsimusele jaatavalt vastanutel (25 õpetajat) paluti vastata kahele järgnevale küsimusele. Kui sageli nad meeskonnatöö meetodid kasutavad: 37% märkisid, et harvem kui kord nädalas 37% vastajatest kasutavad 1-2 korda nädalas, 16% märkisid 3-4 korda nädalas ja 10% iga päev. Andmed on esitatud joonisel 39.

Joonis 39. Meeskonnatööde korraldamise sagedus

Teemaploki viimane, avatud küsimus, oli eelnevaid vastuseid täpsustav küsimus: „Missugused probleemid tekivad õpilaste vahel meeskonnatööd tehes?“. Saadud vastuste põhjal on kõige levinum probleem lärm arutlemise ajal (38%), sageduselt järgneb - erinevad arvamused ja konfliktid (31%), probleemid distsipliiniga (15%), rollide jagamine (6%), liidri puudumine (5%) ja konkurents (5%).

Küsimustiku viimases osas esitati kaks avatud küsimust juhtimisoskuse arendamise kohta. Küsimusele „Kui te korraldate ürituse/projekti, siis mille alusel te valite selle tegevuse juhi õpilaste seast?“ anti vastused:

- Oskuste/pädevuste põhjal (20 õpetajat);
- Vastavalt õpilaste soovile (13 õpetajat);
- Vastutustundlikkuse põhjal (10 õpetajat);
- Juhuvaimi alusel (6 õpetajat);
- Klassi arvamuse põhjal (5 õpetajat);
- Õpilase soovi põhjal (3 õpetajat).

Viimasena paluti õpetajaid vastata, missugused meetodid nad kasutavad õpilaste juhtimisoskuste arendamiseks. 17 õpetajat (mis moodustas 40% valimist) tähistasid vastuse miinusega, mis tähendab, et nad ei kasuta juhtimisoskuseid arendavaid töömeetodeid. 20% kirjutasid, et nad annavad õpilastele võimaluse olla õpetaja rollis ning viia läbi teatud osa tunnist. 15% mainisid meetodit „ümarlaud“ ja 10% õpetajatest pakuvad erinevaid ülesanded ettevõtlikkuse arendamiseks (täpsustusi konkreetsete meetodite kohta ei olnud). 15% vastuste hulka kuuluvad: ajurünnak, grupi juhtimine, analüüs ja planeerimine.

3.3. Järeldused

Küsitluse eesmärk oli uurida, kas ja mida õpetajad ja õpilased teavad ülekantavate pädevuste kohta, milliseid pädevusi ja missuguste meetodite abil arendatakse koolides. Selleks koostas töö autor küsimustiku õpilaste ja küsimustiku õpetajate jaoks. Uuringus osales kokku 216 inimest, neist 173 õpilased ja 43 õpetajat. Õpilaste seas oli kõige rohkem 12. klassi õpilasi (46% vastajaist), õpetajatest – 9.klassi õpetajaid.

Õpetajate antud vastused näitasid, et mitte igas koolis ei räägita ülekantavatest pädevustest ja nende vajalikkusest. Samal ajal valdav osa vastanud õpetajad arvestavad neid pädevusi ainekava koostamisel ja korraldavad õppeprotsessi nii, et arendada õpilaste

ülekantavaid oskusi ja pädevusi. Küsitluses osalenud õpetajad märkisid, et nad on kursis tööjõu prognoosiga ja korraldavad oma töö aines raames nii, et õpilased oleksid valmis „kiiresti muutva ja paindliku“ tööelu jaoks.

Mitme küsimuste abil uuriti õpetajate teadmisi ülekantavate pädevuste kohta: väga tihti õpetajad määravad ülekantavate pädevuste hulka oskused, mis kuulavad kõvade oskuste hulka: näiteks (võõr)keelte oskus, tõlkimisoskus jne. Kõvad oskused põhinevad teadmistel ehk nende omandamine vajab erinevat lähenemist kui ülekantavad pädevused ning meetodeid, mida tuleb kasutada, on erinevad.

Esimene teemavaldkond, mida uuriti, oli kognitiivne protsess ja strateegiad. Õpilaste küsitlemisel saadud tulemused näitasid, et suur osa õpilastest ei tea, mis on kriitiline mõtlemine: näiteks vastati: *ei oska vastata; see on „kui palju kritiseerivad“*. Õpilastelt küsiti, kuidas nad koolis omavahel tekkinud konflikte lahendavad / lahendaksid, 86% vastustest näitavad, et õpilased *lahendaksid konflikti ise või pöörduksid kas õpetaja või psühholoogi poole*. Positiivsena saab tõlgendada tulemust, et väga vähe valiti vastusevarianti *puuduksin koolist*.

Situatsiooni kohta, mis puutub väike last, kes soovib ületada teed vales kohas, 50% õpilast aitaksid tal seda teha (näitaksid, kus on ülekäigu rada või läksid temaga koos, et ta oleks turvalises). Ülejäänud vastused jagunesid kaheks: 35% üldse ei tea, kuidas nad käituksid selles olukorras ja 15% kirjutasid, et nad läheksid mööda ja ei aitaks last. Need tulemused näitavad, et selle kompetentsi arendamisega on vaja tegeleda põhjalikumalt: suur osa õpilastest ei tea, mis on kriitiline mõtlemine ja mõistvad seda kui põhjendumata kriitikat. Teiseks, õpilased tihti ei taha endale vastutust võtta ja otsustada, kuidas on vaja tegutseda erinevates olukordades – selle põhjuseks võib olla seda tüüpi ülesannete puudumine või minimaalne arv koolitundides.

Teine teemavaldkond, - „teadmised“, siin uuriti õpilaste teadlikkust info otsimisel. Saadud tulemused näitavad, et õpilased kasutavad peamiselt erinevaid otsingumootoreid (nt Google) ja Wikipedia, mis ei ole usaldusväärsed allikad ning sealt leitava teabe tõepärasus on madal. Õpilased kirjutavad, et nad teavad, et mõned allikad ei ole head ja neid ei tohi kasutada. kuna teave esitatakse tihti autorile viitamata või iga kasutaja võib andmed muuta (nt Wikipedia). Õpetajad ütlevad, et oma tundides nad ei räägi pidevalt infoallikate usaldusväärsusest, ütlus on kooskõlas õpilastelt saadud vastustega. Kindlasti õpetajad mainivad, missugused allikad on usaldusväärsed, missuguseid tuleb kasutada ja

toovad näiteid. Tööde kirjutamise kohta vastasid 65% õpilastest, et nad *loevad mitut artiklit / allikat, otsivad vajalikku informatsiooni ja selle põhjal koostavad oma tööd.*

Kolmas osa on pühendatud loovuse arendamisele. Õpilaste küsitluse tulemuste näitasid, et õpetajad pakuvad loovtööd keskmiselt 2 korda kuus erinevates viisides ja erinevates tundides. Need tulemused on kooskõlas õpetajate antud vastustega, et keskmiselt pakuvad nad loovtöö tegemise võimalust 2 korda kuus ja annavad loovtööd mitmetes variantides. Kõige sagedamini kasutatavad meetodid on *kunstitöö, projekt või üritus, praktiline töö ja uurimistöö.* Neid meetodeid pakuvad õpetajad oma tundides. Õpetajad näevad, et õpilastel tekivad järgmised probleemid: raskused ajaplaneerimisega ja tööstruktuuri läbimõtle misega. Samuti õpilased mainivad lisaks sellele, et tihti on rakse tööd alustada.

Neljas teemavaldkond on intellektuaalne avatus. Õpilaste küsitluse tulemused näitavad, et nad kalduvad arvamusele, et inimene peab õppima elu jooksul, ainult mõned õpilased (21%) kahtlevad ja ütlevad, et inimene peab katkestama oma õppetee mingil ajal. „Elukestev õpe“ strateegiast on kuulnud 54% vastanutest, neile rääkisid sellest vanemad või õpetajad. Õpetajad oma küsimustikus märkisid, et nad räägivad oma õpilastele sellest strateegiast (vastuse „sageli“ valisid 30 vastanud 43 õpetajast – vt. *joonis 33*). Samuti selles osas olid küsimused kultuurierinevustest. Õpilaste vastused näitasid, et nad suhtuvad heatahtlikult teiste kultuuride esindajatesse: nad ei arva, et on oluline, et nende ümbruskonnas *elaksid ainult nende rahvuse / usu esindajad.* Õpetajad märkisid, et nad räägivad ka erinevatest kultuuridest oma tundides.

Viies teemavaldkond on tööetika ja kohusetundlikus. Siin oli pearõhk enesereflekterimisel ja vigade analüüsimisel. Õpilaste küsitluse tulemused näitasid, et 45% vastanuist ei analüüsi oma tulemusi, 65% teevad seda selleks, et teada, missuguseid vigu nad teevad ja kuidas neid on võimalik vältida. 92% õpilast arvavad, et nad võiksid paremini õppida, kuid ei saa seda teha, sest nad ei pööra piisavalt tähelepanu õppimisele, palju kalduvad kõrvale või ei saa keskenduda, sest midagi segab. Õpetajate vastused näitasid, et nad ei anna palju ülesandeid enesereflekterimiseks (sageli teevad seda 15 õpetajat, mõnikord 15, harva – 9 ja 4 ei tee seda üldse, vt. *joonis 33*). Ülesandeid eneserefleksiooniks pakuvad tavaliselt paar korda kuus ja 28 õpetajat 43st küsitluses osalenust märkisid, et nende meetodite hulgas on järgmised: eneseanalüüs (ise leiab ja parandab oma vead vihikutes), analüüs Frommi järgi, kujundav hindamine (õpetaja poolt), tagasiside andmine, SWOT-analüüs ning erinevad ankeedid.

Kuuendaks oli teemavaldkond „meeskonnatöö ja koostöö“. 84% vastanud õpilastest eelistavad töötada iseseisvalt, sest see on *mugavam, lihtsam, ei teki vaidluseid jne.* 70% jaoks meeskonnatöö/koostöö ei ole üldse vajalik. Õpilaste sõnul meeskonnatööd korraldatakse tavaliselt paar korda nädalas. 58% õpetajaist korraldavad meeskonnatööd, aga harvem kui kord nädalas. Peamised probleemid, mida nad märkavad õpilastel koostöös on: *lärm arutlemise ajal, vaidlused, probleemid distsipliiniga ja raksused töö jaotamisel.* Õpilaste vastuste põhjal võib öelda, et neile ei meeldi koos töötada, sest rühmades tekivad konfliktid tihti selle tõttu, et mõned meeskonnaliikmed on laisad või kritiseerivad palju teisi. Juhul, kui teised liikmed ei täidavad oma ülesanded, siis nad eelistaksid ise lõpetada töö teiste abita. Olukorras, kui nad on meeskonna liidrid ja teised liikmed ei ole temaga nõus, valdav osa vastasid, et nad teevad nii, nagu ütlevad teised, arvestamata oma arvamust. Need tulemused näitavad, et vaatamata sellele, et tundides pööratakse meeskonnatööle tähelepanu ja õpetajad teavad, missugused raskused tekivad õpilaste vahel, on olukord selline, et õpilased ei soovi töötada koos teistega.

Viimane – seitsmes – teemavaldkond oli juhtimisoskus. 40% vastanud õpetajaist ei kasuta oma tundides ülesandeid juhtimisoskuse arendamiseks. Need, kes seda pädevust arendavad, pakuvad järgmisi ülesandeid: õpetaja rolli täitmine tunni osas, ümarlaud, spetsiaalsed ülesanded. 69%-l õpilastest oli juhikkogemus, nad täitsid järgmisi rolle: rühmatöö liider, õpetaja roll tunnis, korraldasid üritusi/kontserte või olid mõne spordimängu liidriks. 61% õpilastest vastasid, et neil puudub kogemus olukorrast, milles nad pidid endale juhirolli võtma ja olukorra lahendama. Sel juhul, kui nad olid liidriks ja keegi nende meeskonnast ei täitnud oma ülesannet, nad pöördusid meeskonna liikme poole ja tuletasid meelde ülesande vajalikkust ning nende osaluse olulisust. Saadud vastuste põhjal võib öelda, et ainult vähem kui pooltel küsitluses osalenud õpilastel on kogemus olla juhiks. Õpetajad ei pööra selle pädevuse arendamisele piisavalt tähelepanu, kuid see pädevus on seotud õpilaste oskusega korraldada koostööd.

Saadud tulemuste analüüsi põhjal võib öelda, et küsitluses osalenud koolides on erinevate oskuste ja pädevuste arendamine õppe- ja kasvatusprotsessi osa, kuid on vaja pöörata rohkem tähelepanu järgmistele aspektidele:

- Seitsmest uuritud pädevusest ainult kahepädevustele arendamiseks pakutakse ülesanded koolides (valdkonnad „intellektuaalne avatus“ ja „loovus“), tähelepanu pööratakse teadmiste omandamisele (valdkond „teadmised“), arendada on vaja teabe otsimise ja valimise oskust.

- Nelja pädevuse arendamiseks tuleb pakkuda lisaülesande. Meeskonnatöö ja juhtimisoskuse arendamine on võimalik ja otstarbekas ühendada, arvesse võttes seda, et rühmatöö ülesannetes oleks rollide jagamist ja üks õpilane ei oleks alati juhiks.
- Teemaatilisse plokki „kognitiivne protsess ja strateegiad“, kuulvate pädevuste arendamiseks on vaja õpilastele võimaldada läbi teha, kogeda rohkem olukordi, milles nad peavad ise kaalutletud otsuseid tegema. Nii ainetunnid kui ka koolis korraldatavad üritused on võimalus õpilastele kogeda erinevaid olukordi, teha koostööd, leida lahendusi.
- Eneserefleksiooni oskuse arendamiseks on vaja, et õpilastel võimaldataks läbi teha erinevaid ülesandeid, täita nendes erinevaid roll, koos ja iseseisvalt tehtut analüüsida ja seda mitte vaid teadmiste omandamise eesmärgil, vaid pöörates tähelepanu isikuomaduste tundmaõppimisele ja isiksuse arendamisele.

4. METOODILISED SOOVITUSED ÜLEKANTAVATE PÄDEVUSTE ARENDAMISEKS ÜLDHARIDUSKOOLIDE III ASTMES JA GÜMNAASIUMIS

4.1. Aktuaalsus

Analüüsi põhjal (vt. 2. peatükk) koostati loetelu 11st ülekantavatest pädevustest, mis peetakse olulisemateks. Uuringu käigus selgus, et mitte kõikidele pädevustele pööratakse piisavalt tähelepanu, seetõttu pakub käesoleva töö autor mõned metoodilised soovitused, mis aitavad õpetajatel oma õppetööd paremini korraldada ja mitmekesistada olemasolevad ja kasutatud meetodid ja tehnikad.

4.2. Arendamise metoodika

4.2.1. Metoodilised võtted

Metoodilised võtted on eraldi raamat, mis koosneb soovitustest pädevusvaldkondade arendamiseks ja nende hulgas kuuluvate pädevuste arendamiseks mõeldud treeningharjutustest. Kavandatud harjutusi saab kasutada III astmes ja gümnaasiumis, valides ühe konkreetse meetodit või kasutades korraga mitu. Metoodiliste võttete kogumik koosneb 17 leheküljest (sh tiitelleht ja kasutatud allikate nimikiri) ja 4 osast. Iga osa on jagatud kaheks: eelkõige esitatakse üldised soovitused, mille järgi on esitatud konkreetsed meetodid, mida võib rakendada tundides ja koolis korraldatavates üritustes.

4.2.2. Sissejuhatavad märkused

Metoodiliste soovituste ülekantavate pädevuste arendamiseks koostamisel pöörasime tähelepanu järgmistele punktidele:

- arvestatakse käesoleva magistritöö autori poolt koostatud loend (vt. Tabel 4);
- on arvestanud läbiviidud uuringu tulemusi (vt. 3.peatükk);
- teemaliliste valdkondade hulgas kuuluvad need pädevused, mis on määratud loendis (vt. Tabel 4);
- meetodite universaalsusele (otsisime meetodid, mida võiks kasutada erinevates tundides);
- võimalus integreeruda meetodid tundidega ja muutuda need vastavalt aine vajadustele.

4.2.3. Ülesehitus

4.2.3.1. Eneserefleksioon

Selles teemavaldkonnas antakse eneserefleksiooni mõiste ja lühiülevaade peamisest aspektidest, millele õpetajad peavad pöörama oma tähelepanu, kui nad pakkuvad ülesande õpilastele.

Selles osas pakutakse 8 erinevaid meetodeid eneserefleksiooni jaoks, mida võib kasutada süsteemselt aja jooksul või valida erinevad meetodid iga kord, kui nad pakkuvad seda oma tunnis. Mõned meetodid sobivad individuaalse eneseanalüüsi jaoks, mõned meetodid võib kasutada parides või rühmades.

- **Küsimused:** üks universaalsematest meetoditest, mis ei nõua palju aega ettevalmistamiseks ja läbiviimiseks.
- **Laused:** on sarnane eelmise meetodiga, kuid siin õpilased peavad täiendada laused mitte vastata küsimusele.
- **3-2-1:** Harvardi Ülikoolis kasutatav meetod, mida lihtne adapteerida aine eesmärgile ja õpilaste vajadusele. Ei nõua palju aega.
- **Mina olen harjunud mõtlema... Aga praegu mina mõtlen...:** ülesanne eesmärk on analüüsida ja võrrelda oma isiksust ja tegevusi praegu ning vaadata, mis oli varem.
- **Instagram:** kaasaegne meetod pikaajase refleksiooni jooksul, mis pakub õpilastele võimalus näidata oma loovust.
- **Twitter:** veel üks kaasaegne meetod, mis ei nõua pika teksti – lühianalüüs 250 tähemärkidega.
- **Ajurünnak:** selle meetodi eelis selles, et lisaks eneserefleksioonile, siin arendatakse ka analüütiline oskus.
- **Ajakiri:** kirjalik eneserefleksioon, mis aitab analüüsida õpilaste isiksust ja saavutusi pikemas perspektiivis.

4.2.3.2. Meeskonnatöö ja koostöö

Temaatilise valdkonna „Meeskonnatöö ja koostöö“ algul antakse mõiste „koostöö“ ja metoodilised soovitused, millised õpetajad peavad oma õpilastele seletama ja õpetada.

Selles plokkis pakutakse 7 mängu, mille peamine eesmärk on arendada õpilaste oskus töötada meeskonnas ja teiste inimestega koostöös, kasutades oma analüütilised võimed.

Mängud arendavad ka juhtimisoskus ja pädevused, mis kuuluvad temaatilise valdkonnasse „Kognitiivne protsess ja strateegiad“. Mängud võib integreeruda aine eesmärkidega.

- **Ideede jagamine:** õpilased õpivad meeskonnas töötada, paralleelselt arendades oma analüütilisi ja probleemide lahendamise oskuseid.
- **Torustik:** õpilased peavad koos otsustama, kuidas nad võivad ülesanne täita; tehakse rõhk süsteemine läbi mõtlemisele ja rollide jagamisele.
- **Mõelge – jagage / kirjutage – jagage:** selle meetodi abil õpilased õpivad meeskonnas töötada ja kiiresti mõelda.
- **Case Study:** klassikaline meetod, kui õpilased peavad, kasutades oma analüütilised võimed, lahendada olukorda ja esitada oma lahendus teisele rühmadele.
- **Meeskonnapõhine õpe:** ülesanne integreerutakse aineteemaga; siin paralleelselt õpilased saavad teadmised aines ja arendavad oma koostöö oskust.
- **Arutelu:** õpilased õpivad oma seisukoha kaitsta ja analüüsida esitatud argumente, et teha õige otsust.
- **Lõksu tegemine:** arendatakse koostöö oskus, tehakse rõhk rollide jagamisele, sobib liikumisminutiks.

4.2.3.3. Juhtimine

„Juhtimine“ on temaatiline valdkond, mis tihedalt seotud pädevusvaldkonnaga „Meeskonnatöö ja koostöö“. Selles osas enne kõike esitatakse mõiste ja seletused, missugused pädevusi on vaja arendada selles valdkonnas. Samuti antakse metoodilised soovitusel õpetajale: on loetud punktid, milliseid õpilased peavad selgeks õppima, et nad saaksid arendada juhtimisoskus ja produktiivselt osaleda mängudes.

Selles osas pakutakse 7 mängu, mis oli valitud selle alusel, et need võiks kasutada erinevates ainetes ja nad arendaksid erinevaid pädevusi. Valitud harjutused on rollimängud, kus õpilased täidavad erinevad rollid. Töö lõpus tuleks kasutada üks varem pakutud eneserefleksiooni meetoditest.

- **Keskne lava:** õpilased õpivad lahendada reaalsed olukorrad, millega nad puutuvad reaalses elus kokku; selgivad välja erinevused käitumisstiilides ja selle tagajärjed.
- **Kõrgeim torn:** arendatakse oskus delegeerida ülesanded, mõelda strateegiat läbi ja jagada rollid meeskonnas.

- **Juhtimistiilid:** on sarnane esimese meetodiga; siin õpilased peavad valima mingit käitumistiili, mis sobiks konkreetse olukorra lahendamiseks; õpitakse kokkuvõtteid teha.
- **Ajurünnak muutustele:** oskus analüüsida, mis toimub ümbruses ja mõista oma võimed selle parandamiseks.
- **Shark Tank:** rollimängus õpilased koostavad äriplaani, mõtlevad strateegia ja tagajärgi läbi.
- **Blindfold liidermäng:** oskus jagada rolle ja koostada strateegiat, vastavalt juhendile käituda, teiste kuulamise oskus.
- **Kopad ja pallid:** on sarnane teiste mängudega, kuid siin õpilased peavad leidma strateegiad ja koos tegutseda eesmärkide saavutamiseks ilma kätte kasutamisetä.

4.2.3.4. Kognitiivne protsess ja strateegiad

Selle temaatilise valdkonna esimeses osas antakse ülevaade missugused pädevused siia kuuluvad ja antakse üldised soovitusel, kuidas õpilastel võib arendada kriitilise mõtlemise, probleemide lahendamise ja analüüsi pädevusi.

Põhiosas pakutakse seitse meetodid, mida võib kasutada ainetundides või koolis korraldatavates üritustest. Kõik mängud on suunatud nii kognitiivne protsessi ja strateegiate kui ka koostöö ja juhtimiseoskuse arendamisele. Mõned harjutused on rollimängud, kus õpilased lisaks põhieesmärgile arendavad ka koostöö- ja juhtumisoskusi.

- **Probleemide lahendamine rühmas:** annab õpilasele võimalus kriitiliselt analüüsida olukorda, otsida probleeme ja seda lahendada.
- **Detektiiv:** detektiivimäng, mis paneb õpilast kriitiliselt analüüsida esitatud asjad ja otsida vastust.
- **Vestlused kohvikus:** arendatakse oskust käituda vastavalt esitatud kriteeriumitele, lisaks tehakse rühk viisaka arutelu läbiviimisele.
- **Jigsaw:** võimalus proovida ennast eksperdi rollis ja kiiresti analüüsida esitatud informatsiooni.
- **Klassis luhtunud:** rõhk tehakse koostöö ja kokkuleppe oskuste arendamisele, arendatakse kriitiline mõtlemine ja oskus koostada loogilised ahelad.
- **Kodukoht:** suunatud probleemide lahendamise pädevuse arendamisele; õpitakse analüüsida reaalsed olukorrad ja oma võimed.

- **Suur raamat:** koostöö ja probleemide lahendamise pädevuste arendamine ebatavalises olukorras, kui õpilased ei saa rääkida, suhtlemine toimub kirjalikult. Oskus täpselt sõnastada oma mõtted.

4.3. Järeldused

Ülekantavate pädevuste arendamiseks oli koostatud metoodiline materjal, kus pakutakse mõned ülesanded, mida võib kasutada koolitundides III astmes ja gümnaasiumis.

- Metoodilised võtted koosnevad neljast pädevusvaldkonnadest. Iga valdkond on pühendunud ühe konkreetse pädevuse arendamisele.
- Iga valdkond koosneb kahest osast: esimene osa on üldised soovitusel ja nõuanded pädevuste arendamiseks, mida õpetajad võivad integreeruda oma õpetamisprotsessi. Teine osa on konkreetsete meetodid ja võtted, mida võib rakendada tegevuses.
- Iga pädevuse arendamiseks pakutakse 7-8 metoodilist võtet, mida võib rakendada tundides või kasutada ürituse osana.
- Pakutud metoodilised võtet võib kasutada erinevatel ainetundides, muutes need vastavalt aine vajadustele.
- Eneserefleksiooni meetodi hulgast võib valida ühe konkreetse meetodi ja kasutada mingi ajavahemiku jooksul või pidevalt vahetada need vastavalt vajadustele.
- „Meeskonnatöö ja koostöö“ ja „juhtimine“ valdkonnadesse kuuluvad meetodid on suunatud mõlema pädevuse arendamisele, kuid põhirõhk (sõltudes valdkonnast) tehakse kas meeskonnavaimu arendamisele või liidrioskuste arendamisele.
- „Kognitiivne protsess ja strateegiad“ kuuluvate meetodite põhieesmärk on aktiveerida ja arendada õpilaste oskust analüüsida olukordaja teha lahendusi, kasutades oma teadmisi ja oskust kriitiliselt mõelda.
- Kõik pakutud juhendis meetodid vastavad III kooliastme ja gümnaasiumi õpilaste vanusele.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö „Ülekantavate pädevuste arendamine üldhariduskooli III astmes ja gümnaasiumis Ida-Virumaa koolide näitel“ koostamise eesmärk oli selgitada välja õpilaste ning õpetajate teadmised ülekantavate pädevuste kohta ning koostada metoodilised soovitusel ülekantavate pädevuste arendamiseks üldhariduskoolide III kooliastmes ja gümnaasiumis. Magistritöö koosneb neljast peatükist: „Ülekantavate pädevuste mõiste“, „Ülekantavate pädevuste mudelid“, „Uuringu läbiviimine Ida-Virumaa koolides“, „Metoodilised soovitusel õpetajatele ülekantavate pädevuste arendamiseks“.

Töö empiiriline osa koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis käsitleti erinevates sõnaraamatutes kasutatud definitsioone mõistetele „oskus“, „pädevus“ ja leiti erinevused ning sarnasused nende käsitluste vahel. Võrreldi teadlaste seisukohti mõiste „ülekantavad pädevused“ defineerimisel. Selles osas anti vaade ülekantavate pädevuste käsitlemise ajaloole alates 1968. aastal esitatud doktriinist kuni tänapäevani (2020. aasta esimese pooleni). Analüüsidis erinevates varasemates uuringutes läbiviidud tegevust, tehti lühiülevaade kõige olulisematest ülekantavate pädevuste teemat käsitletud uuringtest.

Teine peatükk oli pühendanud ühise mudeli koostamisele. Analüüsidis kolme varasemat uuringut ja nende tulemusena esitatud loendit, otsustas töö autor need ühendada ja koostada koondtabeli, kus on esitatud kõige sagedamini nimetatud pädevused. Selle analüüsi tulemusena koostati loend 11 pädevusest, mis on omakorda jagatud kolmeks suureks klasteriks (kognitiivsed pädevused, intrapersonaalsed pädevused ja interpersonaalsed pädevused). Need pädevused on igas klasteris omakorda jaotatud seitsmeks grupiks, mis moodustavad omavahel tihedalt seotud pädevuserühmad. Kirjeldatud mudel sai magistritöö uuringu aluseks.

Uuringu käigus viidi läbi küsitlused Ida-Virumaa koolide III kooliastme ja gümnaasiumiõpilaste ning õpetaja seas. Neile edastati elektroonilised küsitlused, mida nad said täita kas eesti või vene keeles. Kokku oli uuringus osalejaid 173 õpilast ja 43 õpetajat. Küsimustikke saadeti 34 koolile, mis tegutsevad Ida-Virumaal. Oma nõusoleku uuringus osaleda andis 10 kooli. Küsimustik õpilastele koosnes kahest osast: üldandmed ja põhiosa. Põhiosa oli jagatud seitsmeks temaatiliseks osaks, milles esitati avatud ja valikvastustega küsimused pädevuste kohta. Sama struktuuriga oli küsimustik õpetajatele. Läbiviidud uuring näitas, et seitsmest nimetatud pädevusest pööratakse koolides tähelepanu ainult kolmele pädevusele, ülejäänud neli vajavad arendamist.

Neljandas peatükis esitab töö autor soovitused õpetajatele, milliseid meetodeid võiks kasutada III kooliastmes ja gümnaasiumis ülekantavate pädevuste arendamiseks. Iga pädevuse käsitluses antakse lühiülevaade, millised kompetentsid kuuluvad sellesse klastrisse ja milliseid meetodeid saab kasutada koolitundides nende arendamiseks.

Käesoleva magistritöö autor püstitas neli uurimisküsimusi, millele leidis vastused oma uuringu tulemuste põhjal:

- Koolides pööratakse tähelepanu ülekantavate pädevuste arendamisele, õpetajad arvestavad neid ainekavade koostamisel, kuid ülekantavad pädevused ei ole esile tõstetud ja kasutatakse nagu teadmiste saamise meetodit.
- III kooliastmes ja gümnaasiumis arendatakse mõnda ülekantavat pädevust, kuid suurt rõhku pannakse kõvade oskuste arendamisele.
- Õpetajate ja õpilaste vastuste põhjal on nähtav, et tähelepanu on valdavalt kolme ülekantava pädevuse arendamisel: loovus, intellektuaalne avastus ja teadmised. Teised pädevused vajavad arendamist.
- Oma töös kasutavad õpetajad meetodeid, mida võib tinglikult nimetada „traditsiooniliseks“, mida kasutatakse igas koolis ja mis on tuttavad kõikidele õpilastele. Nende meetodite kasulikkust ei eitata, kuid koolides kasutatavate meetodite hulk on praegu piiratud.

Ülekantavate pädevuste arendamine omab olulist rolli õppeprotsessis, see on töö selle nimel, et anda õpilastele võimalus olla konkurentsivõimelised tööturul, kuna kaasaegsed tööandjad otsivad inimesi, kellel lisaks kõvadele oskustele on arenenud ülekantavad pädevused.

Läbiviidud uuringu tulemused võimaldavad väita, et Ida-Virumaa üldhariduskoolides tehakse tööd ülekantavate pädevuste arendamiseks ja neid pädevusi arendavate tegevuste integreerimiseks õppeprotsessi. Saadud tulemusi on võimalik edaspidi kasutada õpetamismetoodika koostamisel, mis võimaldab tasakaalustada kõvade oskuste (teadmiste) ja pädevuste arendamist.

SUMMARY

The aim of the master's thesis "The development of soft skills at the third school level and in upper secondary school on the example of Ida-Viru schools" is to reveal the awareness of students and teachers about soft skills and to prepare methodological recommendations for the development of soft skills at the 3rd school level and in upper secondary school.

The theoretical part of the thesis provides an overview of the concepts of soft; compares the meanings of the terms "skill" and "competence"; presents the history of dealing with transferable competencies from the mid-20th century to the present day. Also, it gives a brief overview of researches conducted around the world.

Nowadays, there is no model of soft skills that reflects the general view of researchers on what skills are called soft. The current master's thesis is based on the creation of a common model based on three research papers. The study conducted by the Committee for Deeper Learning and the Definition of 21st Century Competences provides an overview of modern models used by researchers. The 2018 World Economic Forum report provides data on the skills and competences needed in today's labor market and presents a list of soft skills that will be necessary in 2022. Siret Rutik's work "Development of Soft skills in Higher Education" was chosen as the third study, which took into account the principles of Estonian education. The list of 11 today's most important soft skills is compiled based on these three works.

The aim of the practical part is to reveal the awareness of students and teachers know about transferable competencies. Secondly, to examine which competencies are developed in schools and which competencies are not addressed / developed. The third objective is to reveal what methods are used to develop transferable competencies in schools. In total, 10 schools (4 basic schools and 6 upper secondary schools) participated in the survey.

The result of the analysis show that the development of different skills and competences in the surveyed schools is part of the learning and educational process, but more attention needs to be paid to the following aspects:

1. In order to develop only two of the seven competences studied, tasks can be offered in schools (areas "intellectual openness" and "creativity").

2. The additional task should be offered to develop the four soft skills areas: “teamwork”, “leadership skills”, “cognitive process and strategies”, and “self-reflection”.
3. During the teaching process, teachers should use methods that can be conditionally called “traditional” which are used in every school and are familiar to all students. The usefulness of these methods is not denied, but the number of methods used in schools is currently limited.
4. The development of soft skills plays an important role in the learning process, working to enable students to be competitive in the labor market since modern employers are looking for people, who have developed soft skills in addition to hard skills.

On the basis of this, methodological material was compiled, which is a separate book consisting of methodological recommendations and exercises for the development of soft skills. The planned exercises can be used in the third grade and high school. There can be chosen one specific method or several methods at the same time.

In conclusion, the results of the survey allow to say that general education schools in Ida-Viru County are working on developing soft skills and integrating activities that develop these competencies into the learning process.

KIRJANDUS

Ananiadou K., Claro M. (2009). 21st Century Skills and Competencies for New Millennium Learners in OECD Countries // OECD Education Working Papers. 2009. No. 41. Paris: OECD Publishing.

ATD = Association for Talent Development. URL: <https://www.td.org> (viimati vaadatud 01.11.2019).

CEDEFOP (2014). Terminology of European education and training policy: a selection of 130 terms. 2nd ed. Luxembourg: Publications Office. 2014.

CON (1968). [CON Reg 350-100-1](#) (PDF), Fort Monroe, Virginia: UNITED STATES CONTINENTAL ARMY COMMAND, 1968, retrieved November 21, 2016.

EKSS = Eesti keele seletav sõnaraamat 2009. URL: <https://www.eki.ee/dict/ekss/> (viimati vaadatud 01.11.2019).

ESCO Handbook 2017 = ESCO Handbook. European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/esco/portal/document/en/0a89839c-098d-4e34-846c-54cbd5684d24> (viimati vaadatud 01.11.2019).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18.12.2006 soovitus võtmepädevuste kohta elukestvas õppes. Euroopa Liidu Teataja L394. URL: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/et/oj/2006/l_394/l_39420061230et00100018.pdf (viimati vaadatud 01.11.2019).

Europass of Skills. European Skills Passport. <https://europass.cedefop.europa.eu/documents/european-skills-passport>. (viimati vaadatud 01.11.2019).

Fry, J. P.(1972). "Soft Skills: Definition, Behavioral Model Analysis, Training Procedures. Professional Paper 3-74.", Research Report [ERIC](#)Number: ED158043, 48pp.

GRÕK = Gümnaasiumi riiklik õppekava. RT I, 14.02.2018, 9 <https://www.riigiteataja.ee/akt/114022018009> (viimati vaadatud 01.11.2019).

HAR = Haridussõnastik. URL: <https://www.eki.ee/dict/haridus/> (viimati vaadatud 01.11.2019).

Kamin, M. (2013) Soft skills revolution. San Francisco: Pfeiffer.

Klaus, P. (2008). The Hard Truth about Soft Skills. Workplace Lessons Smart People Wish They'd Learned Sooner. New York: HarperBusiness.

Kutsekoda 2019 = SAKutsekoda. Oska. URL: <https://oska.kutsekoda.ee> (viimati vaadatud 01.11.2019).

Milanovich-Eagleson; Howes; Fattahi (2015). The Role of Soft Skills in a Challenging Environment. Journal of Petroleum Technology 67(09):102-108, 2015.

OSKA 2018 = OSKA valdkondlike tööjõu- ja oskuste vajaduse uuringute metoodika. Versioon 2.1. Kutsekoda. Tallinn, 2018. URL: <https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2018/06/OSKA-metoodika-2.1.pdf> (viimati vaadatud 30.01.2020).

Oxford Dictionary = Oxford Learner's Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com> (viimati vaadatud 15.01.2020).

Pellegrino J.W., Hiltor M.L 2012 = Education for life and work. Developing Transferable Knowledge and Skills in the 21st Century (2012). Koost. James W. Pellegrino and Margaret L. Hilton. Washington: The National Academies Press.

PRÕK = Põhikooli riiklik õppekava. RT I, 22.07.2017, 3 <https://www.riigiteataja.ee/akt/122072017003> (viimati vaadatud 01.11.2019).

Raitskaja 2018 = Раицкая Л. К., Тихонова Е.В. Soft skills в представлении преподавателей и студентов Российских университетов в контексте мирового опыта. МГУМО, Москва. 2018.

Randma 2018 — Randma T. “Millised oskused tagavad elu ka tulevikus?”. XXVI PARE Personalijuhtimise Aastakonverentsil "VAATE NURK" aruanne. 13.04.2018 SA Kutsekoda

Rutiku S. (2014). Ülekantavate pädevuste arendamine kõrghariduses. Juhendmaterjal. Tartu: Primus. 2014.

UMJ report 2019. “Understanding My Journey. Soft Skills Development for Young People” (UMJ). URL: <http://www.understandingmyjourney.eu/about-umj.html> (viimati vaadatud 01.11.2019).

UNESCO Glossary. URL: <http://www.ibe.unesco.org/en/glossary-curriculum-terminology/s/soft-skills> (viimati vaadatud 01.11.2019).

UNICEF (2003). UNICEF. Definition of Terms. URL: https://www.unicef.org/lifeskills/index_7308.html (viimati vaadatud 01.11.2019).

Žadko 2011 = Жадько Н.В. «Мягкий» навык как единица содержания интенсивного профессионального и бизнес обучения. // Научные исследования в образовании. 2011. №8. С.19-22.

Watts M, Watts R.K. (2008) Developing Soft Skills in Students. 2008. URL: <http://108.cgpublisher.com/proposals/64/index.htm> (viimati vaadatud 01.11.2019).

WEF report 2016 = World Economic Forum. Insight Report. The Future of Jobs Report 2016. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf (viimati vaadatud 01.11.2019).

WEF report 2018 = World Economic Forum. Insight Report. The Future of Jobs Report 2018. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf (viimati vaadatud 01.11.2019).

World Health Organisation (1997) Life skills education in schools (revised edition). Geneva: World Health Organisation - Programme on Mental Health, 1997.

LISAD

Lisa 1. 21. sajandi pädevuste klaster.¹

	Klaster	21. sajandi pädevuste jaoks kasutatud terminid	O*NET oskused	Peamine võime / isiksusetegur
KOGNITIIVSED PÄDEVUSED	Kognitiivne protsess ja strateegiad	Kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, analüüs, mõttekäik / argumenteerimine, tõlgendamine, otsuste tegemine, adaptiivne õpe, täidesaatev funktsioon	Süsteemioskused, protsessioskused, keerukate probleemide lahendamise oskused	Peamine võimetegur: vedeliku intelligentsus (Gf)
	Teadmised	Infokirjaoskus (tõendusmaterjalide kasutamine ja allikate eelarvamuste tuvastamine); info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kirjaoskus; suuline ja kirjalik suhtlus; aktiivne kuulamine	Sisuoskused	Peamine võimetegur: kristalliseerunud intelligentsus (Gc)
	Loovus	Loovus, innovatsioon	Keerulised probleemilahendusoskused (ideede genereerimine)	Peamine võimetegur: üldine otsimisvõime (Gr)

¹ (Pellegrino 2014: 32-34). Autori tõlgitud

**INTRAPERSONAALSED
PÄDEVUSED**

Klaster	21. sajandi pädevuste jaoks kasutatud terminid	O*NET oskused	Peamine võime / isiksusetegur
Intellektuaalne avatus	Paindlikkus, kohanemisvõime, kunstiline ja kultuuriline väärtustamine, isiklik ja sotsiaalne vastutus (sealhulgas kultuuriline teadlikkus ja kompetents), mitmekesisuse tunnustamine, kohanemisvõime, pidev õppimine, intellektuaalne huvi ja uudishimu	[pole]	Isiksuse peamine tegur: avatus
Tööeetika kohusetundlikkus	Algatus, enese suunamine, vastutus, visadus, produktiivsus, sõmerus, I tüüpi eneseregulatsioon (metakognitiivsed oskused, sealhulgas ettekujutus, sooritus ja eneserefleksioon), professionaalsus / eetika, ausus, kodakondsus, karjääriorienteerumine	[pole]	Isiksuse peamine tegur: kohusetundlikkus
Positiivne põhihindamine	2. tüüpi eneseregulatsioon (enese kontroll, enesehindamine, enese tugevdamine), füüsiline ja psühholoogiline tervis	[pole]	Isiksuse peamine tegur: emotsionaalne stabiilsus (neurootilisuse pidevuse vastaspool)

	Klaster	21. sajandi pädevuste jaoks kasutatud terminid	O*NET oskused	Peamine võime / isiksusetegur
INTERPERSONAALSED PÄDEVUSED	Meeskonnatöö ja koostöö	Suhtlus, meeskonnatöö, koordineerimine, inimestevahelised oskused, empaatia ja perspektiivi võtmine, usaldus, teenustele orienteeritus, konfliktide lahendamine, läbirääkimised	Sotsiaalsed oskused	Isiksuse peamine tegur: meeldivus
	Juhtimine	Juhtimine, enesekindel vastutus, suhtlemine, eneseesitlus, sotsiaalne mõju teistele	Sotsiaalsed oskused (veenmine)	Isiksuse peamine tegur: ekstraversioon

Lisa 2. 21. sajandi pädevuste klaster.² Pädevuste võrdlemine.

	Klaster	21. sajandi pädevuste jaoks kasutatud terminid	O*NET oskused	Peamine võime / isiksusetegur
KOGNITIIVSED PÄDEVUSED	Kognitiivne protsess ja strateegiad	Kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, analüüs, mõttekäik / argumenteerimine, tõlgendamine, otsuste tegemine, adaptiivne õpe, täidesaatev funktsioon	Süsteemioskused, protsessioskused, keerukate probleemide lahendamise oskused	Peamine võimetegur: vedeliku intelligentsus (Gf)
	Teadmised	Infokirjaoskus (tõendusmaterjalide kasutamine ja allikate eelarvamuste tuvastamine); info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kirjaoskus; suuline ja kirjalik suhtlus; aktiivne kuulamine	Sisuoskused	Peamine võimetegur: kristalliseerunud intelligentsus (Gc)
	Loovus	Loovus, innovatsioon	Keerulised probleemilahendusoskused (ideede genereerimine)	Peamine võimetegur: üldine otsimisvõime (Gr)

² (Pellegrino 2014: 32-34). Autori tõlgitud

Klaster	21. sajandi pädevuste jaoks kasutatud terminid	O*NET oskused	Peamine võime / isiksusetegur	
INTRAPERSONAALSED PÄDEVUSED	Intellektuaalne avatus	Paindlikkus, kohanemisvõime, kunstiline ja kultuuriline väärtustamine, isiklik ja sotsiaalne vastutus (sealhulgas kultuuriline teadlikkus ja kompetents), mitmekesisuse tunnustamine, kohanemisvõime, pidev õppimine , intellektuaalne huvi ja uudishimu	[pole]	Isiksuse peamine tegur: avatus
	Tööeetika kohusetundlikkus	Algatus, enese suunamine, vastutus, visadus, produktiivsus, sõmerus, I tüüpi eneseregulatsioon (metakognitiivsed oskused, sealhulgas ettekujutus, sooritus ja eneserefleksioon), professionaalsus / eetika, ausus, kodakondsus, karjääriorienteerumine	[pole]	Isiksuse peamine tegur: kohusetundlikkus
	Positiivne põhihindamine	2. tüüpi eneseregulatsioon (enese kontroll, enesehindamine, enese	[pole]	Isiksuse peamine tegur: emotsionaalne stabiilsus (neurootilisuse pidevuse vastaspool)

tugevdamine), füüsiline ja psühholoogiline tervis

Klaster	21. sajandi pädevuste jaoks kasutatud terminid	O*NET oskused	Peamine võime / isiksusetegur
Meeskonnatöö ja koostöö	Suhtlus, meeskonnatöö, koostöö, koordineerimine, inimestevahelised oskused, empaatia ja perspektiivi võtmine, usaldus, teenuste orienteeritus, konfliktide lahendamine, läbirääkimised	Sotsiaalsed oskused	Isiksuse peamine tegur: meeldivus
Juhtimine	Juhtimine, vastutus, enesekindel suhtlemine, eneseesitlus, sotsiaalne mõju teistele	Sotsiaalsed oskused (veenmine)	Isiksuse peamine tegur: ekstraversioon

INTERPERSONAALSED PÄDEVUSED

Lisa 3. Küsimustik õpilastele eesti keeles

KÜSIMUSTIK

(Küsimustiku täitmine võtab aega umbes 20 minutit)

Lugupeetud õpilane!

Mina olen Tartu Ülikooli Narva Kolledži üliõpilane ja kirjutan magistritööd teemal "Ülekantavate pädevuste arendamine üldhariduskooli III astmes ja gümnaasiumis Ida-Virumaa koolide näitel". Selle uuringu eesmärk on selgitada välja õpilaste ning õpetajate teadmised ülekantavate pädevuste kohta.

Palun Sind osaleda küsitluses andmete kogumiseks. Küsimustiku täitmine võtab aega u 20 minutit.

Uurimuse käigus kogutud andmed on anonüümsed.

Täna Sind!

ÜLDANDMED

Mis on sinu sugu?

- Ma olen poiss.
- Ma olen tüdruk.

Mitmendas klassis sa õpid?

- 7. klassis
- 8. klassis
- 9. klassis
- 10. klassis
- 11. klassis
- 12. klassis

Palun kirjuta oma kool:

Mis keeles sa õpid?

- vene keeles
- eesti keeles

PÕHIOOSA

Mis on sinu arvates kriitiline mõtlemine?

.....

Milliseid meetodeid kasutatakse sinu koolis tundides?

- assotsiiooni ridade koostamine
- ajurünnak
- mõistekaartide loomine
- tegevuskavade koostamine
- temaatiliste märksõnade nimetamine/kirjutamine
- võrdlev analüüs
- loovtööd

Kuidas sa käituksid, kui sul oleks konflikt klassi- või koolikaaslasega? (võib valida mitu varianti)

- pöördun õpetaja poole ja palun abi
- proovin ise konflikti lahendada
- palun abi psühholoogilt
- räägin vanematega ja palun nendelt abi
- puudun koolist
- muu: _____

Mida sa teed, kui sa mõistad, et oled teinud vale või halva otsuse? (võib valida mitu varianti)

- analüüsin oma vigu ja teen kõik, et järgmisel korralda neid vältida
- arvan, et kõik läheb nii nagu läheb
- käitun, nagu see oleks olnud õige otsus – ei näita välja, et midagi läks halvasti
- ütlen, et see on teiste inimeste süü
- ütlen, et see oli kellegi teise inimese otsus, mitte minu oma
- muu:

Mida sa teeksid, kui näeksid, et väike laps tahab ületada tiheda liiklusega teed kohas, kus ei ole ülekäigurada?

.....

Kust sa otsid informatsiooni oma koolitööde jaoks?

- Google või muu otsingumootor
- Google Scholar
- raamatukogu
- Wikipedia
- ajalehed
- küsin sugulastelt
- muu:

Kas kõik allikad, mida sa kasutad, on usaldusväärsed?

- jah
- ei
- ei tea

Miks sa nii arvad?

.....

Kuidas sa valid vajalikku informatsiooni?

- loen artikli kokkuvõtet / sisukirjeldust
- otsin artiklist vajalikke sõnu / mõisteid
- loen sissejuhatust ja kokkuvõtet
- loen mitut artiklit, analüüsin neid ja seejärel otsustan, mida kirjutada / kasutada
- muu:

Millistes tundides te teete loovtööd?

- matemaatika
- eesti keel
- vene keel
- inglise keel
- muu võõrkeele tundides

- bioloogia
- geograafia
- keemia
- füüsika
- kehaline kasvatus
- kunstõpetus
- tööõpetus
- ajalugu
- ühiskonnaõpetus
- muu:

Kui sageli sa koolis loovtööd teed?

iga päev

- paar korda nädalas
- üks kord nädalas
- paar korda kus
- harvemini kui kord kuus

Mis vormides teile loovtöö tegemist pakutakse? (võib valida mitu)

- uurimistöö
- mõistekaardid
- praktiline töö
- projektitöö/üritus
- kunstitöö
- muusikalise/kirjanduse teose kirjutamine
- muu:

Mis on loovtööde ettevalmistamisel sinu jaoks raske? (võib valida mitu)

- teema valimine
- ajaplaneerimine
- töö struktuuri läbimõtlemine
- informatsiooni (kui see on vajalik) otsimine
- loovtöö alustamine
- muu:

Mis on loovtööde ettevalmistamisel sinu jaoks kõige lihtsam?

.....

Kuidas sa arvad, kas inimene peab õppima kogu elu või tema õppimine katkeb mingil ajal?

- Inimene peab õppima kogu elu.
- Inimene ei pea õppima kogu elu, õppimine lõpeb: (millal?) _____

Kas sa oled kuulnud programmist „Elukestevõpe“?

- jah
- ei

Kui jah, siis kellelt ja kust? (nt õpetajalt, sugulastelt, vanematelt, ajalehest jne)

.....

Märgi, kas sa oled nõus või ei:

	jah	ei
Maailmas on palju inimesi, kes on minuga sarnased.		
Maailmas on palju inimesi, kes minust erinevad.		
Kõikidel inimestel on võrdsed õigused, sõltumata nende rahvusest ja religioonist.		
Mulle meeldib suhelda teiste kultuuride esindajatega.		
Minu jaoks on huvitav suhelda erinevate kultuuride esindajatega.		
Minu jaoks on oluline, et minu ümbruskonnas oleksid ainult minu rahvuse esindajad.		
Minu jaoks on oluline, et erinevate kultuuride esindajad elaksid lähedastikku.		

Kas ja kuidas sa analüüsid oma saavutatud tulemusi? Miks tulemuste analüüsimine on oluline?

.....

Kas sa mõtled selle peale, et sa võiksid paremini õppida/treenida, et saavutada paremaid tulemusi?

- jah

- ei

Kas sa võiksid veel paremini õppida?

- jah
- ei

Põhjenda oma arvamust.

.....

Kumba sina eelistad: töötada meeskonnas või iseseisvalt?

- meeskonnas
- iseseisvalt

Põhjenda oma seisukohta.

.....

Kui oluline on sinu jaoks meeskonnatöö?

.....

Kui sageli sina töötad meeskonnas?

- iga päev
- 3-4 korda nädalas
- 1-2 korda nädalas
- harvemini kui kord nädalas

Mis on meeskonnatöö plussid sinu arvates? (nimeta kõik, mis pähe tulevad)

.....

Mis on meeskonnatöö miinused sinu arvates? (nimeta kõik, mis pähe tulevad)

.....

Kuidas sina käituksid, kui meeskonna liikmed ei taha töötada ja sina pead kogu töö ise / üksi tegema?

.....

Mida sa teeksid, kui sa oleksid liider ja sinu meeskonna liige ei ole sinu ettepanekute/valikute/otsustega nõus?

.....

Kas sinul on tekkinud probleeme meeskonnatööd tehes? Millised?

.....

Kas sina oled olnud juhi rollis?

- jah
- ei

Kirjelda, millises olukorras olid juhi rollis.

.....

Kas on olnud olukordi, kui sa oled võtnud juhirolli, et olukorda päästa. Kui jah, siis mis oli sinu esialgne ülesanne selles meeskonnas? Millised olid sinu käitumise tagajärjed ja töö tulemused, kui sa võtsid juhirolli?

.....

Kujuta ette, et sa oled projekti juht ja üks sinu töötajatest ei teinud oma tööd. Kuidas sa tegutsed selles olukorras?

.....

Lisa 4. Küsimustik õpilastele vene keeles

ОПРОС

(Заполнение опросника займет примерно 20 минут)

Дорогой ученик!

Я студентка Нарвского Колледжа Тартуского Университета и пишу магистерскую работу по теме "Развитие гибких навыков на третьей школьной ступени и в гимназии на примере школ Ида-Вирумаа". Цель данного исследования – выяснить, какие знания есть у учеников и учителей о гибких навыках.

Прошу тебя принять участие в опросе для сбора данных. Заполнение опроса займет примерно 20 минут.

Все данные анонимны.

Спасибо!

ОБЩИЕ ДАННЫЕ

Какого ты пола?

- Мужского
- Женского

В каком классе ты учишься?

- 7 класс
- 8 класс
- 9 класс
- 10 класс
- 11 класс
- 12 класс

Пожалуйста, напиши название своей школы:

На каком языке ты учишься?

- На русском языке
- На эстонском языке

ОСНОВНАЯ ЧАСТЬ

Как ты считаешь, что такое критическое мышление?

.....

Какие из методов используются в твоей школе на уроках?

- Составление ассоциаций
- Мозговой штурм
- Создание карты понятий
- Составление плана действий
- Написание ключевых слов по теме
- Сравнительный анализ
- Творческие работы

Как бы ты себя повел, если бы у тебя был конфликт с одноклассниками или товарищами по школе? (можно выбрать несколько вариантов ответа)

- Обращусь к учителю и попрошу помощи
- Попробую решить конфликт самостоятельно
- Попрошу помощи у психолога
- Поговорю с родителями и попрошу у них помощи
- Буду прогуливать школу
- Другое: _____

Что ты делаешь, когда понимаешь, что принял неверное/плохое решение? (можно выбрать несколько вариантов ответа)

- Анализирую свои ошибки и делаю все, чтобы в следующий раз их избежать
- Считаю, что все произошло так, как произошло
- Веду себя так, словно это было правильное решение – не показываю, что что-то пошло не так
- Говорю, что это вина других людей
- Говорю, что было решение других людей, а не моё собственное

- Другое: _____

Что бы ты сделал, если бы увидел, что маленький ребенок хочет перейти дорогу в месте, где нет пешеходного перехода?

.....

Где ты ищешь информацию для своих школьных работ?

- Google или другая поисковая система
- Google Scholar
- Библиотека
- Wikipedia
- Газеты/журналы
- Спрашиваю информацию у родственников
- Другое: _____

Все источники, которые ты используешь, достоверные?

- Да
- Нет
- Не знаю

Почему ты так считаешь?

.....

Как ты выбираешь нужную информацию?

- Читаю описание статьи
- Ищу нужные слова / определения в статьях
- Читаю введение и заключение
- Читаю несколько статей, анализирую их и потом решаю, что нужно написать
- Другое:

На каких уроках вы делаете творческие работы? (можно выбрать несколько вариантов ответа)

- Математика
- Эстонский язык

- Русский язык
- Английский язык
- Другой иностранный язык
- Биология
- География
- Химия
- Физика
- Физкультура
- Искусство
- Труды
- История
- Обществоведение
- Другое:

Как часто ты делаешь творческие работы в школе?

- Несколько раз в неделю
- Раз в неделю
- Несколько раз в месяц
- Реже, чем раз в месяц

В какой форме вам предлагают делать творческие работы? (можно выбрать несколько вариантов ответа)

- Исследовательская работа
- Карта понятий
- Практическая работа
- Проект/мероприятие
- Творческая работа (рисунок, поделка и т.п.)
- Написание музыкального/литературного произведения
- Другое:

С чем возникают сложности при подготовке творческих работ? (можно выбрать несколько вариантов ответа)

- Выбор темы
- Планирование времени
- Продумывание структуры работы

- Поиск информации (если это необходимо)
- Начать делать творческую работу
- Другое:

Что самое легкое в подготовке творческой работы для тебя?

.....

Как ты считаешь, человек должен учиться в течение всей жизни или его учебный путь прекращается в какое-то определенное время?

- Человек должен учиться в течение всей жизни.
- Человек не должен учиться всю жизнь, его учебный путь заканчивается (когда?)_____

Ты слышал о программе «Непрерывное обучение» / „Elukestevõpe“?

- Да
- Нет

Если да, то где и от кого? (например: от учителей, от родственников, в газете)

.....

Ответь, согласен ты или нет:

	да	нет
В мире много людей, которые на меня похожи.		
В мире много людей, которые на меня не похожи.		
У всех людей равные права независимо от их национальности и вероисповедания.		
Мне нравится общаться с представителями другой культуры.		
Мне интересно общаться с представителями разных культур.		
Для меня важно, чтобы вокруг меня жили представители только моей национальности.		
Для меня важно, чтобы вокруг меня жили представители разных культур.		

Анализируешь ли ты и как, если да, своих достижения? И почему это важно?

.....

Думал ли ты о том, что ты мог бы лучше учиться/тренироваться, чтобы достичь ещё лучших результатов?

- Да
- Нет

Мог бы ты ещё лучше учиться?

- Да
- Нет

Обоснуй своё мнение.

.....

Что ты предпочитаешь: работать в команде или самостоятельно?

- В команде
- Самостоятельно

Обоснуй своё мнение.

.....

Насколько важна для тебя работа в команде?

.....

Как часто ты работаешь в команде?

- Каждый день
- 3-4 раза в неделю
- 1-2 раза в неделю
- Реже, чем раз в неделю

Каковы плюсы работы в команде для тебя? (назови все, что приходят в голову)

.....

Каковы минусы работы в команде для тебя? (назови все, что приходят в голову)

.....

Как бы ты себя повел, если бы другие члены твоей команды не хотели работать и тебе пришлось бы делать всю работу самостоятельно?

.....

Что бы ты сделал, если бы ты был главным в команде и члены твоей команды были бы с тобой не согласны?

.....

Возникали ли у тебя проблемы во время работы в команде? Какие?

.....

Был ли бы когда-нибудь в роли руководителя?

- Да
- Нет

Опиши, в какой ситуации ты был руководителем.

.....

Были ли такая ситуация, когда ты брал на себя роль руководителя, чтобы спасти ситуацию? Если да, то какими были твои первые действия? Каковы были результат твоего поступка и твоей работы, когда ты был руководителем?

.....

Представь, что ты руководитель какого-либо проекта и один из твоих работников не выполняет свою работы. Как ты будешь действовать в этой ситуации?

.....

Lisa 5. Küsimustik õpetajatele eesti keeles

KÜSIMUSTIK

(Küsimustiku täitmine võtab aega umbes 15 minutit)

Lugupeetud õpetaja

Mina olen Tartu Ülikooli Narva Kolledži üliõpilane ja kirjutan magistritööd teemal "Ülekantavate pädevuste arendamine üldhariduskooli III astmes ja gümnaasiumis Ida-Virumaa koolide näitel". Selle uuringu eesmärk on selgitada välja õpilaste ning õpetajate teadmised ülekantavate pädevuste kohta.

Palun Teid osaleda küsitluses andmete kogumiseks. Küsimustiku täitmine võtab aega u 15 minutit.

Uurimuse käigus kogutud andmed on anonüümsed.

Tänan Teid!

ÜLDANDMED

Palun kirjutage õppeasutuse nimetus, kus te töötate:

Mis keeles Te õpetate? (kui keeli on mitu, siis valige keel, milles te töötate gümnaasiumis)

- vene keeles
- eesti keeles
- inglise keeles
- saksa keeles
- prantsuse keeles
- muus keeles:

Mis klassis Te õpetate? (kui mitu, siis valige kõik, milles te töötate)

- 7. klassis
- 8. klassis
- 9. klassis

- 10. klassis
- 11. klassis
- 12. klassis

Teie vanus:

- 20–25 a
- 26–30 a
- 31–40 a
- 40–50 a
- 51–60 a
- 61–70 a
- 71+ a

Kui kaua te olete õpetajana töötanud ?

- kuni 1 aasta
- 1–3 aastat
- 4–6 aastat
- 7–9 aastat
- 10–12 aastat
- 13–15 aastat
- 16 ja rohkem aastaid

PÕHIOOSA

Kas Teie koolis räägitakse ülekantavate pädevuste vajalikkusest?

.....

Kas Te arvestate ülekantavaid pädevusi oma aineprogrammi koostamisel?

- jah
- ei

Kas Te olete kursis tööjõu vajaduse ja tuleviku ametite prognoosidega?

- jah
- ei

Milliseid töötajate / tööle kandideerijate isikuomadusi tööandjad oluliseks peavad ?

.....

Millise tööelu jaoks noori ette valmistatakse?

.....

Milliseid ülekantavaid pädevusi Te oskate nimetada?

.....

Vaadake nimekirja ja valige need, mis Teie arvates kuuluvad ülekantavate pädevuste hulka?

- kriitilise mõtlemise oskus
- loogilise ja matemaatilise mõtlemise oskus
- (võõr)keelte oskus
- andmete analüüsimise oskus
- tõlkimine
- eneserefleksioon
- analüüsioskus
- loovus
- koostöö- / meeskonnatöö tegemise oskus
- ajaplaneerimise oskus
- juhtimisoskus
- projektijuhtimine
- Word programmi kasutamiseoskus
- probleemide lahendamine
- administreerimisoskus

Milliseid meetodeid Te kasutate oma tundides?

- assotsiooni ridade koostamine
- ajurünnak
- mõistekaartide loomine
- tegevuskavade koostamine
- temaatiliste märksõnade nimetamine/kirjutamine
- võrdlev analüüs
- loovtööd

- muu:

Milliste oskuste arendamisele te pöörate tähelepanu oma tundides? (võib valida mitu)

- kriitiline mõtlemine
- loogilise ja matemaatilise mõtlemise oskus
- (võõr)keelte oskusandmete analüüs
- tõlkimine
- eneserefleksioon
- analüüsi oskus
- loovus
- koostöö- / meeskonnatöö tegemise oskus
- ajaplaneerimise oskus
- juhtimisoskus
- projektijuhtimine
- Word programmi oskus
- probleemide lahendamine
- administreerimisoskus

Valige järgnevas tabelis vastused, mis vastavad teie tegevusele.

	sageli	mõnikord	harva	mitte kunagi
Pakun õpilastele ülesandeid, mis on suunatud kriitilise mõtlemise arendamisele.				
Teavitan, missuguseid allikaid tuleb kasutada informatsiooni otsimiseks.				
Teavitan, et mõned allikad ei ole usaldusväärsed ja neid ei tohi kasutada.				
Pakun õpilastele töid, mis arendavad nende loovust.				
Räägin õpilastega elukestva õppe programmist ja vajadusest õppida kogu elu.				
Räägin õpilastega rahvuste ja kultuuride mitmekesisusest.				

Pakun õpilaste ülesandeid/võimalusi eneseanalüüsiks.				
Korraldan meeskonnatööd oma tundides.				
Võimaldan õpilastel arendada juhtimisoskust, pakkudes erinevaid ülesandeid.				

Kui sageli te pakute õpilastele ülesandeid eneserefleksiooniks?

- iga päev
- paar korda nädalas
- üks kord nädalas
- paar korda kuus
- harvemini kui kord kuus

Milliseid meetodeid te pakute õpilastele eneserefleksiooniks? (kui ei kasuta, siis pange miinus)

.....

Kui sageli te korraldate loovtööd oma aines?

- iga päev
- paar korda nädalas
- üks kord nädalas
- paar korda kuus
- harvemini kui kord kuus

Mis klassides te õppilastega loovtöid teete?

- 7. klassis
- 8. klassis
- 9. klassis
- 10. klassis
- 11. klassis
- 12. klassis

Mis vormides te pakute loovtöö tegemist? (võib valida mitu)

- uurimistöö

- mõistekaardid
- praktiline töö
- projektitöö/üritus
- kunstitöö
- muusikalise/kirjandusliku teose kirjutamine
- muu:

Kas te korraldate meeskonnatööd?

- jah
- ei

Kui sageli Te korraldate meeskonnatööd?

- iga päev
- paar korda nädalas
- üks kord nädalas
- paar korda kuus
- harvemini kui kord kuus

Missugused probleemid tekivad õpilaste vahel meeskonnatööd tehes?

.....

Kui te korraldate ürituse/projekti, siis mille alusel te valite selle tegevuse juhi õpilaste seast?

.....

Milliseid meetodeid te juhtimisoskuse arendamiseks õppetöös kasutate?

.....

Lisa 6. Küsimustik õpetajatele vene keeles

ОПРОС

(Заполнение опросника займет примерно 15 минут)

Уважаемый педагог!

Я студентка Нарвского Колледжа Тартуского Университета и пишу магистерскую работу по теме "Развитие гибких навыков на третьей школьной ступени и в гимназии на примере школ Ида-Вирумаа". Цель данного исследования – выяснить, какие знания есть у учеников и учителей о гибких навыках.

Прошу Вас принять участие в опросе для сбора данных. Заполнение опроса займет примерно 15 минут.

Все данные анонимны.

Спасибо!

ОБЩИЕ ДАННЫЕ

Пожалуйста, напишите название школы, в которой вы работаете:

На каком языке вы работаете? (если вы работаете на нескольких языках, то отметьте язык, на котором работаете в гимназии)

- На русском языке
- На эстонском языке
- На английском языке
- На немецком языке
- На французском языке
- На другом языке _____

В каком классе Вы преподаете? (можно выбрать несколько вариантов ответа)

- 7 класс
- 8 класс

- 9 класс
- 10 класс
- 11 класс
- 12 класс

Ваш возраст:

- 20 – 25
- 26 – 30
- 31 – 40
- 41 – 50
- 51 – 60
- 61 – 70
- 71 +

Сколько лет вы работаете учителем?

- Менее 1 года
- 1 – 3 лет
- 4 – 6 лет
- 7 – 9 лет
- 10 – 12 лет
- 13 – 15 лет
- 16 и более

ОСНОВНАЯ ЧАСТЬ

Говорится ли о важности гибких навыков (ülekantavad pädevused) в вашей школе?

.....

Учитываете ли вы гибкие навыки (ülekantavad pädevused) при составлении учебной программы?

- Да
- Нет

В курсе ли вы о прогнозе по поводу профессий будущего?

- Да

- Нет

Какие черты характера ищут работодатели уже сейчас?

.....

Для какой рабочей жизни готовят школы молодежь?

.....

Какие гибкие навыки (ülekantavad pädevused) Вы можете назвать?

.....

Посмотрите список и отметьте те, которые вы можете отнести к гибким навыкам.

- Критическое мышление
- Математический навык
- Иностранные языки
- Анализ данных
- Перевод
- Самоанализ
- Навык анализа
- Творчество
- Совместная работа
- Управленческие навыки
- Навык управления проектами
- Умение пользоваться Word
- Решение проблем
- Навык администрирования

Какие методы вы используете на своих уроках?

- Составление ассоциаций
- Мозговой штурм
- Создание карты понятий
- Составление плана действий
- Написание ключевых слов по теме
- Сравнительный анализ

- Творческие работы
- Другое:

На развитие каких навыков Вы обращаете внимание на своих уроках? (можно выбрать несколько ответов)

- Критическое мышление
- Математический навык
- Иностранные языки
- Анализ данных
- Перевод
- Самоанализ
- Навык анализа
- Творчество
- Совместная работа
- Управленческие навыки
- Навык управления проектами
- Умение пользоваться Word
- Решение проблем
- Навык администрирования

Выберите из таблицы ответы, который соответствуют вашим действиям.

	Очень часто	Иногда	Редко	Никогда
Я предлагаю учащимся задания, которые направлены на развитие критического мышления.				
Я говорю о том, какие источники следует использовать для поиска информации.				
Я говорю о том, что некоторые источники не являются достоверными и их не следует использовать.				
Предлагаю учащимся работы, которые развивают их творческие способности.				

Я говорю учащимся о программе непрерывного обучения на протяжении всей жизни и о необходимости постоянно учиться.				
Я разговариваю с учащимися о разнообразии культур и национальностей.				
Я предлагаю учащимся задания/возможности для самоанализа.				
Я провожу групповые работы на своих уроках.				
Я помогаю учащимся развивать навыки руководителя, предлагаю различные задания.				

Как часто вы предлагает учащим задания для самоанализа?

- Каждый день
- Несколько раз в неделю
- Раз в неделю
- Несколько раз в месяц
- Реже, чем раз в месяц

Какие методы вы предлагаете учащим для самоанализа? (если не используете, то поставьте минус)

.....

Как часто вы предлагает творческие работы на своих уроках?

- Каждый день
- Несколько раз в неделю
- Раз в неделю
- Несколько раз в месяц
- Реже, чем раз в месяц

В каких классах вы предлагает творческие работы?

- 7 класс

- 8 класс
- 9 класс
- 10 класс
- 11 класс
- 12 класс

В каких формах вы предлагает выполнять творческие работы? (можно выбрать несколько)

- Исследовательская работа
- Карта понятий
- Практическая работа
- Проект/мероприятие
- Творческая работа (рисунок, поделка и т.п.)
- Написание музыкального/литературного произведения
- Другое:

Организуете ли вы групповые работы?

- Да
- Нет

Как часто вы проводите групповые работы?

- Каждый день
- Несколько раз в неделю
- Один раз в неделю
- Несколько раз в месяц
- Реже, чем раз в месяц

Какие проблемы возникают между учащимися во время групповых работ?

.....

Если вы организуете какое-то мероприятие/проект, то на основе чего вы выбираете руководителя/ответственного среди учеников?

.....

Какие методы вы используете для развития управленческих навыков у учащихся в классе?

.....

Lisa 7. Metoodilised võtted

ÜLEKANTAVATE
PÄDEVUSTE
ARENDAMINE III
KOOLIASTMES JA
GÜMNAASIUMIS

METOODILISED VÕTTED

T.MIROSHKINA

Eneserefleksioon

Eneseanalüüs (e eneserefleksioon) on oma iseloomu, võimete jms. analüüs (EKSS).

Õpetaja ülesanne on anda õpilasele võimalust reflekteerida. Eneserefleksiooni eesmärk on analüüsida oma tegevust, saavutatud tulemusi ja vajadusel koostada tegevuskava. Vormilt võib refleksioon olla individuaalne, paarides ja rühmades. Individuaalse refleksiooni eelis on võimalus analüüsida oma teadmisi, tegevusi ja tulemusi. Pidev ja süstemaatiline refleksioon terve õppeajal jooksul näitab õpilasele kuidas ta areneb, mis on tema tugevad ja nõrgad küljed, kas ta on tegelenud oma tunnetatud nõrkustega või mitte. Erinevate meetodite rakendamine aitab muuta seda protsessi mitmekesiseks ja vältida rutiinsust. Refleksioon võimaldab õpetajal saada ülevaade, kas õpilased on õpitava omandanud. Refleksioon on oluline õpetajate jaoks, kuna see on protsess, mis paneb neid koguma, registreerima ja analüüsima kõike õppetunnis toimunut, et vajadusel oma õpetamisstrateegiaid täiustada.

Juhendis esitatakse kaheksa meetodit, mida saab kasutada õppetundides. Refleksiooni teemasid ja küsimusi on õpetajatel võimalik varieerida, et neid õpetatava aine vajadustele vastavalt rakendada.

1. Küsimused

Seda meetodit võib kasutada tunni lõpus suuliselt või kirjalikult. Õpetaja esitab 1-3 küsimust, millele iga õpilane peab vastuse andma. Küsimused võivad varieeruda sõltudes olukorrast.

- Mida ma teada sain?
- Mida ma täna hästi tegin?
- Mida ma täna halvasti tegin?
- Mida oli vaja teisiti teha?
- Kas kõik, mida ma tegin, oli ainega seotud?
- Mida ma võiksin teisiti teha?
- Mis mulle meeldis / ei meeldinud? Miks?

2. Laused

Meetod on sarnane eelmise meetodiga, kuid siin õpilased jätkavad lauset enda kohta.

- Täna mina töötasin (kuidas?)...
- See tund oli (milline?) ...
- Tunni sisu oli minu jaoks ...
- Mina tunnen ennast
- Tunni jooksul mina mõtlesin (millest?) ...

3. 3-2-1 (Harward. Project Zero)

Meetodi rakendamiseks võib kasutada erinevaid strateegiaid ja erinevaid küsimusi, kohandades seda sobivaks õpetatava aine ja eesmärkidega. Üldine printsiip on, et õpilased peavad nimetama 3-2-1 fakti / tõdemust / ideed, mis on seotud ainega. Näiteks:

- Nimetage 3 asi, mida te juba varem teadsite. Nimetage 2, mida te varem ei teadnud. Nimetage 1 fakti / tõdemust / ideed, mille kohta soovite rohkem teada.
- Nimeta 3 fakti / tõdemust / ideed, mida sa täna õppisid. Nimeta kolm, mis pakuvad sulle huvi. Küsi 1 küsimus, mis sul jäi vastamata.

- Nimeta 3 fakti / tõdemust / ideed, mida te õppisite täna tunnis. Mineta 2 küsimust, mis sul jäid vastamata. Nimeta üks, mis sulle täna meeldis.

4. Mina olen harjunud mõtlema ... Aga praegu mina mõtlen... (Perkins 2011)

See mõtlemisrutiin aitab õpilastel teadvustada, kuidas ja miks on mingil teemal mõtlemine neil aja jooksul muutunud. Alustuseks paluge õpilastel kaaluda oma mõtteid konkreetsetel teemal ja kasutada oma algsete arvamuste ja / või veendumuste selgitamiseks lauseosa “Ma olen harjunud mõtlema...”. Seejärel paluge õpilastel pärast õppetundi või teema lõpus jagada oma mõttekäigu arengut, alustades sõnadega „Aga nüüd ma arvan, et...”. Paluge õpilastel selgitada, miks nende mõtlemine on muutunud.

5. Instagram

Üks foto ja väike tekst, mis peegeldab õpilaste mõtteid ja tundeid. Sobib keeletundide jaoks — õpilased väljendavad ennast loovuse abil ja reflekteerivad etteantud teemal. Võib pakkuda selliseid ülesandeid üks kord nädalas. Õpilased võivad kirjutada oma saavutustest õpingus, spordis, loovuses jne.

6. Twitter

250 tähemärki sunnib õpilasi mõtlema kiiresti ja keskendumale teemale — sobib hästi lühikeseks peegelduseks või kõhklevatele kirjutajatele, kes ei armasta pikkasid esseesid kirjutada.

7. Ajurünnak

Ajurünnak võib olla tõhus järelemõtlemisstrateegia, kuna see jätab probleemid muude lähenemisviiside abil lahti. Õpilastel võiks olla aega, et kirjutada kõik, mida nad mingist teemast mäletavad. Või saavad nad ajurünnakul välja tuua küsimused, mida veel ei ole käsitletud, milles ei ole selget arusaama või mis pakuvad huvi.

8. Ajakiri

Õpetaja võib pakkuda kolme tüüpi ajakirju, mis demonstreerivad meetodi erinevaid võimalusi.

1. *Isiklik ajakiri*. Õpilased kirjutavad oma kogemusest vabalt. Seda tehakse tavaliselt igal nädalal. Neid isiklike ajakirju võib juhendajale perioodiliselt esitada või neid võib kogemuse lõppedes kasutada allikana kogemusi kajastava akadeemilise essee koostamisel. (Hatcher 1996)

2. *Dialoogipäevik*. Õpilased esitavad kaks korda nädalas (või muu sobiva intervalliga) dialoogiajakirja lahtisi lehti, et juhendaja saaks neid lugeda ja kommenteerida. Ehkki juhendaja töömaht on suur, võib see anda õpilastele pidevat tagasisidet ja tekitada veerandi vältel õpilastele uusi küsimusi. (Goldsmith 1995)

3. *Esiletõstetud ajakiri*. Enne kui õpilased esitavad peegeldava ajakirja, loevad nad uuesti isiklike kirjeid ja märgistavad esiletõstja abil päeviku jaotised, mis on otseselt seotud mõistetega, mida käsitletakse tekstis või klassis. See teeb juhendajale õpilase tuvastamise lihtsamaks, et ta saaks kursuse sisu silmas pidades oma kogemusi kajastada. (Gary Hesser, Augsburgi kolledž)

Meeskonnatöö ja koostöö

Koostöö on kahe v. mitme isiku, isikute rühma vm ühine v kooskõlastatud töötamine v tegutsemine; selle tulemus (EKSS).

Meeskonnatöö ja koostöö oskus on väga oluline kogu õppeprotsessi vältel. Õpilased peavad mõistma, et nad ei saa igas olukorras iseseisvalt tegutseda: tihti vajad nad teiste inimeste abi ja nad peavad oskama seda paluda.

Õpetaja eesmärk on õpetada kuidas on vaja koostööd korraldada. Õpetaja seletab, et tavaliselt tuleb meeskonnatöö korraldada järgmise skeemi alusel:

- Teil on ühine eesmärk.
- Usaldage üksteist.
- Tehke rollid selgeks juba alguses.
- Suhtle avatult ja tõhusalt.
- Hinnake ideede mitmekesisust.
- Suhelge pidevalt omavahel.

Juhendi selles osas pakutakse seitse võimalust meeskonnatöö- ja koostööoskuse arendamiseks. Meetodeid võib muuta, kohandades neid aine eesmärgi ja klassi omapäradega.

1. Ideede jagamine

Jagage õpilased meeskondadesse ja esitage neile probleem (see võib olla seotud aine materjaliga). Üks meeskonnaliige kirjutab lahenduse paberile, annab selle edasi järgmisele meeskonnaliikmele, kes omakorda lähtub kirjutatust. Paber ringleb niikaua, kuni kõik meeskonna liikmed on oma panuse algse idee lahendamiseks lisanud. Rühma esindaja vahendab lõpliku lahenduse kas rühma liikmetele või kogu klassi õpilastele.

2. Torustik

Võistkondadele antakse ülesanne veeretada marmorkuul või pall stardijoonest finišijooneni nii, et see ei puudutaks põrandat või õpilaste käsi. Igale meeskonnaliikmele antakse PVC-toru (saab kasutada ka paberit ja linti või paberrätikurulle). Antakse viis minutit aega strateegia kavandamiseks, kuidas rühmana tegutseda, et marmorkuuli või palli edasi anda. Juhul, kui kuul maha kukub, peab uuesti alustama. Mäng aitab edendada probleemide lahendamise oskust, suhtlemist ja koostööd meeskonnas.

3. Mõelge – jagage / kirjutage – jagage

Juhendaja esitab küsimuse, mis nõuab analüüsi, hindamist või sünteesi. Õpilastel kulub sobiva reageeringu läbimõtleamiseks mõni minut.

Õpilased pöörduvad partneri (või väikeste rühmade) poole ja jagavad oma lahendusi. Õpilaste vastuseid jagatakse suuremates meeskondades või kogu klassiga jätkuprotsessi käigus.

4. Case Study

Looge neli kuni viis sarnase raskusega juhtumit. Paluge õpilastel töötada neljas või viies rühmas, et nad saaksid oma juhtumianalüüsi läbi töötada ja analüüsida.

Jätke juhtumitega tutvumiseks aega 10–15 minutit (või piisavalt aega, sõltub juhtumist). Jalutage ringi ja kontrollige protsessi.

Helistage juhuslikult valitud rühmadele ja paluge õpilastel jagada oma tulemust. Jätkake, kuni iga juhtumianalüüs on lahendatud.

5. Meeskonnapõhine õpe

Alustage kursuse loomist, andes õpilastele mõned ülesanded, näiteks lugemis- või praktiline töö. Kaaluge ülesannete ettevalmistamist enne tundi. Kontrollige õpilaste materjalist arusaamist kiire valikvastustega viktoriiniga. Paluge õpilastel oma vastused esitada.

Määrake õpilased rühmadesse ja laske neil konsensusse saavutamiseks koos grupi liikmetega oma vastused üle vaadata. Paluge igal rühmal esitada üks vastatud viktoriin. Pange kirja nii õpilaste individuaalsed hindamistulemused kui ka rühmade lõplikud hinnangud / hinded (mõlemaid kasutatakse iga õpilase kursusehinde saamiseks).

Esitage loeng, mis on suunatud mis tahes väärarusaamadele või lünkadele teadmistes, mida hinnangud näitavad. Andke rühmadele keeruline ülesanne, näiteks probleemi lahendamine või teooria rakendamine reaalses olukorras.

6. Arutelu

Paluge õpilastel istuda kolmeliikmelistes rühmades. Määrake rollid. Näiteks vasakul istujad võtavad aruteluteemal ühe positsiooni, paremal istujad vastupidise positsiooni, keskel olev inimene teeb märkmeid ning otsustab, kumb pool on veenvam ja esitab tugevamaid argumente.

Esitage lühikokkuvõtte, kutsudes mõnda rühma üles oma aruteludest kokkuvõtteid tegema.

7. Lõksu tegemine

Võtke kangas ja lõigake sinna paar tennisepalli suurust auku (vältige augu kanga keskele lõikamist). Märkige kangale mitu X-i. Laske meeskonnal võtta positsioonid ümber kanga ja hoida seda pingul. Asetage kangale tennisepall. Ülesanne on veeretada pall üle kõikide X-märkide nii, et pall ei kukuks läbi augu..

Juhtimine

Juht on kellegi v. millegi eesotsas olev tööd suunav, korraldav v juhtiv isik (v olend) (EKSS).

Juhtimisoskuse arendamine on tihedalt seotud meeskonnatöö- ja koostööoskuse pädevusega. Pakutavad tegevused, meetodid on suunatud mõlema pädevusvaldkondade arendamisele.

Juhtimisoskused on olulised igas eluvaldkonnas, kuna need hõlbustavad tugevate meeskondade kujunemist ja suurendavad võimet ülesandeid tõhusalt täita. Siia kuuluvad selliseid „pehmed“ juhtimisoskused nagu kannatlikkus, empaatiavõime ja sügav kuulamine, kui ka tugevus riskide võtmisel ja otsuste tegemisel.

Selleks, et õpilased saaksid efektiivselt arendada oma juhtimisoskusi, on vaja õpetada neile järgmist:

- Ära karda vigu teha. Iga viga on uus kogemus.
- Analüüsi oma kogemust ja tee järeldusi.
- Praktiseeri. Otsi võimalusi olla juhi rollis ja kasuta iga võimalust.
- Õpi teiselt inimestelt. Esita küsimusi, vaatle, analüüsi.
- Mõista oma tugevusi ja kasuta neid.
- Mõista oma nõrkusi ja tööta nende ületamiseks, et muuta need tugevusteks.

Selles osas on esitatud 7 harjutust, mida võib integreerida õppetegevusse või eraldi tundides.

1. Keskne lava (Higgins, 2018)

Valige vabatahtlikuks neli meeskonnaliiget. Üks meeskonnaliige mängib töötaja rolli, kes on viimastel aegadel koosolekutest kõrvale jäänud või tööle hilinenud. Ülejäänud kolm osalejat demonstreerivad juhi erinevat käitumist, stiili (aja kokkuhoidmiseks määrake konkreetne isiksuseomadus). Paluge kõigil osalejatel moodustada ring ja pange kaks tooli ringi keskele.

Pärast igat erineva suhtlusstiili demonstreerimist paluge kogu rühmal mõelda erinevatele juhtimisviisidele. Näiteks võiks rühm kaaluda, milline käitumisviis toimis ja milline mitte. Selle tegevuse lõpetamiseks paluge rühmal kaaluda, mida teeks ja kuidas käituks „ideaalne” juht samas olukorras.

2. Kõrgeim torn (*Stepshift*)

Osalejatele antakse kasutamiseks igapäevaseid esemeid, näiteks hambaorgid, puuklotsid, keetmata makaronid ja nii edasi. Ülesanne on ehitada pakutavatest materjalidest võimalikult kõrge konstruktsioon. Selle tegevuse eesmärk on edendada loovat probleemide lahendamise oskust ja arendada koostööoskuseid.

3. Juhtimisstiilid (Clark, 2015)

Esitage nimekiri 10–12 stsenaariumist, mille kaudu ilmnevad kolm erinevat juhtimisstiili. Näiteks: “Äsja pandi tootmisliini eest vastutama uus juhendaja. Ta teavitab kohe meeskonda muudatustest, mida on vaja teha. Kui mõned ettepanekud on tehtud, ütleb ta, et tal ei ole aega neid kaaluda”. Seejärel töötab rühm koos, et selgitada välja, millist juhtimisstiili kasutatakse igas stsenaariumis, ja rääkida, kas see on tõhus või võiks mõni muu stiil paremini toimida.

Julgustage osalejaid mõtlema iseendale sarnases olukorras ja reageerima konkreetsele juhtimisstiilile.

4. Ajurünnak muutustele (Stapleton)

Õpetaja jaotab õpilased 4 või 5 rühma. Eesmärk on, et õpilased leiaksid sotsiaalsete, poliitiliste või majanduslike probleemide võimalikud lahendused. Üheskoos töötavad õpilased ajurünnaku vormis, otsides nii ulatuslikke kui üksikasjalikumaid lahendusi probleemsetele teemadele.

Kui rühmad on oma detailsete lahenduste loetelu valmis saanud, võimaldab õpetaja vestlust kogu klassiga ja koos analüüsitakse, milline tuvastatud lahendus võiks olla mõistlik ja miks.

5. Shark Tank (Stapleton)

See tegevus on pärit telesaatest, milles antakse osavõtjatele võimalus näidata oma ettevõtlusoskusi. Juhid võivad töötada individuaalselt või rühmadena. Selle tegevuse eesmärk on koostada äriplaan, mis kirjeldaks samme alustavast ettevõttest eduka ettevõtteeni.

Kui juhtidel on plaan olemas, saavad nad luua nn skeemi, mis peaks sisaldama ettevõtte nime, selle tunnuslauset, üksikasjalikku äriplani, üksikasjalikku turundusplaani, finantsprognoose (müük, kasum ja turg) ning võimalikke probleeme (konkurents, ressursside nappus).

Määrake rollimängus mõned valitud juhid haideks (need, kes pakuvad kujuteldavaid investeeringuid). Võidurühm ehk üksikisik on see, kes kogus hai käest kõige rohkem raha.

6. Blindfold liidrimäng (Stapleton)

Õpilased seisavad ühte ritta, millel on alg- ja lõpp-punkti. Seejärel katab õpetaja kõikide mängijate silmad, välja arvatud esimene õpilane reas.

Õpetaja märguande peale paneb iga õpilane oma vasaku käe eesseisja vasakule õlale. Järgmisena ütleb õpetaja "mine". Eesmärk on, et juht (kelle silmad ei ole kaetud), kõnniks finišipunkti poole, öeldes juhiseid neile, kelle silmad on kaetud.

Täiendavaid väljakutseid saab pakkuda teele takistusi seades. Juht suunab ja juhendab, kuidas takistustest mööduda /neid vältida ja edukalt finišisse jõuda. Seejärel on juhi rollis teine õpilane.

7. Kopad ja pallid (Nelson, Cohen, 2017)

Mängu eesmärk on viia kõik pallid ühest kastist teise käsi kasutamata. Võrdse suurusega meeskondades valivad mängijad ainult ühe inimese, kes tohib palli kätega katsuda. See mängija peab kogu mängu vältel stardijoone taga olema. Võistkonna liikmed üritavad finišis oma ämbrist palli saada ja suunavad palli seda kätega puudutamata meeskonna käsi kasutava liikme juurde.

„Käitleja“ paneb kuulid stardijoonele tühja ämbrisse. Kui meeskonna liige puudutab palli, diskvalifitseeritakse meeskond ja nad ei saa enam osaleda.

Andke meeskondadele viis minutit mänguaega. Kõik meeskonnad mängivad samal ajal ja võidab see meeskond, kellel on mängu lõpus kõige rohkem palle ämbris.

Kognitiivne protsess ja strateegiad

Sellesse klastrisse kuuluvad järgmised pädevused: kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja analüüs. Need oskused on omavahel tihedalt seotud ja arendada on neid vaja kooskõlas. Kriitilise mõtlemise pädevus aitab analüüsida olukordi, teha õigeid järeldusi ning lahendada probleeme.

Kriitilist mõtlemist on vaja arendada iga õppeaine tundides, et õpilased suudaksid lahendada erineva raskustasemega probleeme, sealjuures tegutseda olukorrale vastavalt, mitte šabloonile.

Lisaks meetodile, mida kirjeldatakse selles juhendis, võib õpilastele anda järgmised soovitused.

- Osale meeskonnatöös ja analüüsi teadaolevat informatsiooni: kuidas see võib aidata.
- Kasuta eneserefleksiooni meetodit. Miks sa käitud niimoodi? Kuidas sinu otsused mõjutavad tulemusi?
- Jälgi mis toimub ümbruses ja kuidas see mõjutab teisi nähtuseid. Missuguseid seoseid sa näed?
- Analüüsi mõnda juhtumit, mille kohta sul piisavat teavet. Miks see toimus, miks nii läks? Kuidas sa käituksid, kui peaksid olukorra ise lahendama?

Järgnevalt pakutakse seitse meetodit pädevuste arendamiseks. Sellesse klastrisse kuuluvaid pädevusi arendatakse ka teiste selles juhendis kirjeldatud meetodite kaudu.

1. Probleemide lahendamine rühmas

Paluge oma õpilastel teha ja kaunistada keskmise suurusega karp, mille ülaosas on auk. Märkige kastile "Probleemilahenduskast". Julgustage õpilasi anonüümselt üles kirjutama ja probleemilahenduskasti panema kõik probleemid, mis võivad neil koolis või kodus esineda, probleemid, mida nad ei suuda iseseisvalt lahendada. Üks või kaks korda nädalas laske õpilasel võtta üks leht probleemilahenduskastist ja lugeda see läbi. Seejärel mõtlevad õpilased, töötades rühmas, kuidas saaks probleemi lahendada.

2. Detektiiv

See lõbus detektiivimäng julgustab õpilasi probleeme lahendama, kriitiliselt mõtlema ning arendab neid kognitiivselt. Koguge objekte, mis on seotud konkreetse kutseala, sotsiaalse suundumuse, koha, avaliku elu tegelase, ajaloosündmuse, loomaga jne. Pange esemed (või esemete pildid), mis vihjavad vastusele, kotti (5-10 vihjest piisab.) Seejärel võetakse vihjed ükshaaval kotist välja. Leppige kokku, mitme eseme v pildi väljavõtmise järel hakatakse pakkuma vastuseid leidmaks valdkond, millele esemed viitavad. Jälgige protsessi, mõttekäike ja seda, milliseid järeldusi ning seoseid õpilased loovad, kui kiiresti üks v teine õpilane suudab vastuseni jõuda.

3. Vestlused kohvikus

Erinevate seisukohtade märkamine ja mõistmine on suurepärane võimalus teemaga sügavuti tegeleda. 5–10 õpilasele antakse lehed teabega tegelaskuju kohta, nt tegelase sugu, vanus, perekonnaseis, amet, haridustase ja olulised elusündmused. Samuti antakse rühmale ajalooline sündmus vms teema.

Õpilased saavad rühmas luua identiteedikarte tegelaskuju kindlakstegemiseks. Kui nad suudavad neile antud tegelast adekvaatselt esindada, järgneb „kohvikuvestlus“. Ärge unustage tutvuda juhistega, kuidas lugupidavalt mitte nõustuda! Luba vähemalt 20 minutit vestluseks.

4. Jigsaw

Valige materjal, mida õpilased uurima hakkavad. See võib olla dokumentide kogum (nt andmed, pildid, diagrammid) või küsimuste seeria. Samuti otsustage, kui palju õpilasi hakkab igas „ekspertrühmas“ koos töötama. Õpetajad leiavad sageli, et kõige paremini töötavad kolmest kuni viiest õpilasest koosnevad rühmad. Mõnikord on mõttekas rühmi moodustada juhuslikult (nt mahaarvamise teel), teisel korral võib õpilased eelnevalt gruppidesse jagada nende tugevate külgede, vajaduste ja huvide tasakaalustamiseks. Sama materjali võib anda mitmele rühmale.

Kõik õpilased on jagatud kahte rühma: „eksperdid“ ja „õpilased“. „Eksperptide eesmärk“ on kiiresti lugeda läbi materjal (õpetaja valmistab ette) ja arusaadavalt esitada info „õpilastele“. Iga „eksperdi“ esitab aruande oma alateema raames. „Õpilaste“ eesmärk on teha märkmeid ja esitada täpsustavaid küsimusi. Kui „eksperdid“ lõpetavad oma materjali selgitamise, peavad „õpilased“ ümber jutustama, millest nad aru said. Selles osas võtab osa juba ka õpetaja – ta võib täpsustada ja parandada vigu, et kõik mängus osalenud õpilased saaksid materjali õigesti. Uue informatsiooni kontrollimiseks võib esitada kõikidele küsimusi või pakkuda testi.

5. Klassi lukustatud

Terve meeskond on lukustatud klassis. Uksed on lukus ja uste maha löömine või akende purustamine pole võimalik. Andke meeskonnale 20 minutit, et otsustada 10 ellujäämiseks vajaliku ruumis oleva asja üle ja järjestage need tähtsuse järjekorras. Mängu eesmärk on lasta kõigil kokku leppida 10 eset ja nende paremusjärjestust 20 minutiga.

6. Kodukoht

See avatud kontseptsioon on lihtne ja toimib suurepäraselt probleemipõhises õppes. Kutsu õpilasi üles tuvastama oma koolis või kogukonnas tõeline probleem ja seda lahendama. Võite määrata parameetrid, sealhulgas tähtaja, materjalid ja füüsilised piirid.

7. Suur raamat

Kirjutamist (või joonistamist) ja vaikimist kasutatakse mõtlemise aeglustamise ja vaigse peegeldamise vahenditena. Vaikuse ja kirjutamise abil saavad õpilased keskenduda teistele vaatenurkadele. Selle tegevuse jaoks on vaja „raamat“ (paber), markerid või pliiatsid. Õpilased töötavad paaris või kolmekesi, et „raamatu“ abil vestelda. Õpetaja

esitab probleemi või ülesande, mida õpilased peavad koos lahendama, kuid nad ei tohi omavahel rääkida. Nad võivad suhelda žestide abil või kirjutada „raamatus“.

KASUTATUD KIRJANDUS

Bringle, Robert G. and Hatcher, Julie A., "Implementing Service Learning in Higher Education" (1996). *Higher Education*. 186.

Clark, Timothy (2015). *Leadership Bones: 5 Lessons to Lead Anyone, Anywhere, Anytime*.

EKSS = Eesti keele seletav sõnaraamat 2009. URL: <https://www.eki.ee/dict/ekss/> (viimati vaadatud 28.04.2020).

Facing History and Ourselves. Teaching strategies. URL: <https://www.facinghistory.org/resource-library/teaching-strategies> (viimati vaadetud 15.04.2020).

Goldsmith, John (ed.) (1995). *The handbook of phonological theory*. Cambridge, Mass. & Oxford: Blackwell Publishers Ltd. Pp. xiv+986.

Harvard. Project Zero. URL: <https://pz.harvard.edu/resources/3-2-1-bridge> (viimati vaadetud 15.04.2020).

Higgins, Jessica (2018). *10 Skills for Effective Business Communication: Practical Strategies from the World's Greatest Leaders*. Tycho Press.

Nelson, Priscilla; Cohen, Ed (2017). *Insights for Today, Pathway to the Future*. Nelson Cohen Global Consulting.

Perkins, David (2011). *Making Thinking Visible: How to Promote Engagement, Understanding, and Independence for All Learners*. 154-161

Stepshift. Leadership training activities. URL: <https://www.stepshift.co.nz/blog/developing-team-performance-with-senior-leadership-teams/strategic-planning-with-an-independent-facilitator/leadership-training-activities.html> (viimati vaadetud 15.04.2020).

Service-Learning Reflection Activities. URL: <https://www.kuleuven.be/onderwijs/sl/reflectie-activiteiten-schrijven-overzicht> (viimati vaadetud 15.04.2020).